

ФЕЛІКС

ЖУРНАЛ МОЛОДИХ

ЗОШИТ 13.

1965

РІК ХІ.

ВИДАЄ ТУСМ ІМ. М. МІХНОВСЬКОГО
Філадельфія, Па.

Ф Е Н І К С

Ж У Р Н А Л М О Л О Д И Х

ВИДАЄ ТУСМ ІМ. М. МІХНОВСЬКОГО

Філадельфія, Па.

ФЕНІКС — НЕПЕРІОДИЧНЕ ВИДАННЯ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКОЇ СТУДІЮЮЧОЇ МОЛОДІ ім. М. МІХНОВСЬКОГО.

ЖУРНАЛ ЗНАННЯ, КУЛЬТУРИ І СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ.

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ В СКЛАДІ: БАНДЕРА НАТАЛКА (Торонто), БЕДРІЙ АНАТОЛІЙ (Нью Йорк), ГАВРИЛЮК ПЕТРО (Монтреаль), КСГУТ ТАРАС (Дітройт), КУЛЬЧИЦЬКА ХРИСТИНА (Філядельфія), КУЛЬЧИЦЬКИЙ ЮРІЙ (Клівленд), СКАЛЬСЬКИЙ АСКОЛЬД (Філядельфія).

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР: ПРОФ. Д-Р МИКОЛА Ю. БОГАТЮК.

Адреса Видавництва:

"Phoenix", 842 North 24th Street, Philadelphia, Pa. 19130 USA

Адреса Редакційної Колегії:

"Phoenix" — Dr. M. Bohatiuk, 800 Avery Ave., Syracuse, New York, 13204

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ СПІВПРАЦЮВАЛИ:

Бандера Наталка, студентка політичних та економічних наук, Торонтський Університет, Торонто, Канада.

Богатюк Микола Ю., д-р економіки і д-р політичних наук, професор ЛеМойн Каледжу, Сиракюзи, ЗДА.

Дмитрин М. (псевд.), mgr. слов'янських наук, Іллінойський Університет, Урбана, ЗДА.

Кравчук Микола, mgr. бібліотечних наук, Індіана Унів., Блумінгтон, Індіана, ЗДА.

Кульчицька Христина Л., аспірант на магістра англійської літератури, Темпл Університет, Філядельфія, ЗДА.

Кутинський Ігор В., аспірант на магістра історичних наук, Іллінойський Університет, Урбана, ЗДА.

Понеділок Микола, письменник, гуморист і сатирик, Нью Йорк, ЗДА.

Протиняк Микола, д-р політичних наук, професор Нортерн Стейт Каледжу, Абердін, Савт Дакота, ЗДА.

Стебельський Ігор, mgr. географічних наук, Торонто, Канада.

Томашівський Ярослав, mgr. економічних наук та аспірант на доктора славістики, Нью-Йоркський Університет, Нью Йорк, ЗДА.

Шанковський Лев, журналіст, автор книжок і есеїв з історії УПА та національних проблем у СССР, Філядельфія, ЗДА.

Штогрин Дмитро М., mgr. слов'янських студій, професор Іллінойського Університету, Урбана, ЗДА.

Пожертви на Видавничий Фонд

Голова Головної Управи ТУСМ-у інж. Богдан Кульчицький зібрав на терені Філядельфії 100 доларів на видання журналу „Фенікс“.

Пожертви склали:

І. Баб'як	дол. 30.00	Б. Зеневич	5.00
д-р М. Богатюк	10.00	Б. Казанівський	5.00
А. Масюк	5.00	М. Солтис	5.00
Р. Шаран	5.00	С. Вишинський	5.00
Я. Телетко	5.00	О. Романенчук	5.00
І. Мазепа	5.00	М. Бачара	5.00
З. Филипович	5.00	Л. Чорнобрива	5.00

На Видавничий Фонд журналу „Фенікс“ Осередки ТУСМ-у зібрали:

ОД Філядельфія	дол. 401.00	ОД Гартфорд	63.50
ОД Клівленд	160.00	ОД Вільямстаун	58.00
ОД Торонто	151.00	ОД Міннеаполіс	56.00
ОД Ньюарк	115.00	ОД Нью Йорк	25.00
ОД Чикаго	108.00		

Прислали жертви:

Вол. Ванчіпський, Лос Енджелес 5.00 дол., Дм. Хомань, Вінніпег 5.00 дол.

З друкарні В-ва „АМЕРИКА“, 817 Норт Френклін: вул., Філадельфія 23, Па.

Річниця, що зобов'язує

(В п'яту річницю смерті Степана Бандери)

Прагнемо відповісти на одне питання: як нам — українським студентам пізнати велич наших національних героїв? На підставі яких документів і джерельних матеріалів ґрунтовно простудіювати їхнє життя і працю,

Степан Бандера

віддання своїй нації, щоб порівняти їх з героями інших національностей, що є одним з важливих критерій у студійно-науковій оцінці? На чому можна опертись в наших студіях, щоб провести паралелю, або різницю поміж тими державними мужами, що впали на полі бою, чи до кінця свого життя стояли на сторожі своєї нації і тими, що проживали спокійно і закінчили свій земний шлях з причини старості? І нарешті, послідовно виходячи із згаданого, ми

прагнемо відповісти на питання — як нам найбільш точно пізнати постать Степана Бандери, що його чину побоялась така світова потуга, як Советська Росія і тому підступно знищила його фізично п'ять років тому? Чи свої студії можемо ми оперти на поверхневому і скупому переглядові його діяльності і заслуг для нашої нації в її боротьбі за найвищий ступінь свого вияву, що носить назву **САМОСТІЙНЕ ДЕРЖАВНЕ ЖИТТЯ**? Чи збагатимо своє знання про цього Героя воюючої України в модерному часі при хоч би детальному вивченню загальникових дописів і споминів, що появляються у святоково-врочистому тоні в річниці його смерті, не маючи водночас змоги використати сотні статей, розвідок і документальних матеріалів, розсіяних по українських і чужинецьких виданнях, що були присвячені Бандері під час його довголітнього служіння народowi та після його трагічної смерті?

Державні нації на пошану їх провідників, чи заслужених мужів створюють багаті філантропічні, культурні та наукові фонди; іменами їх називають вулиці міст, чи самі міста; в їхню пам'ять споруджують культурні центри, наукові інституції, чи спеціальні бібліотеки-архіви, в яких зберігаються всі доступні документи, реліквії, першоджерельні публікації та цілі книгозбірні, що зв'язані з діяльністю цих же народних вибранців. Ці останні відкриті для кожного заінтересованого відвідувача і в цей спосіб служать першим і найбільш вичерпним джерелом пізнання даного державного мужа та його доби.

Постать Степана Бандери стала легендарною ще за його життя, а після його смерті являється героєм для цілого нашого народу і національних „святая святих“ для українського революційно-визвольного руху. Його ім'я з особливою пошаною і пієтизмом вимовляють також чужинці, яким судилось в різних обставинах ближче запізнатись з носіями української державотворчої ідеї — членами Організації Українських Націоналістів, чи бійцями Української Повстанської Армії. З другої сторони його ім'я з брудною лайкою появляється в московських протиукраїнських лублікаціях і представляється в неправдивому світлі і виданнях деяких організацій та осіб, які свідомо, чи несвідомо піддержують в цьому випадку дію найбільшого ворога України. На цих власне писаннях, головню на большевицьких, що знаходяться майже в кожній американській і Західно-Європейській університетській бібліотеці, базують свої студії чужі науковці-професори, передаючи їх опісля нам. Ми знову, не маючи солідних і кількісно заступлених матеріалів, не можемо їм протиставитись та оборонити правди.

Тому, щоб відповісти на вищепоставлене питання, вважаємо, що час і пора нам не призадумуватись, а практично приступити до організації **АРХІВУ-БІБЛІОТЕКИ СТЕПАНА БАНДЕРИ** — студійного центру українських визвольних змагань, що їх проводила УПА і керувала і керує ОУН.

Другою проблемою, що її річниця смерті Степана Бандери доручає нам розв'язати, це **СТИПЕНДІЙНИЙ ФОНД СТЕПАНА БАНДЕРИ**, який буде служити українським студентам, які студіюють і спеціалізуються в тих дисциплінах, що зв'язані з українською проблематикою, особливо в політичних та економічних науках.

Опрацювати до деталей і солідно вміло розв'язати ці дві проблеми кладе на нас обов'язок смерть Степана Бандери і кожні її роковини. Зреалізувати це діло, здвигнемо дійсно тривкий пам'ятник Сл. П. Провідникові, гідний його величі.

Ген. Роман Шухевич

1950—1965

„Приятелю, пристань, почуй
І передай Вітчизні нашій
Вістку про смерть і боротьбу
За долю Вітчизни й твою.“

Який багатомовний зміст цього напису у старинніх Тернопілях, де грецькі вояки загинули у кривавій боротьбі з перськими наїзниками, подібно, як це було в безчисленних місцях України впродовж тернистої історії нашого народу.

Український змаг двадцятого сторіччя за свободу та державну незалежність не можна відділити від чотирьох великих мужів-героїв — Петлюри, Коновальця, Чупринки і Бандери. Кожний з них на відповідному етапі боротьби надавав ідеї змагу відповідні форми.

Для боротьби з Українською Правдою в Парижі в 1926 р. вжито сім вистрілів зі звичайної пістолі, в Роттердамі в 1938 р. — пекольну машину вміщену в малій коробці, в Мюнхені в 1959 р. — затруєну пістолію і молодого українського яничара, а в галицькій підльвівській селі Білогорщі в 1950 р. — спеціально вишколену і дібрану армію МГБ. Однак в завтрішньому вирішальному змагу і навіть дібрана ворожа армія стане безсилою, бо ідея, за яку віддали своє життя безчисленні українські герої — непереможна.

В цьому році українська спільнота в Україні і поза нею розкинена по всьому вільному світі — відзначає 15-ту річницю смерті головнокомандувача Української Повстанської Армії — генерал-хорунжого Тараса Чупринки — Романа Шухевича, що впав в бою з спец-відділами МГБ, що їх Москва вживала проти УПА.

Під тиском московської навали, весною 1944 р. деяка частина українського населення залишила рідні землі, подаючись на Захід у далеке невідоме. Проводи наших політичних партій-угрупкувань або вже раніше самолікувалися, або теж мандрували в чужину. Однак в той час провід Револуційної ОУН, майже без винятків, перебував на Рідних Землях, а керівництво боротьбою з окупантом України було в руках ген. хор. Романа Шухевича. І майже всі члени Проводу загинули в боях з московським окупантом в обороні Батьківщини. Такі ж визначні керівники революційної ОУН, як Степан Бандера, Степан Ленківський та Ярослав Стецько перебували тоді в німецьких концентраційних таборах.

З ім'ям ген. хор. Романа Шухевича були пов'язані всі наші найсвітліші надії-сподівання; в особі ген. Чупринки був втілений весь український народ. І хоч ми погодились з правдою про фізичну смерть цієї Великої Людини — то ми теж свідомі другої правди, що пригадує нам, що Чупринка живе духово і що він залишиться безсмертним в душі і серці всього українського народу; що він є далі з нами, що він є завжди серед нас.

Будьмо такими як він сам був, наш незабутній Генерал: чесними, відважними, сміливими, безкомпромісовими в боротьбі та відданими справі свого народу. Пригадаймо цінний документ, „Звернення Воюючої України“, що

його 15 років тому назад принесли посланці з України від Революційного Проводу, Української Підпільної Церкви, УПА та ОУН. Там, м. і., читаємо: „Українська Молоде! Ти на еміграції мусиш піти в авангарді визвольної боротьби, як в ньому йде молодь на Рідних Землях.

Ти мусиш повністю віддати себе інтересам Воюючої України і бути готовою на кожний її поклик, щоб стати поруч своїх друзів, що зі зброєю

Михайло Черешньовський: Портрет ген. Романа Шухевича — Чупринки

боряться за визволення українського народу, за щастя, радість і творчу працю української молоді в українській державі.

Пильно зберігай себе перед розкладовими впливами, які розхищували б твою ідейність та підривали моральну стійкість“.

А ще далі читаємо:

„Українські поети, письменники, мистці, люди науки, працівники преси на еміграції“.

На українських землях цілком здушена українська вільна наука і культура.

Використовуйте кожну нагоду для того, щоб гідно репрезентувати українську науку і культуру перед зовнішнім світом“.

Як протиположними до ідеалів, що за них по-геройськи згинув ген. хор. Тарас Чупринка та тисячі бійців Револьюційної Армії — УПА, являються намагання деяких кіл нашого еміграційного суспільства, що впали жертвою московської пропаганди, визнати УССР державою українського народу і здержувати контакти з висланниками компартії і уряду СРСР. Бо ж всяке визнання — це погодження на московсько-большевицьку окупацію України, а розмови і співпраця з висланцями большевицького режиму — це капітуляція і підтримування загарбників нашої Батьківщини.

Проте відсіч, що її дає ворожим плямам українська патріотична громадськість у вільному світі, доказує, що українці у вільному світі, у переважачій своїй більшості, не втратили здорового розсудку і не дадуть себе звести на манівці капітулянтами. Цією ясною постановою ще раз і недвозначно підтверджено, що українська громада є вірна ідеям сьогодні легендарного ген. Тараса Чупринки — Романа Шухевича.

Роман Шухевич перейшов на наших очах до історії, як Голова Генерального секретаріату УГВР, як Секретар Військових Справ УГВР, як Головний Командир УПА і як Голова Проводу ОУН в Україні, чи голова революційного уряду Воюючої України, як міністер війни і начальний вождь українських збройних сил. Вже за життя він був нагороджений найвищими українськими відзначеннями Воюючої України, а саме, Золотим Хрестом Заслуги та Золотим Хрестом Бойової Заслуги I-ої Кляси.

У вересні 1943 р. зі створенням посту Головного Командира УПА, Шухевич рішенням Головного Військового Штабу УПА, обіймає пост, як підполковник Тарас Чупринка. А постановою УГВР з 9. лютого 1946 пполк. Тарас Чупринка був підвищений до ступня генерала. Ранком 5. березня 1950 р. він гине геройською смертю в бою з большевиками — в українському селі Білогорщі, біля Львова, оточений спец-відділами МГБ в своїй підпільній квартирі.

Слава про Нього ніколи не загине!

Гарантією справжньої демократичности майбутнього ладу в українській державі є, в першу чергу, щиронародній характер українського визвольного-революційного руху, його безприкладна ідейність...

Я вірю насамперед у силу і завзяття українських народніх мас, у їх високий патріотизм...

Ми, хоч серед величезних жертв, серед найважчих труднощів, але впевнено прямуємо до волі, ми нашою боротьбою постійно наближаємо день нашого визволення. Україна буде вільною!

Р. Шухевич

De patrono nostro

(До 40-ої річниці з дня смерті Миколи Міхновського)

Не черговим хронологічним перерахуванням епізодів з життя і праці Миколи Міхновського бажаємо заповнити зміст цих рядків, бо вони вже куди краще опрацьовані з широкими коментарями в споминах і розвідках, що їх подаємо окремо. Не думаємо також будувати наше слово на крилатих фразах, як це здебільшого прийнято для „годиться“ у відмічуванні різних річниць, бо це для студіюючої молоді не лише зайвий, але й шкідливий баласт, що стає перешкодою в її розшуках перлин істини в щоденних студіях і дослідях.

В наших думках бажаємо зупинитись на мить над спробою окреслення постаті М. Міхновського, як Патрона ТУСМ-у — товариства студентів, націоналістів, яке впродовж свого існування, перейшовши тверді проби, зуміло не лише вирости на потужну організацію, але створити свою власну традицію.

Можливо, що вибираючи Міхновського своїм Патроном на основуючому Конгресі ТУСМ-у 1949 року не кожний з його учасників вповні уявляв собі цього наскрізь оригінального українського політика, бо ж в той час навіть біографічні джерела про нього були майже недоступні для українського студентства на скитальщині. Щойно пізніше, після більш детальних студій і дослідів, опертих на знайдені і новоопрацьовані матеріялах відтворено майже цілу картину життя й діяльності М. Міхновського та вдалося оцінити його значення в будові української держави, як теоретика й практика.

Для Українських студентів-націоналістів, Міхновський являється передусім символом повноцінного студента, що вже в часі студій, вкладає свою творчу частину до скарбниці національної ідеї — будови власної держави. В 1891 році 18-літній Міхновський, як студент права з гуртом своїх друзів і однодумців створює першу націоналістичну організацію „Братство Тарасівців“, складаючи на могилі Шевченка присягу досмертної вірності політичним ідеям і заповітові Генія України. І хоч братство опісля зліквідувала окупаційна влада, кредо його — „наш прапор і наш бойовий клич — Самостійна Україна“ осталося актуальним серед передового загону української нації — її свідомого студентства, до нашої доби.

М. Міхновський являється символом для абсолютів високих шкіл — високоякісних працівників на державотворчому полі як ідеолог будови й закріплення української держави, отого найвищого політичного вияву нашого народу. Його програмова промова, виголошена на Шевченківських святах в Полтаві і в Харкові 1900, що її опісля видано в Західній Україні під назвою „Самостійна Україна“, подала ясно і недвозначно напрям визволення українського народу, в якому між іншими знаходимо таку заяву: „Часи вишиваних сорочок, свити та горілки минули і ніколи не вернуться. Третя українська інтелігенція стає до боротьби за свій нарід, до боротьби кривавої і безпощадної. Вона вірить у сили свої і національні і вона виповнить свій обов'язок. Вона виписує на своєму прапорі ці слова:

„Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від Карпатів аж по Кавказ!“

І нарешті М. Міхновський стає символом для нашої провідної верстви, як політик і то політик не лише теоретик, але й практик, що свою власну програму переводив у життя. Прикладом його політичної діяльності слід

Микола Міхновський

уважати організування політичних партій РУП, УНП та УХД до боротьби за самостійницьку концепцію Української Центральної Ради і вкінці творення першої збройної сили української держави.

Вглибившись у деталі життя і працю Мик. Міхновського, можна сміло ствердити, що смолоскип вставання української нації, що його своїм генієм запалив Тарас Шевченко, був дороговказом єдиному Міхновському починаючи, від кінця 19-го століття аж до нещасливого кінця визвольних змагань в його застосуванню ідей великого поета в реальній політичній праці при будові й закріпленні української держави.

Одначе ці ідеї, як свідчить історія, ще не могли знайти підхожого підложжя серед тодішніх провідних кіл України. Українська провідна верства, силою довголітнього поневолення нашої нації, з лона якої вона вийшла, ще не доросла була до концепції Міхновського. І це стало головною причиною знівечення всіх можливостей закріплення своєї держави, що в результаті привело до трагічного кінця. Московський чобіт знову почав

топтати святощі і нищити народніх вибранців української нації, не поминаючи в першу чергу Миколи Міхновського. Весною 1924 року під „опікою“ горезвісного ГПУ, віддав своє життя на жертвнику Батьківщини.

Якщо б порівняти діяльність Миколи Міхновського з працею котрогось із чужих державних мужів, то тут, на нашу думку, можна б провести паралелю між ним і американським великим президентом Абрагамом Лінкольном та між Міхновського програмовою промовою „Самостійна Україна“ і Лінколовим геттисбурзьким словом, яке стало ключевим в його програмі. І так, як ідей Міхновського в Україні, так же і головних думок Лінколна в Америці більшість їхніх провідних сучасників не могли зрозуміти, незалежно від того, що ці ідеї були прості і ясні; щойно дальші покоління їх зрозуміли й оцінили. Різниця між цими постатями лише в тому, що Лінколн був головою держави, а Міхновського не допустили до відповідального державного становища. Американський народ, не зважаючи на різні політичні напрями, що нуртували в ньому, прийняв думки і працю свого президента, як національні цінності, а наша спільнота мусить ще рости, щоб вповні зрозуміти й оцінити чин Міхновського.

Для молодії української генерації, особливо для її передової ланки — студентства, думка і чин Міхновського є не лише ясні, але й символічні. Для цієї когорти молодих з нездвигненого ще його пам'ятника видніє невиміруще: „Ми, як той Антей, доторкаючись до землі, наберемось усе більшої сили й завзяття... Вперед, бо нам ні на кого надіятися і нічого озиратися назад!“

БІБЛЮГРАФІЯ ДО СТУДІЙ ПРО ПОСТАТЬ М. МІХНОВСЬКОГО

Андрієвський, Віктор, Микола Міхновський; нарис політичної біографії. Мюнхен. Видано коштом і заходом ТУСМ-у, 1950, 49 стор.

Дорошенко, Дмитро, Історія України, 1917—1923 рр., т. І. Доба Центральної Ради. Ужгород. Накл. О. Цюпки, 1932, ст. 29—70, 344—366.

Жук, Андрій, „Як народилася РУП“, в журналі „Українська літературна газета“, р. 6, ч. 7, 1960, ст. 3, 9.

Збаразький, Семен, „Крути“; у 40-річчя Великого чину, 29-го січня 1918 — 29-го січня 1958. Мюнхен, Шлях молоді, 1958, 104 ст.

Калинович, Василь, „Героїчний шлях М. Міхновського“, в журналі „Фенікс“, зощ. 6-тий, 1955, ст. 3—5.

Мірчук, Петро, „Відродження великої ідеї“. Торонто, Ліга визволення України, 1954, 63 стор.

Він же, „Микола Міхновський — апостол української державності“. Філадельфія, Т-во Української Студіюючої Молоді ім. М. Міхновського, 1960, 136 ст.

Він же, „Проти хвилі“, в його „Від другого до четвертого універсалу“. Торонто, Ліга визволення України, 1955, ст. 26—41.

Він же, „Трагічна перемога“. Торонто. Ліга визволення України, 1954, 63 ст.

Міхновський, Микола, „Самостійна Україна“, 3-тє вид., з передмовою Ю. Колларда. Мюнхен, Український патріот, 1948, 36 ст.

Міхновський, Микола, „Самостійна Україна“, промова. Львів, Вид. Е. Косевич, 1900. Видане Р. У. П. ч. 1, (25 ст.).

Міхновський, Микола, „Самостійна Україна“, Р. У. П. (2-ге вид.). Венцляр, Вид. Союза визволення України, 1917, 43 ст.

Стефанів, Зенон, „Початки українського військового руху“, в „Історія українського війська“, 2-ге доп. вид. Вінніпег, Вид. І. Тиктор, ст. 357—375.

Т. О., „Револуція на Україні і утворення української держави 1917 р.“ в його „Визвольна боротьба українського народу 1917—1921 рр.“. Лондон, Об'єднання бувших воєків українців, 1950, ст. 6, 18.

Шемет, Сергій, „Микола Міхновський; посмертна згадка“, в журналі „Хліборобська Україна“, кн. 5, р. 1924—1925, ст. 3—30.

Свобода і колективістична думка

1. Свобода і людська гідність

Проблему свободи найкраще розглядати у світлі двох підставових філософій: (1) індивідуалістично-націоналістичної, вольнестевої чи консервативної, з проявами історизму та романтизму, філософії, яка бере до уваги цілу людину та її природу, та (2) колективістично-ліберальної, фабіянської чи соціалістично-комуністичної, якої виключним зацікавленням є тільки матеріальна сторінка людської природи.

Перша філософія вчить, що людина є не тільки економічною істотою, але являється також духовим твором з духовними потребами і бажаннями, які власне віддзеркалюють цю вищу сторінку людської природи, і, таким чином, мають першість над економічними аспектами її життя. Згідно з індивідуалістичною філософією підвищення і вдосконалення людської духової природи є першим і найважливішим завданням політичної філософії. Заступаючись за всіма вольностями, свободами і правами одиниці її звуть вольнестевою. Колективістична ж філософія, з другого боку, в ім'я людської істоти, вважає задоволення матеріально-економічних потреб людини найвищою метою і найважливішою місією спільноти. Підкреслюючи зрівняння усіх громадян даного суспільства у прибутках, вигодах, можливостях, освіті та іншому — її називають зрівнювальною.

Людина, як і всяке інше сотворіння являється унікальним твором. Найсвятішим посіданням людини є її індивідуальний дух, який складається із безсмертної (душа) та смертної частини. Смертна частина робить її безумовно відмінною від кожної іншої людини. І тому тільки філософія, яка бере до уваги істотні різниці між людьми, і, одночасно, вживає усіх засобів для розвитку усіх її захованих сил, здібностей та можливостей, стоїть у повному погодженні з Природними законами.

Сьогодні багато говорять про „звичайну“ чи „просту“ людину. Однак це поняття зовсім нехтує і не бере до уваги історії кожного народу. Адже ж знаємо, що кожний великий нарід ставався великим саме завдяки тим „незвичайним“ одиницям. Тому, коли людину вважати частиною аморфної, нездиференційованої маси — тоді ігноруємо її найцінніші прикмети. Тоді подібно як у фантастичній новелі Дж. Орвелла „Тваринна ферма“, в колективістичнім суспільстві, через асоціацію, люди уподібнили себе до свиней а свині до людей, так що важко було пізнати хто був ким.¹

Економічні та духові аспекти людської природи незвичайно переплетені та помішані. Людина не може бути економічно вільною, чи навіть економічно успішною поки вона політично закріпачена і невільна; і навпаки, політична свобода буде тільки ілюзорною та обманною поки людина буде залежною від держави і невільною щодо своїх економічних потреб та стремлень. Громадянин Великобританії, неспроможний відбути своєї відпустки в ЗДА із-за валютних обмежень, був в такій самій мірі позбавлений підставової політич-

ної свободи, як і американський громадянин, для якого нема жодних економічних обмежень, натрапляє на паспортні труднощі й обмеження щодо відвідин деяких комуністичних чи фашистських країн.²

Людський розвиток і в духовому і в матеріальному відношенні не дається керувати зовнішніми силами. Кожна людина для власного добра і добра її спільноти є відповідальною за свій власний поступ, розвиток і успіх. Рішення, що керують її життям, є рішеннями, що тільки вона може їх зробити; їх не може зробити для неї чи за неї, жодна інша одиниця, чи колектив людей. Тому людина має бути вільною впродовж цілого її життя, у робленні важливих рішень, зокрема тих, що стосуються місця праці, місця проживання, вибору професії, витрачування заробітків, освіти дітей і т. п.

Коли хтонебудь принижує людську гідність — тоді стається велика несправедливість, без різниці, чи це доконують диктатори, що правлять з допомогою сили і терору, чи теж ці лагідні, родовиті колективісти, що нібито прохають нашої згоди на свої рішення. Тому і Папа Лев XIII у своїх енцикліках „не шукав допомоги ні в лібералізмі ні в соціалізмі, бо перший зиявив себе аж надто нездібним правильно розв'язати соціальну проблему, а другий, пропонуючи ліки гірші від самого зла, кинув би людську спільноту у ще гірші небезпеки.“³

Політика — це ремесло для досягнення найбільшої кількості особистої свободи, що є в повному погодженні з вдержанням законного суспільного ладу. Щоб практикувати свободу треба, в першій мірі встановити відповідний суспільний лад, в якому одна людина не може бути вільною, в той час коли другій людині відмовляється здійснювання її основної свободи. Людина є осередком і головною метою політичної спільноти. Свобода, як політична мета та основні принципи націоналізму стоять у нерозривному взаємовідношенні. Клич „Свобода народам, свобода людині“, що його виніс на світовий форум, почерез Антибольшевицький Блок Народів, український революційний націоналізм, недвозначно підкреслює цю тісну повязаність між свободою та націоналізмом.

У минулому столітті лібералізм, насправді, пропонував і охороняв свободу до тієї міри, що загрожував самому існуванню Вселенської Церкви. Проте сьогодні він повністю закинув це традиційне обстоювання індивідуальної свободи і стався тим, що його в Європі звуть „демократичним“ чи пак „ліберальним“ соціалізмом. Колись лібералізм обстоював свободу одиниці, однак його утилітарна філософія повністю заперечила законність моральної мети, твердо основаної на конституції людської одиниці. А заперечуючи основний принцип недоторкальності особи, модерний лібералізм, знищив усі підстави для своєї оборони одиниці, як основи для всіх політичних, суспільних та економічних справ. Ця справжня трансформація-переродження лібералізму є незвичайно цікавою сторінкою новітньої історії.

2. Спартанський колективізм

Ідея комунізму-колективізму — дуже давня; насправді одна з найстарших на світі, бо була дуже поширена серед примітивних народів ще далеко перед нашою цивілізацією. Поняття людини, як одиниці зі своїми власними вольностями та правами, як Божого твору важливішого за всякий колектив, розвивалося дуже повільно. В старинних королівствах, де володарі вважали себе богами і посідали виключне право на землю і всяке багатство, що зна-

ходилося у засягу їхнього володіння, зовсім нехтуючи людської одиницею, рід безформного, примітивного комунізму був дуже поширений.

Коли на історичному екрані появилася Греція — свободі було дано першу нагоду виявити себе. Сотні окремих міст-державок втішалося великим багатством і добробутом, головним чином завдяки іноземній морській торгівлі та свободі, і це давало їм нагоду для всяких експериментувань зі способами співжиття між людьми та самоврядуванням. І так поволі поняття свободи переходило від самої мрії до дійсності, не тільки для мисливця, але й для хлібороба, торговця та підприємця.

Цей новий і вільний спосіб життя щедро нагороджував усіх та разом з цим також викликавав велику заздрість серед решти народів античного світу. Сталося навіть так, що Перська імперія, найбільша військова потуга старинного світу, цілою армією вирушила була проти Греції (Перські війни 500—449 до Хр.), щоб її завойовати і вкінці зазнала жакливого поразки з рук грецьких воєків-громадян.

Однак дуже скоро виявилось, що найнебезпечніший ворог Греції містився таки в самій Греції, подібно як це має місце у кожному народі. Ним був новий, радше витончений вид колективізму групи самозванчих інтелектуалістів та адміністраторів, гордих і переконаних у своїх здогадних здібностях, які твердо вірили, що їх історія покликала керувати справами їхніх співгромадян, зневажати усі їхні права та нищити усі вольності їхніх ближніх. Звичайні греки звали їх „олігархами“, (кліка, якій належала найвища політична влада в державі); Платон, який відносився до них з великими симпатіями, називав їх „філософами-королями“;⁴ вони прагнули не тільки захоплення політичної влади, але й матеріяльних плодів людської свободи.

Спарта була прикладом такого нового колективістичного суспільства. Спочатку, як і інші грецькі міста-держави, її населення втішалося великою свободою та добробутом. Однак після того, як Спарта загарбала і опанувала після довгих і кривавих боїв Мессину⁵ та закріпачила миролюбних мессинців — виникла потреба тримати цих потенційних ворогів в підкоренні, щоб цим перешкодити всяким повстанням чи евентуальній помсті. Цим оправдувано запровадження системи тотального, залізного колективізму. В історії Заходу не знаємо гіршої за цю Спартанську систему, хіба що тільки в наших часах перемогу комунізму та його філософічного близнюка фашизму, дорівняно страхіттям цієї системи.

Не тільки родину було знищено повністю в Спарті, але й поняття добра і зла. Держава стала єдиним джерелом правди і моральності, маючи завжди і безпомилково правду у всьому. Хлопців ще малими забирали від їхніх матерей і віддавали у державою керовані заклади-школи, де їх безконечно індоктринізували аж поки не перетворено їх у воєків-роботів держави. Щоб прибороти глибоко-вкорінені моральні принципи й засади як теж інстинкти пристойності, спартанських хлопців змушувано красти, за що їх карали тільки у випадку зловлення на гарячому вчинку. Особисте посідання якої-небудь власності — строго заборонялось.

Коли порівняти сучасні червоно-китайські комуні-ощини, чи дисципліну та індоктринізацію комуністичних партій світу зі спартанською системою — тоді схожість очевидна. Основна природа колективізму як і засоби, що вживаються цією проти-природною і нелюдською системою для поне-

волення вільних і чесних народів світу, ані трохи не змінилася за останніх 2,500 років, що нас ділять від заснування спартанської колективістичної держави. Скоро після зорганізування, Спарта сталася однією з наймогутніших держав Греції. Замість звичайної громадянської армії, спартанці вдержували постійну армію безстрашних, здисциплінованих вояків, продукт їхньої нелюдської системи, що мала всі познаки і слабкості невідільних армій — яничарів, відомих з історії. Вони були завжди готові ставити опір противникові і вмирати, якщо було треба. Однак часто вони не воювали дуже розсудливо й являлися найгіршими союзниками.

3. Атени — чемпіон свободи

Зате Атени⁶ розвинули були зовсім відмінний спосіб життя, а разом з цим досягли цвітучого добробуту і високої культури, відомих тільки небагатьом містам чи державам світу усіх часів. Впродовж короткого часу свобода була справжньою і повною; за одиницею, а не державою-тираном, визнавалося найвищу цінність та першенство. Тому, що уряд Атен був чисто демократичний, а не конституційною республікою, там існувала постійна небезпека, що владу захопить юрба-маса. Проте, вправді коротко, під розумним керівництвом і добре-поінформованим громадянством, Атени здійснили ідеал свободи, наближуючись цим до чогось, що ми в пізніших часах звикли звати американською свободою.

Найголовнішою метою Спарти було знищення і підкорення собі Атен разом з їхньою свободою, відомою по всьому грецькому світі. Це роблено методами, що були подібні до сьогоднішнього комуністичного проникання та переворотів, так як спартанська держава була подібна до сучасної московської чи червоно-китайської деспотії. Кожне місто-держава Греції мало свою про-спартанську партію, звану „олігархами“, і яка робила роботу зрадницької п'ятої колони, зокрема, коли спартанські війська наближались під мури ще вільного міста противника. Здобувши владу, олігархи організували уряди, що були відзеркаленням уряду Спарти.

Боротьба між Спартою та Атенами, що по-суті являлася боротьбою двох різних способів життя, досягла свого вершка у великій війні, зв. Пелопонеською війною, яка тривала 27 років (431—404 д. Хр.) і в якій Спарта перемогла. Залізна, нелюдська система Спарти керувала цілою Грецією впродовж однієї генерації. Вкінці впала сама Спарта, бо її власне населення було малочисельним для успішного і складного ведення імперією.

Спарта — це перший великий і найяскравіший приклад в історії людства, який показує нам як можна повалити свободу і її зовсім знищити з допомогою колективістичної системи, яка під наказ всемогучої держави зливає всіх її людей-громадян в одну безформну масу. Цього досягнуто тільки з допомогою військової сили, але й фальшивого заклику до певного гурту людей-кліки, в рядах кожного суспільства вільних людей, які вважають себе здібними і покликаними для панування над своїми спів-громадянами. Спартанська система чистого комунізму, до речі, з того часу завжди була ідеалом тоталітарного режиму.

Новішими часами, завдяки здобуткам науки та техніки, можливим є без великого труду, накинати єдину політичну систему сотням мільйонів людей. І власне це є метою комунізму, що являється новітньою формою

системи античної Спарти. Методи придушування, заклики до самозванчих одиниць, до інтелектуалістів та адміністраторів, а навіть тактика завоювання — основно ці самі. „Неправильний висновок, що „вбогість зроджує комунізм“ є помилковою „шлунковою“ теорією комунізму.“⁷ Бо „комунізм не є хворобою шлунка, але хворобою ума та душі. Комунізм не зроджується в рядах убогих, неосвічених, експлуатованих, чи робочої кляси. Кожна більша особистість світового комунізму, що сталася комунізмом у некомуністичній країні, як студент-інтелектуаліст прийняла матеріялістичну філософію, стаючись одночасно атеїстом. Листа визначніших комуністів, що були заможніми, невіголодженими студентами-інтелектуалістами включає К. Маркса, Ф. Енгельса, Й. Сталіна, Н. Леніна, Мао Тсе-Тунга, Чу Ен-Лая, А. Гісса, К. Фукса, Дж. Розенберга, Б. Понтекорво, Г. Бирджесса Д. Макліна, Ф. і Р. Кастрів, Е. Ке Гуевара. Не голод і погоня за харчами, але голод за владою зробив їх комуністами.“

Тому, що люди з природи ставлять опір всякій силі, стало конечним держати у великій таємниці всяку кампанію за захоплення влади, як теж пояснювання її зовнішні вияви постійними обманними закликами до доброчинности та співчуття. Тому спартанська система з її повним знищенням усіх слідів особистої свободи, її безумовним державо-поклонством, її ліквідацією родинного життя та її відгуманізування людини — показала справжнє обличчя колективізму. Нема сумніву, що на ділі, існує яскрава спорідненість між силою і успіхом комунізму. В невдалих комуністичних експериментах колоніяльної Америки бачимо науку, яка ще раз переконує нас у тому, що добрі наміри є менш ефективними ніж брутальна сила вживана комуністами. Бо ж комуністи і соціялісти прямують до однієї мети, а саме до соціялістичного світу. Останніми роками комунізм прийняв суспровідне значення „твердого“ підходу, тобто здійснення мети з допомогою насильного перевороту, тоді як соціялізм вважається, зовсім мильно, „демократичним“.

4. Фабіянський соціялізм

Не зважаючи на великий успіх його тактики, Фабіянське Товариство англійських соціялістів мало відоме. Фабіянці — це соціялістична, реформістична організація інтелігенції, заснована в Англії в 1883 р., яка виросла з малої групи т. зв. „Брацтва Нового Життя“. Назву свою вони прийняли від імени староримського полководця, генерала Квінта Фабія Кунктатора (Проволікувача),⁸ відомого зі своєї зичікувальної політики та стратегії ухиляння від рішучих і небезпечних боїв, тактик, що дивувала цілий старинний світ. Життєвим і боевим кличем Фабія було: „Чекай слушної нагоди!“

Нам треба розуміти поняття фабіанізму до тієї міри як це стосується слова комунізм. Це однак зовсім не означає, що фабіанізм і комунізм — одне й те саме; у минулому фабіянські методи для поширення соціялізму у передових країнах вільного світу були незвичайно успішними. Нам, зокрема, треба рішуче розуміти фабіянські методи, тактику і цілі, як теж і способи, що ними соціялізм фабіянської маски мовчазно та без зайвого крику захоплює політичну владу.

Замість спішити до наступу проти краще озброєного та сильнішого ворога, та замість ризикувати здобуттям негайної перемоги, Фабій уникав

фронтових, нападних боїв. Його відділи трималися ворожих флангів, грабували ворога, постійно турбували, непокоїли та сильно виснажували його. Тому фабіянці, звичайно, вигравали малі бої, а коли зустрічали сильнішого ворога, відступали у доброму порядку. Армії, що йшли проти Фабія, впродовж деякого часу просунулися успішно вперед і всі спостерігачі твердили, що генерал Фабій програв кампанію. Однак, у кінцевій аналізі, його тактика непокоєння і часткового бою, ослаблювала і непокоїла ворога до тієї міри, що він мусів відступати, а такий відступ, звичайно, перетворювався у повний розгром.

Тому то, власне, стратегія Фабіянського Товариства Англії щодо перемоги та побудови соціалізму, а згодом його логічного наступника — комунізму, власне базується на стратегії, що її розвинув та вдосконалив генерал Фабій. Замість прямої та тотальної атаки проти свободи, проти вільного економічного життя без зайвого втручання зі сторони держави, проти конституційної політичної системи, фабіянські соціалісти вдаються в кампанію знеславлення та поганьблення життя вільного від всемогучої тотальної держави та намагаються здобути перемогу принаймні малих масштабів, щоб тим способом сповільнити, а то й зовсім стримати якийнебудь поступ свободи.

Багато людей не вірило, що фабіянські соціалісти будуть успішними. Проте, під цю пору, свобода та особиста ініціатива відступають по всьому світі; їхня сила слабшає ізза малих і незаметних фабіянських перемог. Сьогодні свобода по всьому світі перебуває у відступі, а лібералізм-колективізм-соціалізм-комунізм у наступі. Нам зокрема аж надто добре відомі комуністичні революції в російській імперії, в Китаю, чи Іспанії; однак в Англії, Франції, чи ЗДА доля свободи рішається інакше, в кожному разі не на полі бою. У цих країнах фабіянські соціалісти перемагають крадькома, розраховуючи на поширене по всьому світі незнання їхньої тактики та цілей.

Коли тільки згадати диктатуру нам зразу насувається на думку завоювання країни ворожими силами. Однак історія суперечить такому поглядові. І тут знову хай нам прикладом послужить стара римська імперія. Впродовж десятиліть, після того як в Римі знищено свободу, образ старої вільної держави ранніх римських часів, залишився ще зовсім незатертим. Подібний період переживав теж і український нарід у навечеря Першої Світової Війни, коли то ворог знищив був усі зовнішні прояви і інституції українського незалежного життя. Проте він не зумів знищити тієї іскри, що ще жевріла глибоко у серцях українського народу, іскри, що збудила нарід зі сну і пригадала наше славне патріотичне минуле, величні хвилини нашої історії та визначні постаті минулого.

І так, в добу римської імперії, римський сенат, колись зразок величавої та незалежної законодавчої інституції, вправді ще збирався, однак в його руках залишилось було дуже мало влади. Він міг тільки затверджувати рішення кожного римського імператора. Давні права вільного римського громадянина поважалися принаймні ще тільки в теорії. В судах, декрет кожного суду міг бути опрокинений кожночасним імператором. І тому фабіянські соціалісти плянують призвести, ще сьогодні вільні країни до ситуації, в якій колись найшлась римська імперія, де ані законодавча влада, ані суди не посідали власної свободи, не посідали жодного значення, а де вся сила буде спочивати в руках всемогучої виконної влади.

Цього ж власне фабіянцям треба, бо тільки сильний, під їхнім впливом і контролю, виконний орган зуміє повністю здійснити їхній соціалізм.

Соціалісти і комуністи намагаються пояснити соціалізм усіх відтінків як „хвилю майбутнього“, а свободу як „стару гвардію“, яка мусить скоро відійти, зазнавши повної смертельної поразки. Проте з приходом до голосу по всьому світі динамічних молодечих рухів, які голосять патріотичні, націоналістичні кличі свободи та разом зі зростаючим розумінням серед народів світу справжніх ідеалів, що їм загрожує ліберально-колективістична, фабіянська та соціалістично-комуністична філософія, можна з надією тлядіти у майбутнє. Очікувати кращого майбутнього можна тільки тоді, коли належно зрозуміти та розпізнати секретні соціалістичні рухи, такі як фабіянці, і їх успішно побороти разом з комуністичними та іншими ліво-радикальними проти-вольностевими філософіями.

Тому фабіянізм — це соціалізм, якого кінцевою метою є запровадження комунізму. Це саме можна б сказати і про всі інші відтінки соціалізму, яких кінцевою ціллю завжди є поповнення комуністичного злочину куди він безповоротно прямує згідно зі законом гравітації самої природи марксизму. Без соціалізму комунізм немислимий і немає в майбутньому найменшої шанси на успіх. Про соціалізм Папа Пій XI сказав у своїй енцикліці „Квадрagesimo Anno“, виданій у 1931 році у сорокріччя іншої важливої енцикліки Папи Лева XIII, „Рерум Новарум“ з 1891 року, такі багатозначучі слова: „Ніхто не може одночасно бути чесним католиком-християнином та справжнім соціалістом.“

Папа Пій XI в своїй енцикліці пише таке: „Спочатку комунізм показав себе тим чим він був в усій його брехливості; проте він дуже скоро усвідомив собі, що цим він відчужує себе від людей. Тому він змінив свою тактику і намагається спокушати маси з допомогою шахрайства різних видів, прикриваючи свої власні справжні наміри ідеями, по суті добрими і привабливими. Розуміючи загальне бажання миру, комуністичні лідери прокидаються найщирішими заступниками і пропагаторами руху за світову дружбу. Проте в той самий час вони закликають до клясової боротьби, яка спричиняє ріки крові, а розуміючи, що їхня система не пропонує жодної внутрішньої гарантії, вони вдаються до необмеженого зброєння. Під різними назвами, що не натякають на комунізм, вони засновують організації та періодичні видання з виключною метою занести їхні ідеї туди, куди в іншому випадку, вони були б недоступними. Вони зрадливо пробують проникати навіть у чисто католицькі та релігійні організації...“⁹

5. Троя і дерев'яний кінь

Грецький поет Гомер, що жив перед 700 д. Хр., розказує, що греки впродовж 10-и років безперестанно і безуспішно штурмували старинне місто Малої Азії — Трою. Аж вкінці грецькі полководці відкликали їхні армії та морські сили з під міста і видавалося, що вони повністю закинули думку про війну та про здобуття його. На зовні неприступних мурів міста Трої уступаючі греки залишили були великого дерев'яного коня, який інтригував троянців до тієї міри, що вони рішили затягти його у середину мурів міста. Та коли настала темна ніч, заховані в середині цього великого дерев'яного коня грецькі вояки, озброєні по зуби вийшли зі своєї схованки і відкрили брами міста зі середини. Тоді трецькі армії, що вміжчасі повер-

нулися під мури міста, зразу через відкриті брами Трої залили ще спляче місто. І так, Трою — це непереможне місто античного світу, знищено не фронтовою атакою, але підступно зі середини.

Соціалізм — це троянський кінь комуністичного загарбання сьогодні ще вільного світу, включно з Америкою. Соціалізм, та різні його види сильно чарують і захоплюють багатьох, так само як цей старовинний дерев'яний кінь греків хвилював та збуджував злощасне зацікавлення античних та непереможних троянців. Якщо і коли, вільний ще сьогодні світ, а в тому числі й Америка, з її свободою, будуть знищені — тоді можемо бути певні, що цей кінцевий удар для вільного світу буде доконаний соціалістичним троянським конем, що служитиме знаряддям знищення. Бо ані соціалізм, ані комунізм не є в силі знищити свободи з допомогою відкритої, та незамаскованої атаки.

Наша відповідальність за дальшу долю світу, як українських студентів-націоналістів, що повинні належно розуміти суть соціалізму-комунізму — очевидна. В першій мірі нам треба перевірити наше власне політичне сумління і без само-оправдання та зайвої раціоналізації зрозуміти, що частково вина за поширення соціалізму-комунізму падає на нас самих. За часто стрічаємо таких, що як чесні громадяни противляться комунізмові, однак, в той самий час, уважають цей чи той вид соціалізму за „демократичну“ інституцію. Останнім часом навіть в націоналістичних писаннях натрапити можна на несвідоме схвалювання соціалістичних ідей та трактування їх як невід'ємну частину нашої націоналістичної філософії. Соціалізм постійно робить свою злорадну роботу, ховаючись за „демократичні“ форми та „демократичну“ термінологію. Пригадаймо, що комунізм живиться на тій самій крові, що й соціалізм, однак усю його дію він веде відкрито, насильно, і з ясною заявою про здійснення свавільної диктатури.

Папа Пій XI у своїй енцикліці присвяченій атеїстичному комунізмові каже таке: „... Комунізм позбавляє людину її свободи, обкрадає людську індивідуальність з усієї гідности та усуває всяку моральну стриманість, яка контролює вибухи нерозсудливих поривів. У її взаєминах із спільнотою індивідуальні права не визнаються. Людській одиниці запевнюється природне право; вона ж бо грає ролю тільки зубчастого колісця у цілій комуністичній системі. У взаєминах між людьми, комуністи пропонують принцип безумовної рівноваги, відкидаючи усю ієрархічну та божественновстановлену владу, включно з владою батьків. Що люди звуть владою і підлеглістю — вони виводять від суспільства держави, як єдиного перводжерела. Одиниці не дається права на посідання матеріяльних дібр чи засобів виробництва, а тому, що вони є джерелом дальшого збагачення, їхне посідання дає владу одній людині над другою. І тому всі форми приватної власности треба знищити, бо вони є початком всякого економічного поневолення.“¹⁰ Цитата не потребує жодних пояснень.

Один англійський соціаліст раз заявив: „Неможливим є збудування комунізму як безпосереднього наступника капіталізму. Тому пропонуємо, щоб спершу будувати соціалізм на місці сьогоднішнього гнилого капіталізму. Отже комуністи повинні працювати насамперед для здобуття соціалізму, як кінцевого перехідного періоду на дорозі до комунізму.“ (Джон Стречі, Теорія і Практика Соціалізму, 1936). Як бачимо, комуністи цілого світу працюють над тим, щоб побудувати соціалізм, як передумову для оста-

точного захоплення влади. Після встановлення соціалістичного режиму заспокоюючий, насонний засіб вже не буде більше потрібний. Усміхнена гуманітарна маска вже більше не матиме пристосування; її можна буде скинути; бо як тільки закінчено соціалістичну програму — комунізм автоматично станеся доканим фактом. Тому уникаючи соціалізму — рятуюсь від комунізму.

На додаток до урядової контролі цілим життям, під соціалізмом сильний центральний уряд матиме абсолютну та необмежену владу над кожною людиною-громадянином та кожною річчю країни. Одне потиснення гудзика і доля цілої країни буде змінена. Нікому не відомо скільки часу греба для соціалізму, щоб він повністю назрів, однак коли його раз засієно — його прогресивний розвиток залишиться тільки питанням часу. Соціалістичного розвитку не можна затримати на якомусь бажаному рівні. Але, якщо його не знищити в зародку, тоді він переросте у комунізм і знищить свободу та весь вільний ще сьогодні світ. Другого виходу нема.

Під впливом ліберально-колективістичних течій так популярних по університетах і серед професійних кіл вільного світу, де наша студентська молодь виставляється на нелегку пробу, часто нічого не робимо, щоб знищити соціалізм, але зовсім навпаки, заохочуємо його до дальшого розвитку та просування вперед. Якщо бажаво знищити й перемогти соціалізм — нашим священним обов'язком має бути усунення з нашого націоналістичного думання усіх небезпечних, відкритих чи прихованих соціалізуючих первнів. Нам треба невтомно працювати у цьому напрямі і відвигати всюди й завжди справу свободи, вказувати на небезпеку, що грозить світові від ліберально-соціалістичного думання, плівнів та програм, як теж, що являється найважливішою справою, давати допомогу і тісно співпрацювати з усіма рухами, яких філософія близька до нашої, націоналістично-революційної, та які відкрито підтримують справу нашого національного визволення.

6. Кеннеді в небезпеці

Три тижні перед вбивством президента ЗДА Дж. Кеннеді, один американський патріотичний католицький тижневик змістив допис п. з. „Чи президент Кеннеді в небезпеці?“¹¹ Автор його Т. Калдвел писав, що през. Кеннеді під цю пору не виказував стільки влади як раніше. Преса дуже уважливо згадувала про цю дуже тривожну ситуацію. Не зважаючи на договір про заборону атомових бомб, Кеннеді був свідомий того, що мир далекий. Вороги свободи і Бога є в кожній країні Заходу, і, можливо, що Кеннеді знаходиться в особистій небезпеці зі сторони темних сил. Автор пригадує, що в минулому вже вбито кількох американських президентів і то в нормальніших часах. Про-комуністичні та ліберальні журнали, включно з великими місячниками, мали дуже запальний тон у відношенні до Кеннеді. Вони чекали від нього повалення американської конституції та встановлення прихованої комуністичної диктатури, яку вони звать „прогресом.“ Однак Кеннеді завів їх у їхніх надіях. Ліберальна і прокомуністична преса ставить на глум його батьків, дружину, дітей, братів і сестер. Частина преси є під впливом Москви і тому її тон може дуже легко запалити божевільних одиниць. Автор вислав був навіть до Департаменту Справедливості провокаційну літературу, яка натякала на самосуд над Кеннеді.

Чотири тижні після ганебного вбивства Кеннеді одвертим і переконаним комуністом, Лі Гарві Освалдом, Калдвел надрукував у цьому ж самому тижневику свою другу статтю п. з. „Здійснилося жахливе передчуття.“¹² Американські ліберали, пише автор, ненавиділи Кеннеді, тому що він не зрадив своєї країни, чого вони очікували від нього ще в 1960 р. Лібералами автор називає національних зрадників, що були або є членами комуністичних фронтів в Америці та всі групи, що знаходяться на листі підризних організацій, опублікованій Департаментом Справедливості ЗДА, включно з Прогресивною Партією. Туди належать теж всі приховані комуністи, що назовні звуть себе правдивими лібералами.

В цю категорію лібералів попадають теж зарозумілі химерно-марнотравні багатії, що ненавидять виборців і звуть їх „масами“. Тут знаходяться усі, хто хоче поділити і порізнити американських громадян та ширити ненависть, вживаючи для своїх вузьких цілей меншинні групи, оборонцями яких вони себе звуть, а приватно і навіть публічно насміваються з американської конституції. Туди належать і ті, хто заявляє себе, що любить конституцію, а зокрема цю частину, що піддержую відокремлення Церкви від Держави. Автор включає в цю групу всіх прихованих, безбожних і авторитарних комуністів, що внесли ненависть і класову боротьбу в американське суспільство ще в 1933 р. та тих, що штучно створили нові вимоги та жаждобу, а також м'якість та поступливість відносно смертельного ворога людства — комунізму. Вони ж бо приносять для патріотичних принципів і традицій зневагу та псевдоінтелектуалізм, які псують і розкладають громадське життя та накидають університетській молоді помилкову поставу до справи чеснот.

На цьому місці треба пригадати, що 75 років тому, на цю нечесну і підступну роботу соціалістів звернув був увагу Папа Лев XIII. Він писав: „щоб вилікувати ці помилки (несправедливості, що заіснували серед промислового населення Європи — прим. Ред.) соціалісти, базуючись на заздрості бідного щодо багатого, намагаються зліквідувати приватну власність і твердять, що приватне посідання повинно стати приватною власністю усіх, і щоб нею заряджувала держава чи міські органи... Проте ці вимоги (соціалістів — прим. Ред.) рішучо несправедливі, тому що вони ограблюють законного власника, впроваджують акцій держави у сферу, що не лежить в її компетенції, та цим робить цілковите замішання та безладдя у суспільстві.“¹³

Не зважаючи на постійні і розпачливі остероги Гувера, директора Еф Бі Ай, ліберали твердять, що комуністична небезпека і терор загрожують Америці виключно іззовні, а не зі середини. Ліберальні соціалістичні кола, в один голос заявляють, що вони стоять за тим, що зветься „суспільною справедливістю“ та за химерою, яку вони звуть миром. Вони сліпо і наполегливо не хочуть повірити, що жахливе московсько-комуністичне зло загрожуює знищенням цілого людства.

Померлий сенатор з Вискансина, Джозеф МекКарті, великий американський патріот і близький приятель родини Кеннеді, більше десяти років тому, предсказав, що Кеннеді згине. Не довго перед своєю смертю МекКарті заявив був, що „люди ніколи не зрозуміють страшнішої комуністичної небезпеки, як і небезпеки зі сторони їхніх прихвостнів в ЗДА, аж поки вони не вб'ють американського президента.“ А коли в приватних розмо-

вах запропоновано сенатора Джана Кеннеді на президентського кандидата, МекКарті жажливо скрикнув: „На Бога, ні! Комуністи його напевно вбють.“ І так справді сталося.

Літом 1963 року ліберальні часописи та журнали, як теж і вся ліва сторона американського політичного спектру повела гостру кампанію проти Кеннеді. Небезпека, що комуністичні фанатики, заохочені лібералами, могли викликати вбивство президента, приневолила автора цього ж допису ще в серпні 1963 р. написати листа до президента Кеннеді з осторогою щодо такої небезпеки. 9-го жовтня 1963 р., аж після майже двох місяців, спеціальний асистент президента коротко відписав: „Президент щиро дякує за листа й зацікавлення його особою. Він вдячний за вашу турботу про його особисту безпеку.“ Іншим разом Калдвел переслав ліберальну літературу спрямовану проти Кеннеді, і в якій закликувало до зліччування президента, навіть і до Еф Бі Ай. Її також вислано до Департаменту Справедливості, звідкіля одержано відповідь, де пояснювано, що автори всіх цих наклепів діяли в рамках свободи слова і преси, гарантованих американською конституцією.

7. Комунізм вбивником президента

Тому то вже впродовж кількох хвилин після вбивства Кеннеді, і визначні американські кола, і московсько-комуністична пропаганда в один голос заговорили про те, що злочин dokonano „правими колами Америки“, американськими націоналістами-консерватистами. Коли ж знову наявні факти виявили, що вбивником був марксистський комуніст, що він детально запланував цей злочин, що він був членом комуністичної організації, яка піддержувала комуністичну Кубу, що він виступав на телевізії в обороні Кастра, що він поширював комуністичну пропагандивну літературу на вулицях Нью Орлінсу — тоді всі урядові й неурядові речники лібералізму-соціалізму знижували раменами і тільки заявляли, що це все їх страшенно приголомшило. Кінець-кінцем, знайшовшись у дуже непереконливій ситуації, ці ліберальні речники почали обвинувачувати естремістів-крайніх і з лівиці і з правиці, забуваючи, що вбивство американського президента залишиться назавжди на сумлінні лівих елементів Америки — лібералів, соціалістів та комуністів.

Вони теж мали відвагу навіть заявити, що всієї правди про вбивство президента Кеннеді, після того як Джек Рубінштайн вбив Лі Освальда, ніхто ніколи повністю не знатиме. Нахабні заяви роблено навіть після того, коли стало відомим, що Освальд був комуністом впродовж багатьох років, що в його мешканні найдено комуністичну пропагандивну літературу, що відбитки його пальців стверджено і на зброї вжитій у вбивстві і в приміщенні, де dokonano цього злочину, що телевізійні фільми показували його як він роздавав комуністичну пропагандивну літературу, що він старався про советське громадянство, що одружився з комуністкою, що сам він відкрито заявив про свої комуністичні переконання, що у вересні 1963 року знову прохав про советську візу, що він власноручно ствердив, що читав „Капітал“ Маркса ще 15-літнім хлопцем, та що „це було немов релігійним переживанням для нього“, далі, що він признався, що передав під час свого побуту в СССР комуністичній владі відомі йому радарові таємниці ЗДА, та вкінці, що він вбив поліциста, який намагався його задержати, та

що зброя найдена при ньому, була вжита в убивстві цього поліциста. На додаток, Освальда розпізнали як того, що залишав будинок-магазин книг зразу після вбивства президента.

Навіть найвищий суддя Ерл Воррен, згідно з „Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт“ заявив був що президента вбито ізза „ненависти“, що її ширять американські консерватисти-націоналісти, т. зв. „екстремісти з правих“, назви, що ліберали вживають до правдивих патріотів, антикомуністів. Однак нема сумніву, що сотні тисяч американців посередньо співвинні у цьому злочині. Впродовж багатьох років американську молодь у публічних школах не навчили патріотизму, справжньої любови батьківщини, свободи, своєї Церкви, що такі традиційні в інших народів.¹⁴ Соціялісти, ліберали, комуністи домагаються відокремлення Церкви від держави, вони усувають зі шкіл різдвяні та великодні релігійні символи, а дітей вчать ненавидіти патріотизм і любов до своєї батьківщини. В шкільних підручниках вже навіть можна знайти пояснення, що американську конституцію укладено „проти робочого люду, а в користь упривілейованих класів“.

Цікаво б знати, хто були вчителі Освальда і що вони вчили його про Америку. Не дивно, що в ЗДА і католики і протестанти і жиди організують своє власне парохіальне шкільництво, щоб цим охороняти своїх дітей від соціалістичної лже-філософії. Нема сумніву, що твердження, що освіта — виключно справа держави — є недвозначним виявом тоталітаризму. Ми, українці, це найкраще знаємо. А така ситуація існує тільки в ЗДА та СРСР. Коли не вчити любови Бога і Батьківщини та пошани до своєї рідної законної влади і власних інституцій — тоді людина напевно впаде жертвою комунізму. А це сталося з десятками американських вояків, що перейшли на сторону комуністів у Кореї. Вони не були зрадниками, але в них не було сильних підстав патріотизму і чести, вони не мали досить релігійної освіти, вони не знали характеру і принципів їхньої батьківщини.

Варто б пригадати, що вбивниками американських президентів Лінкольна і МекКінлі були одиниці заражені марксистською філософією, які одверто звали себе анархістами. Той, що виконав невдалий атентат на президента Рузвелта — теж був анархістом. Колись і Ленін закликав „усі народи світу“ вживати вбивств і кривавих революцій для повалення законно-встановлених урядів та замінення їх комуністичними, чи пак „диктатурою пролетаріату“. Саме читання Марксового „Комуністичного Маніфесту“ є жакхливим пережиттям.

Благородний лямент славного американського патріота кінця XVIII ст., Патрика Генрі (1736—1799), що своїми бесідами спричинився до колоніального повстання і цим до здобуття Америкою державної незалежності, звучить так на часі: „Чи ж життя таке дороге, а мир такий солодкий, щоб їх купувати ціною кайданів і рабства? Хорони нас, Всемогучий Боже! Не знаю, що інші зроблять; однак, що стосується мене: Дай мені волю, або дай мені смерть!“¹⁵ Та цей клич зникнув уже зі сторінок більшості американських шкільних підручників; подібну долю зазнали інші зворушливі та хвилюючі патріотичні фрази визначних американських і неамериканських мислителів і героїв. Вони ж бо вихваляють патріотизм — крайню любов до своєї Батьківщини, щось, що не сміє мати місця в думанні модерного „лібералізму“, в системі „єдиного світу керованого гльобальним урядом ООН“.

Як не дивно, а разом з тим і страшно, коли бачимо, що пропагаторами,

чи прихильниками і подвижниками такого „єдиного світу“ є знову ж, майже виключно ЗДА та ССРСР, бо тільки Вашингтон і Москва так вперто закликають до створення такого страхітливого світу. Зате британський уряд неодноразово заявляв, що він підпиратиме і вживатиме ООН „тільки так довго як це буде в інтересах Британії“; французький та інші країни теж багаторазово заявляли свою умовну піддержку ООН. З того бачимо, що тільки ЗДА і ССРСР є повними прихильниками такого єдиного світу, з тією щізнницею, що московський шовінізм-імперіялізм та його ліберально-соціалістичні поплентачі в ЗДА прагнуть єдиного світу під московсько-комуністичним керівництвом; що ж стосується інших — то вони не мають аж надто ясної уяви про цей новий світ, а коли їм все достатньо проясниться — тоді буде вже напевно запізно.

8. Патріотизм, крайність і чесноти

Всі ті, що вважають себе „поступовими“, чи лібералами, а також всі, що твердять, що вони йдуть з „духом часу“, та опортуністично пристосовують себе до всіх нових ситуацій — насправді повертають колесо історії назад, на цілі століття, а то й на цілі тисячеліття, коли просувають ідеї, що несуть більше скріплення держави-тирана, а разом з тим дальше послаблення позиції, ролі та значення одиниці, з її природними та набутими правами.

Антитезою авторитаризму, колективізму, чи лібералізму, як згадувано раніше, є філософія націоналізму, індивідуалізму чи консерватизму, яка сприяє всякому поступові, бо тільки на нововведеннях-іноваціях індивідуалістична політично-економічна система може існувати, система в якій одиниця визнається за найвищу вартість і в якій вона може щасливо й успішно розвиватись. При тому вона черпає свої сили з минулого, минулих національних надбань, культурних, історичних, релігійних та моральних, вживаючи їх для кращого розуміння і кращої стрічі з майбутнім.

Націоналізм — це консервативна філософія, яка означає безмежну, йдучу до крайнього любов до свого народу, своєї батьківщини, своєї історії, своїх героїв. Тільки в націоналізмі тідність людини досягає найвищого ступня пошани і признання. Це той „екстремізм“, ця крайність, що його так панічно ненавидять і бояться ліберали, соціалісти, комуністи і інші „ліві“. Це — те, що кидає національних бійців-героїв, з крайньої любови до свого народу, віддавати у жертву, те що в них найцінніше, їхнє власне життя. Це крайня любов до свого народу, до своїх найближчих. Це справжня любов, про яку сам Спаситель згадував, коли казав, що найбільшу любов виказує той, хто своє життя віддає за своїх друзів.

Ціцерон¹⁶ у своєму листі, мабуть до видавця його творів, Аттика, наводить одну зі своїх славетних промов, виголошених у Римському Сенаті. Він пише:¹⁷

„Ніхто ніколи не закидав мені, що я людина нестримана чи крайня, чи перед судьями, чи як претор, чи як едиль, чи як квестор, чи вкінці як консул міста Риму. Однак пригадаймо, що грецький філософ Арістотель каже у своїй „Етиці“: „Чесноту правильно визначають як середину-поміркованість. А тому, що чеснота має за мету найвищу якість — вона є крайністю.“ і з цим я повністю згідний. Бо ж звертаючись до Сенату, я казав: Дозвольте пригадати вам, панове-сенатори, що крайній патріотизм в обороні свободи не

є злочином. Як теж дозвольте мені, шанобливо, звернути вашу увагу на факт, що малодушність і поміркованість у здійснюванні справедливості, не є чеснотою римлянина.“

„Я даю перевагу людині, яка є зовсім злою і поганою та руїницькою, ніж тій, яка є порожньою і марно всміхається та взагалі не має свого власного погляду; яка неспроможна сказати ані „так“ ані „ні“, але любить брати середній шлях, що зовсім несприйнятливий для мужнього і відважного римлянина, який любить свою батьківщину і чесноти римлянина. Нас, звичайно, відкрито перестерігають перед злими людьми, однак людина, що вдає чи практикує поміркованість — не спроможна ні протиставитися злові, ані обороняти добро. Така людина подібна до літеплого вина, що являється образою для смаку. Вона думає, що з допомогою поміркованості їй вдасться оминати небезпечної уваги зі сторони політиків, і тому стільки людей звуть її обережною і розсудливою. Я, однак, зову її боягузом! Бо ж не можна зайняти за сильну позицію в обороні батьківщини, так як і не можна бути у цьому надто обережним.“

Бути консулом Риму — це майже однозначне з позицією президента ЗДА. Між іншим, Ціцерона, римського патріота, вбили вороги його батьківщини. І, самозрозуміло, ні одного з-поміж вбивників не покарано. Вкінці пригадаймо, що сам Спаситель, зі зневагою дивився на людину „поміркованості“. Адже ж Христос заявив, що коли хтось не є ані гарячим ані холодним, а тільки літеплим, тоді „Я виплуну його з Моїх уст.“

¹ George Orwell, *Animal Farm*, The New American Library, 1962, pag. 128.

² Milton Friedman, *Capitalism and Freedom*, The University of Chicago Press, 1962, pag. 8.

³ Pius XI, *Quadragesimo Anno*, The Papal Encyclical, The New American Library, 1956, pag. 229.

⁴ Платон (427—347 д. Хр.), грецький філософ, засновник учення званого „плагонізмом“, якого основні тези були: в світі існують тільки ідеї, а мета людського життя — стати філософом. Його ідея держави аристократично-абсолютної: держава є виховною інституцією, якою керують філософи. Їм підчинені військовики, а далі хлібороби і ремісники. Приватної власності нема, бо вона є джерелом усього лиха. Нема родинного життя, бо воно є видом приватної власності.

⁵ Мессина, античний край Пелопонесу; мессинське місто Пилос — ранній центр мессинської культури. Після 700 р. д. Хр. підбита Спартою і багато разів робила надаремні спроби народнього зриву проти поневолення і аж у 371 р. д. Хр. звільнилася від спартанської неволі, коли то Теби побили Спарту під Левкорою. З тієї причини по всій Греції запанувала велика радість, бо всім уже надокучила спартанська опіка-неволя.

⁶ Ацени, головне місто Аттики; в Пелоронеських війнах Ацени остаточно загарбані Спартою; відбудова після поразки в 404 р. д. Хр. була швидка, однак короткочасна. В 4-му столітті підбиті Филипом Македонським. В Аценах жив грецький філософ Сократ (469—399 д. Хр.), загально визнаний на наймудрішу людину усіх часів. Маючи 30 років він присвятив себе боротьбі зі скептицизмом і віддав себе любові правди і чесноти.

⁷ 9. квітня 1964.
⁸ Квінтус Фабіус (275—203 д. Хр.) успішно переміг картагінського полководця Ганібала (247—182 д. Хр.). „Ганібалева клятва“ — Г. зробив обітницю віддати усе своє життя непримиренній боротьбі з ворогами Картагіни, а зокрема з найбільшим її ворогом — Римом.

⁹ *Atheistic Communism*, Encyclical letter „*Divini Redemptoris*“ of His Holiness, Pope Pius XI, 1937, NCWC, Washington, pag. 39-40.

¹⁰ Там же, стор. 8—9.

- ¹¹ President Kennedy In Danger? The Wanderer, Taylor Caldwell, 31, X. 1964.
- ¹² A Dire Foreboding Fulfilled, Taylor Caldwell, The Wanderer, 19. XII. 1964.
- ¹³ The Conditions of the Working Class, "Rerum Novarum," Pope Leo XIII, The Papal Encyclicals, 1956, The New American Library, pag. 167-168.
- ¹⁴ None Dare Call It Treason, Chapter VI, Education, Liberty Bell Press, 1964, John A. Stormer.
- ¹⁵ Why Not Speak, H. L. Hunt, стор. 112, Промова Патрика Генрі до Провінційної Конвенції Вірджинії з 23. березня 1775.
- ¹⁶ Марко Тулій Цицерон (106—43 д. Хр.), славний римський промовець, правник, письменник, політик, філософ, поет і патріот; консул від 63 р. д. Хр., обвинувач Каталіни, післаний на вигнання Клявдієм та покликаний назад Помпеєм (58—57 д. Хр.), республіканець, ворожий до Цезаря і вбитий за панування Августа.
- ¹⁷ Cicero Said It: "Virtue is . . . an Extreme, "Taylor Caldwell, The Wanderer, 22. X. 1964.

ДМИТРО ШТОГРИН

Політично-публіцистична праця Олега Кандиби-Ольжича

(У 20-річчя смерті, 1944—1964)

„Зовсім інші, не такі як ми“.

Є. Маланюк

Від Редакції: Минулого року минуло двадцять років з дня мученичої смерті сл. п. Олега Кандиби-Ольжича і, на жаль, жодне з українських періодичних видань поза поміщенням одного-двох віршів, чи уривків із поезій, чи коротенькою згадкою, не спромоглося на хоч би коротку характеристику життя і праці цього великого поета, науковця і революціонера. Як довідуємось із преси, Академічне Т-во „Зарево“ присвятило статі Ольжича лише першу частину своєї „Студійно-інформативної зустрічі“ з дуже загальною програмою, яка, як видно з тем доповідей, мала радше інформативний характер.

Нижче містимо розвідку про публіцистично-політичну працю О. Ольжича пера його дослідника проф. Дм. Штогринна, який працює над дослідженням поета від 1955 року, оборонивши свою тезу (кум лавде) про поетичну творчість Ольжича, що проявиться вкортці друком. Працюючи над монографією поета, проф. Штогрин зібрав понад 300 бібліографічних і документарних позицій, включаючи майже всі його поезії, що не ввійшли до збірок і статті, розсіпані по різних журналах. У 10-му числі нашого журналу появилася його розвідка про наукову діяльність Олега Ольжича, яку слід уважати першою і єдиною до сьогодні працею цього характеру. — Редакція.

Поза науково-дослідною працею та поетичною творчістю Олега Кандиби-Ольжича займає одно з чільних місць його життєвого змісту політична і злучена з нею публіцистична діяльність. Прагнення Олега Кандиби виявитись в цій діяльній праці були зовсім природні, що черпали свою основу у високо національному дусі його виховання та визвольних зма-

ганнях за державність українського народу, що відбувались на очах молодого юнака.

Після нещасливого кінця незалежності української держави, ідея її відновлення стала домінуючою в усіх виявах населення Західної України, знаходячи своїх носіїв і виразників також у колах української інтелігенції — колишніх учасників української армії, що після відбуття таборів інтернованих знайшли свій сталий осідок життя на західних землях України й на еміграції. Одним з найбільших осередків політичної української еміграції в 20-х роках була столиця Чехо-Словацької Республіки, Прага, з дооколишніми місцевостями, де проживала родина Кандиб і де кристалізувався характер і світогляд молодого студента, а пізніше вченого археолога Олега Кандиби. Тому не диво, що підпільні дії Української Військової Організації і пізніше Організації Українських Націоналістів полонювали душу і розум молодого Олега та стали опісля змістом більшої частини його короткого життя і праці, не зважаючи на те, що революційно-політична діяльність була протиставленням не тільки його науковому заінтересуванню археологічних дослідів, але й була певною антитезою поетичних тонкощів світосприймання та відчуження Олегової душі, що їх він силою своєї волі на кожному кроці здушував. Тому „мабуть ніхто не припускав, — як стверджує один з сучасників О. Кандиби, — що в 1930 р. щойно промований доктор філософії Олег Кандиба-Ольжич, молодий учений — археолог, син відомого поета О. Олеся і сам початкуючий поет, оця людина з чутливою душею, з голубими очима і ніжним виразом обличчя поета-мрійника стане колись найвизначнішим мужем українського підпілля в найжорстокішій добі нашої історії, добі що її він сам віщував у своїй поетичній візії. Бо справді; поет, археолог і політик-революціонер — контрасти, що їх не часто стрінати. Але їх не тільки гармонійно сполучував у собі Кандиба-Ольжич, але на всіх ділянках вбився над пересічний рівень“.¹

Вже в перших роках після створення Організації Українських Націоналістів (1929—1930 рр.)² Олег Кандиба став її діяльним членом, зосереджуючи свою діяльність в Празі, де находився в ранніх 30-х роках один з головних осередків ОУН. В тих же роках зазнає він разом з іншими активними членами ОУН, переслідування зі сторони чеської поліції, що йшла на зустріч польській поліційній політиці на землях Західної України в здушуванні реакції серед свідомого громадянства, викликаної відомою пацифікацією.

В 1934 році, після атентату на польського міністра Перацького, згідно з вимогою польської влади видати її членів ОУН, що перебували в ЧСР, чеська поліція заарештувала і видалила поза кордони ЧСР „кількадесятъ відомих націоналістів“³ В зв'язку з цим, існуючі закордонні осередки ОУН в Чехо-Словаччині, як і в Німеччині (звідси переслано, на домагання польського уряду, до Польщі Миколу Лебедя⁴) зліквідовано. Треба було починати все наново і то вже в глибокій конспірації. І саме тоді Олег Кандиба, що залишився в Празі поза обсягом підозріння поліції, починає самостійно діяти, як „фактичний провідник ОУН“.⁵ Завдяки йому і його наполегливій праці діяльність ОУН в Чехо-Словаччині могла продовжувати свій розвиток.

Одначе запланована праця ОУН політично-пропагандивного, а то й суто

технічного характеру не задовольняла Олега Кандибу. Тому в чергових роках він гуртує біля себе групу співпрацівників для завдань, що не вкладалися в рамки тодішніх референтур Проводу Українських Націоналістів (ПУН). Згодом цей гурт оформився в зовсім окрему Культурно-Освітню Референтуру. „Тоді, як згадують учасники, галицькі українці і українська еміграція вперше запізнаються з перевиданими пражським осередком творами українських підсоветських письменників, що з них одні вже розстріляні, інші на засланнях, а ще інші в неласці. З пражського осередка ОУН, що ним кермував Кандиба-Ольжич, ідуть до української націоналістичної преси у різних краях, побіч статей і матеріалів з культурно-освітньої ділянки, також перлини писемної творчості нашої княжої і гетьманської доби — винятки з літописів, універсалів тощо“.⁶

У провіді Культурної Референтури, Олег Кандиба-Ольжич віддався праці, щоб додати свою, до речі, наскрізь оригінальну частку над формуванням нової української духовости, звертаючись до джерел передісторичної та державно-історичної української традиції.⁷ Ідучи шляхом, що його він промостив скоріше у своїй поезії, О. Кандиба-Ольжич у публіцистичній праці сягав до праісторичної доби і далі, до історії княжої та козацької епох, шукаючи там ярих зразків національно-духової чистоти в духовій лицарськості, що злучували в собі первні ідеї української нації. Таким чином діяльність Культурної Референтури мала стати основною ланкою розроблення й застосування в життя ідеології українського націоналізму, що у відчутті духової повноцінності й суверенності „в основу суспільно-політичного думання й чину кладе ідею нації“.⁸

Олег Кандиба поклав перед собою завдання, що згідно з його думкою і стараннями, повинно було стати завданням організованого українського націоналізму — дійсне переродження людини-українця в наближенні до втілення ідеалу людини, яка за своїм словом ставить гідний своєї честі чин. Тут і слід шукати джерела його окреслення для духового розвитку української нації між світовими війнами (особливо 30-тих роках) — „добою героїчною“ — незалежно від цілковитого поневолення і жорстокого нищення України і її культурних цінностей окупантами. Ідеал героїзму в житті й боротьбі був першим та основним первнем у його власній концепції розвитку української нації, головню її духових надбань. З цією концепцією він прийшов до ОУН і її твердо обороняв, на становищі Референта Культури. Слід при цьому підкреслити, що оборона цієї настанови була для О. Кандиби не легкою навіть серед кола його безпосередніх співпрацівників, що їх відряджено з ним до праці, не розуміючи в той час цієї високої ідеї Ольжичевої концепції. У звязку з таким наставленням до його „вірую“ слід можливо і вбачати причину досить довгого співіснування Референтури Культури з іншими ділянками праці ПУНу (напр. з Реф. Пропаганди); щойно в останньому році перед німецько-більшовицькою війною відділено її від Пропаганди, „як дві ділянки, що мусять мати зовсім інший стиль і зовсім іншу мету.“⁹

Виходячи з такого заложення у відношенні до української культури Олег Кандиба під публіцистичним прізвиськом — Д. Кардаш писав: „Героїчна доба, в передовій стежі якої найшлася, завдяки глибині свого переродження, Україна, гряде! Чуємо її непереможний могутній хід. Бачимо звесь безмір простору, що відкривається людині героїчної духовости...

Український націоналізм творитиме отже культуру героїчної доби — культуру націоналістичну, що значить **українську культуру** — найглибше і найбільш українську. Визначають її ці дві координати: національність і героїчність. В цьому зміщається тверде опертя на національні традиції...

... Становище націоналізму в ділянці культури позначене монізмом націоналістичної філософії та свідомістю суспільної функції культурної творчости. Націоналізм зобов'язує тут ті ж ідейні й моральні мірила, що визначають цілість суспільного життя, якого культура є найглибшим висловом і водночас творчим знаряддям. Духовістю націоналізму є духовість героїчного типу; такою ж є його культура, етика, право, наука, мистецтво. Сучасності ближчий Гомер — ніж Золя; „Пісня про нібелунгів“ — ніж Рільке; „Слово о Полку Ігореві“ — ніж „Наталка Полтавка“. Це духовість молодих здобувчих легендарних епох“.¹⁰

Відносно питання самої націоналістичної духовости, Д. Кардаш твердив: „Націоналістична духовість, зроджена з глибокої повоєнної кризи, відбиває все напняття шукань і весь патос віднайденої правди нації. Покликали її банкрутство ліберальної духовости й ворожа загроза, теж пізніше збанкрутованої, комуністичної духовости. На місце релятивізму й матеріалізму попередніх ідеологій, зроджується живе, органічне пізнання, що тільки велика ідея і велика віра творить життя“.¹¹

Прагнучи бачити українську культуру, як носія найвищих ідей прагнення її народу в тій же „героїчній добі“ Д. Кардаш старається вглянути в поодинокі її ділянки, щоб надати їм національний напрям. Ось його слова, що відносяться до української науки тої доби: „Поле української науки в ліберальному посіданні стало тереном застосування відповідного варіанту принципу „самоцілевости“. Хоч у своїх стимулах українська наука дуже сильно відбиває тиск національно-державної ідеї, проте через своїх людських носіїв (політично перебуваючих ще в путах ліберальної ідеології) в практиці застосовує теж таки гасло „наука для науки“. Так політична функція наукової роботи (маємо на увазі еміграційні наукові інституції) заперечує свої патріотично-державницькі стимули. Наукова ділянка, треба признати, попри всі добрі наміри своїх робітників, політично найбільш соромна сторінка сучасного українського культурного життя“.¹²

Подібні ствердження висловлював Д. Кардаш, розглядаючи ці питання і галузі українського мистецтва: „Гасло „мистецтво для мистецтва“ на полі літератури затрималося тільки дуже незначно, несене хіба частково рештками старої письменницької генерації. Взагалі можна сказати, що в літературі лібералізм є майже зліквідований. Це гасло покутує одначе ще й досі в ділянці театру. Звичайна відірваність від життя таких мистецтв, як плястичне мистецтво та музика, спричинює їх відставання, так що значна частина продукції в цих ділянках... тягнеться в хвості за псевдомодерними, а в дійсності упадково-реакційними зразками.“¹³

Публіцистична праця Олега Кандиби-Кардаша не обмежувалась до теоретичної оцінки існуючого в той час стану української культури в загальному, чи поодиноких її ділянках. Він старався практичною працею перевести своє „Вірую“ в дію культурного життя і виявлення українського народу. До цієї цілі прямував він у своїй науковій, літературній, публіцистичній та щоденній праці, що зводилась часто до технічного переведення різних національних свят і культурних імпрез.

Ось один приклад його заходів в справі пристосування музичного мистецтва в будові української національної „героїчної духовости“. Будучи дійсним редактором журналу „Самостійна Думка“ в Чернівцях,¹⁴ О. Кандиба-Кардаш звертався до одного з українських музикологів: „... Редакція „Самостійної Думки“ сподівається з Вас співробітника, що основно поставить музичний розділ журналу. Мусимо скінчити з дилетантською доривочною роботою, а закроювати її як плянову і методичну виховну працю. Це відноситься до кожної ділянки, а зокрема до музичної. Тут скрізь великі браки і великі перспективи. Так дивлячись на справу „С. Д.“ має один проект, що до його здійснення потребувало б Вашої активної участі. Ви самі знаєте, що за нерівний і часто безвартісний музичний матеріал репродукується звичайно на наших концертах, академіях і т. п. Речі чужі українському духові, речі упадкові, або дефетистичні, вічне скигління, сахариновий сентименталізм, слезоточиве бідкання і т. д. і т. д. — все це знаходить собі місце в виконавців на українських музичних імпрезах. Така музика глибоко чужа сучасному героїчному світовідчутті нашої Нації і суперечить цілому психічному наставленні та духові інших родів національного мистецтва, як напр. література...

— Вплив її шкідливий і взагалі це скандал, що закріплений у перманенцію! А поруч існує дужа, глибока, — сутонаціональна і героїчна музика, що через дезорієнтованість, відсутність смаку, або чуттьову звихненість аранжерів, не знаходить собі вислову. Такий стан у великій мірі твориться відсутністю в нас громадського музичного виховання через пресу, відсутністю відповідальної музичної критики та рецензії... А зокрема викликається це браком спеціальних орієнтаційних видань — як порадики для диригентів та під кутом складені нотні збірники для гуртового і індивідуального виконання...

— Вже тепер одначе можемо і маємо обов'язок скласти провідник-порадник по українській музиці. Він мав би завдання зорієнтувати масово виконавця — хай буде це хор, чи соліст, чи оркестра — у тому, що є вартісне в нашій музиці, щоб забезпечити при масовому виконанні у наших просвітах, при академіях, фестинах, концертах і т. д. вартісну, здорову, будуючу, національну духом і скріплюючим впливом на слухача музичну продукцію... Ходить про те, щоби здобути вплив на духове формування широкої маси музичними засобами. Щоб не була вона полишена на поталу розкладового розгартіяшу з його допотопними упадковими пережитками, а дістала якісну і творчою снагою насичену українську музику...

— З написаного Ви можете бачити, що я розумію під музикою, відповідною до духовості сучасності, не просто войовничі, чи, не дай Боже, гурра-патріотичні речі, а творчість, що відбиває мужнє схоплення життя та афірмацію (а не песимістичну неґацію) його. Таким чином маємо узгляднити у порадику всю здорову творчість, яка впливає з героїчного наставлення до світу! О. О.¹⁵

В ділянці народнього шкільництва та освіти Олег Кандиба засуджував засаду „просвіти для просвіти“, і в зв'язку з тим приділяв особливу увагу незалежному вихованню української молоді. Цій проблемі присвятив він цілий ряд практичних під педагогічним оглядом порад-статтей, що в них детально розглядає можливості й методи глибоко національного виховання українського дошкілля, юнацтва і студентства. Обізнання з цією

проблематикою, давало йому змогу розглядати духовий стан і розвиток молоді в різних її роках та подавати свої поради в наклонюванні її на правильну дорогу з національної точки зору.

В статті „Українське дошкілля“ Олег Кандиба вказував на важливість опіки й виховання дітей передшкільного віку тому, що „звідси треба починати розбудову національного виховання молоді і цілого народу“.¹⁶ В цій статті подає він свої вказівки передусім „для теренів, які є в досягу нашого прямого діяння: Західні Окраїни й Еміграція, де через процес винародовлення, що тут відбувався, або відбувається, це питання особливо пекуче“.¹⁷ Даліше, подаючи практичні поради в підборі відповідних підручників та інших ідейних і матеріяльних засобів (гри, змагання), він підкреслює, що „в основу матеріялу виховання має бути покладена культура **народня**“.¹⁸ Статтю про українське дошкілля Олег Кандиба закінчує апелем до тих, що від них, на його думку, може найбільше залежить — який духово-виховний корм одержить в самих початках її розвитку: „Ціла ділянка дошкілля висуває перед відповідними нашими органами ряд ґрунтовних завдань і вони мусять їх розв'язати, оскільки хочуть відповісти своєму покликанню“.¹⁹

В інших своїх статтях з циклю виховання молоді Олег Кандиба заторкує проблеми доросту, юнацтва і студентства. Уважаючи, що „в основі дошкільного виховання повинна лежати народність, яку підвалина національної культури взагалі“,²⁰ він звертає увагу на другу фазу духового й фізичного розвитку людини — на юнацький вік: „В юнацькому віці (15—18 р.) відбувається остаточне формування особистості і характеру. Це найвідповідальніший відтинок виховної роботи над молоддю“.²¹ „Виховання студентської молоді, — писав Олег Кандиба, — носить спеціальний характер, маючи на меті більш практичне суспільно-ідеологічне формування одиниці — фахівця“.²²

Слід підкреслити, що саме Олег Кандиба своїми статтями і практичною працею відновив серед української еміграції та на доступних йому землях Західної України весняні свята молоді, що зовсім затрачували свій культ. В статті „Весняні ігрища молоді (Свято Весни, Купальське Свято, Свято Врожаю)“ подає він поради щодо змісту й форми таких свят, накреслюючи навіть загальні їхні програми. При тому підкреслює, що „спорт є невідомою частиною загальної програми виховання юнацтва“.²³ Він кладе великий натиск на смілу побудову програми весняних свят та ігрищ молоді, вважаючи, що „стилева єдність цілої програми весняного свята надасть йому великої формуючої сили“.²⁴

Ці напрямні, що їх Олег Кандиба подавав у своїх статтях, він консеквентно переводив практично в життя. Його безпосередня праця над вихованням молоді була його органічним заінтересуванням всюди, де тільки дозволяли йому обставини. За свідченням сучасників, Олег Кандиба був не тільки постійним відвідувачем і членом студентських товариств у Празі, але й щорічним учасником пластових таборів на Закарпатті.²⁵ Очолюючи ідеологічну студентську секцію „Зарево“, він сам підготував та проводив цілою низкою літературних вечорів, національних свят та інших виховно-культурних імпрез. „Він сам годинами переводив проби з виконавцями і виправляв їх мову, а особливо наголос (майже всі учасники були з Захід. України). Можна сказати, що це він випрацював шаблони національних

свят і різних роковин, по яких вони і далі (вже без його участі) переводилися".²⁶

Під час свого побуту в ЗДА, працюючи як археолог-спеціаліст в Гарвардському Університеті та організуючи Український Науковий Інститут в Америці, Олег Кадига і тут знаходить час для української молоді. Він підготував, з народженням на тому континенті українським поколінням, низку національних вечорів та імпрез, поглиблюючи тим способом серед нього не лише почуття національної свідомості, але й національну відданість. На цьому його праця не обмежується; він плянує організацію Українського Народного Університету²⁷ типу школи, що вславилась великою користю для молоді в західно-європейських державах, а головне в Англії, але передчасний його виїзд з ЗДА перекреслив ці плани.

З інших публіцистичних праць Олега Кандиби-Кардаша доступні нам лише такі: „Вояки-Будівничі“²⁸ — огляд культурно-просвітньої праці в Карпатській Україні під час її незалежності; головню характеристика праці „Січі“; „Українська історична свідомість“ займається розглядом духовості українського народу та його політичної свідомості впродовж історії;²⁹ в статті „У двадцятиліття“ автор, зосереджуючись на визвольних змаганнях під час першої світової війни, проводить загальну аналізу доби, що прийшла після 20-х років та вважає, що „Револуція 1917-20 рр. стала для України великою гранню і межевим каменем її майбутнього.“³⁰ Генеза і суть українського націоналізму представлена в статті Олега Кандиби-Кардаша „Український Націоналізм“,³¹ де автор знову вглиблюється в ранні й середні епохи української історії, знаходячи в них тісні зв'язки з сучасним організованим модерним українським націоналізмом, як суспільно-політичним світоглядом. Певною прогнозою в майбутній праці того ж організованого українського націоналізму головню в ділянці української культури є його стаття-передовиця „Наші завдання“, що започатковує відновлене видання журналу „Проблем“. Д. Кардаш, як дійсний редактор цього журналу, що був продовженням „Самостійної Думки“ в Чернівцях і „Говерлі“ в Хусті, писав: „Всебічний наступ націоналізму на цілість українського суспільного життя висунув і в ділянці культури, як і в кожній іншій, потребу спеціальної роботи, розгорнення на всю широчінь її проблематики та творення нової системи, з нового світоглядного становища... Так, властиво, програмою згаданих органів, а пізніше „Проблем“ стало питання нашого плянового культурного будівництва... Дальша справа, що до неї прив'язуємо особливу увагу, це чітке пізнання сучасної нашої культурної дійсності, на всьому просторі нашої землі“.³²

Одною з більших праць Олега Кандиби в ділянці публіцистики слід уважати його редакцію збірника „Золоте Слово“.³³ Цей збірник містить в собі вибір із українських історичних та літературних пам'яток, що „доводять невимірність нашої нації та її національно-етичний патос...“³⁴

Відаючи себе всеціло політично-суспільній роботі, „сам — провідна і керівна постать революційної дії — Ольжич дуже добре відчував і бачив всі її труднощі. Бачив вади поодиноких людей, бачив вади суспільної структури української нації. Небезпечні вири, що їх копає дух тепер, як і сотні літ тому. Бачив нестійкість тих, що мусить провадити. Бачив брак політичного вироблення у масах і політичного хисту у багатьох провідни-

ків.³⁵ Передусім бачив брак духової самовідданості своїх співпрацівників, що своїм духовим наставленням не змогли, як він, збагнути величі і призначення цієї героїчної доби, що застала їх керувати нею. „Найближчі приятелі Ольжича закидали йому, що він поетично перебільшує, коли називає нашу добу героїчною. Але, як шойно тепер приходять до висновку сучасники Олега Кандиби, тільки одержимий духом переводять революцію. Ольжич був одержимий духом героїзму...“³⁶ Це правда, що його самовідреченість та посвята для народу межувала з одержимістю. Однак найбільше лихо в тому, що безмежну посвяту його чистої поетичної душі використано за шаблоном так сказати б „професійного революціонізму“, що в силу об'єктивних обставин та специфічного оточення ховав у собі прояви різних інтриг. „Колись, згадує О. Жданович-Штуль, мене захопила хвиля критики перед Ольжичем. Він мовчав і слухав аж до кінця. Аж коли я скінчив — незадоволено крутнув головою і промовив тільки: — „Так, треба виробляти кадри“. Це було все, але я це зрозумів. Я відчув тисячу питань, що іспитували мене з усіх боків і відкривали всі власні мої браки. А в першу чергу відчув слушний (і це було найважче) закид непослідовності: коли ти сам себе без решти не віддав праці над кадрами, коли так мало маєш за собою, то як можеш говорити про те, що чиясь робота має недотягнення? Говори про це лише тоді, коли маєш право. Це мені відбило охоту раз на завжди перед Ольжичем спекулювати, кидати „фрази“. З нього була така правдивість, така чесність, що здавалось, він мучився, що пережив 30-ий рік свого життя, бо колись писав про покоління, яке несе на собі тягар боротьби: „Як велично, що нам не дано до тридцятого року дожити“. В його вірі і підході до служби ідеї була якась чисто релігійна містика, що не визнає ніяких компромісів, ніяких відхилень, ніяких промовчувань чи переочень.“³⁷ Тому Роттердамську трагедію зі всіх членів ПУНу чи не найбільше переболів Олег Кандиба, що бачив більше, як хто інший, в покійному Голові ОУН полк. Євгеніві Коновальцеві „вождя Богом даного і правдивого, що добі чорній і похмурій орлом ширяв під облаки і націю подолану і закуту вмів ушкикувати в завзяті когорти до походу й боротьби“³⁸ Коли ж після смерті полк. Є. Коновальця Олег Кандиба в вересні 1938 року прибув до ЗДА, він не міг позбутися душевного болю, що його відчував в собі після несказаної для нього втрати в особі Полковника. Тому „Олег Кандиба, як згадують сучасники, — з його сумними синіми очима, з його тихою й небалакучою вдачею — робив на нас цілком інше враження, як попередні гості Проводу (що прибули були до ЗДА невдовзі після роттердамської трагедії — Д. Ш.), які так багато говорили й розказували про край, визвольну боротьбу, які й самі вміли забавлятися веселою й безжурною розмовою. Олег Кандиба був цілком інший від них“³⁹. Служба, що її він віддавав для свого народу, а ще до того в тій жорстокій добі, не дозволяла його душі на веселість й безжурність. Приймаючи її як дійсно релігійну святість, він, як його великий попередник Іван Франко, уважав, що вся відповідальність за долю його нації лежить на його власних плечах. Ця відповідальність кидала його в вир праці, в якій він не смів, після відчуття свого сумління, спочити. Тому і на терені ЗДА в перших тижнях після свого приїзду Олег Кандиба завантажує себе різними ділянками праці, започатковуючи діяльність історичної ваги установ, що за його пляном, повинні були стати од-

ними з головних стовпів будови держави. Крім того добув він собі загально шановане місце серед науковців американського світу, одержуючи високе відповідальне становище на Гарвардському Університеті, як відомий спеціаліст в ділянці середньоевропейського неоліту.⁴⁰ І тут, серед високих кіл нового і незвичайно впливового в міжнародній політиці світу промощувався шлях його великої роботи для справи, що їй він посвятився. Одначе так не сталося. Після перших заходів у розгорненні запланованої праці в ЗДА, тобто після піврічного побуту Олега Кандиби на американському континенті, ПУН доручив йому вернутись до Європи з метою обняття одного з постів ОУН для справ Карпатської України, яка в тому часі (лютий-березень, 1939 р.) ставала на шлях самостійного життя. Таким чином весь посів О. Кандиби за океаном, що обіцяв дійсно обильне жниво на полі української науки, культури й дипломатичних звязків, пропав безслідно і про його долю ніхто не клопотався.

(Закінчення в наступному числі)

¹ Волянський, А., „О. Кандиба-Ольжич як Революціонер (В четверті роковини його геройської смерті)“, „Самостійна Україна“, рік I, ч. 5—6, червень-липень, 1948, стор. 4.

² Перший Конгрес Організації Українських Націоналістів відбувся у Відні 28-го січня — 3 лютого 1929 р.

³ Волянський, А., „О. Кандиба-Ольжич як Революціонер“, „Самостійна Україна“, Рік I, ч. 5—6, червень-липень, 1948, ст. 5.

⁴ Там же.

⁵ Там же.

⁶ „ОУН 1929—1954“, Париж, (без назви вид.), 1955, ст. 237.

⁷ Деякі автори спогадів про О. Кандибу-Ольжича, як напр. О. Шгуль-Жданович, ставлять досить сміливе твердження, мовляв, Ольжич, перевівши „повну переоцінку цінностей у нашій культурі“, працював „над формуванням думки, над формуванням нової української духовости“ — Жданович, О., „Революційний шлях О. Ольжича“, „Розбудова Держави“, Рік VII, ч. 2, ст. 105. — Сміємо підкреслити, що якщо б Олег Кандиба жив, він сам виступив би проти такого крилатого твердження, бо Ольжичеві думки відносно цього питання побачили світ уже після появи основних праць таких авторитетів у цій ділянці, як В. Липинський, Д. Донцов і Ю. Липа; деяких із них (головно останнього) він уважав своїми учителями (до речі буде нагадати, що „Бій за українську літературу“ Ю. Липи появився під кличем: „Нові часи — Нова духовість — Нове письменство“). Незалежно від цього промощували шлях цій же новій духовості державницька школа в історії України, державницький напрям в археології (головно праці Я. Пастернака) та близькі цьому напрямові праці на полі історії української літератури (М. Возняк, Д. Чижевський) чи української літературної критики (М. Гнатюк).

⁸ За твердженням О. Ждановича це мали б бути власні слова О. Кандиби-Ольжича. Там же, ст. 104.

⁹ Там же, ст. 105. На підставі споминів З. Книша можна здогадуватись, що Референтура Культурні під проводом О. Кандиби почала працювати шойно при кінці 1939, або на початку 1940 року, — З. Книш, „Б'є дванадцята“, Торонто, Срібна сурма (без дати вид.), ст. 164. Одначе публіцистичні писання самого О. Кандиби вже в 1938 році дають підставу здогадуватись, що був він відповідальним, або співвідповідальним за керівництво цією діяльністю ще перед смертю полк. Є. Коновальця.

¹⁰ Кардаш, Д., „В авангарді героїчної доби (До проблеми націоналістичної культури)“, Альманах, В Авангарді, (Париж), (без назви видання), 1938, ст. 19—20.

¹¹ Там же, ст. 18—19.

¹² Там же, ст. 16.

¹³ Там же, ст. 15—16.

¹⁴ Маценко, П., „До джерел історії української музики“, Новий Шлях, Вінніпег,

11 липня 1940, ст. 3, шп. 1—4. В. Шипицький, подаючи історію розвитку української преси, головню журналу „Самостійна Думка“ на Буковині, в статті „Український Націоналізм на Буковині“, — ОУН 1929—1954, ст. 213—227, зовсім не згадує про Олега Кандибу.

¹⁵ Лист О. Кандиби, як головного редактора журналу „Самостійна Думка“, до д-ра П. Маценка, — Маценко, П., „До джерел історії української музики“, Новий Шлях, 11 липня 1940, ст. 3, шп. 2—3.

¹⁶ Кардаш, Д., „Українське Дошкілля“, Пробоєм, Рік VIII, ч. 3 (92), 1941, ст. 167.

¹⁷ Там же.

¹⁸ Там же, ст. 168.

¹⁹ Там же, ст. 169.

²⁰ Кандиба, О., „Виховання Молоді“, Альманах „Сурми“, (без місця видання), (без назви видання), 1941, ст. 111.

²¹ Там же, ст. 113.

²² Там же, ст. 114.

²³ Там же, ст. 113.

²⁴ Кардаш, Д., „Весняні ігрища“, Пробоєм, Р. VIII, ч. 2, ст. 106.

²⁵ Стерчо, П., „Національне Відродження Карпатської України“, ОУН 1929—1954, (Париж), Видання П.У.Д.Ф., 1955, ст. 197.

²⁶ 3 листа д-ра Марини Антонович-Рудницької до автора.

²⁷ Різник, П., „Олег Кандиба“, Промінь, сторінка МУН, Рік II, ч. 5, серпень, 1956, ст. 4, шп. 1—7.

²⁸ Кандиба, О., „Вояки-Будівничі“, Карпатська Україна в Боротьбі, Збірник, Відень, Видання УПС, 1939, ст. 33—54.

²⁹ Кандиба, О., „Українська історична свідомість“, Альманах „Зарева“, Краків, „Зарево“, 1940, ст. 5—9.

³⁰ Кандиба, О., „У двадцятиліття“, Пробоєм, Рік VII, ч. 10, жовтень, 1940, стор. 269—272.

³¹ Кардаш, Д., „Український Націоналізм“, Альманах „Сурми“, (не має місця видання), Вид. „Сурма“, 1941, ст. 34—41.

³² Кардаш, Д., „Наші завдання“, Пробоєм, Рік VIII, ч. 1, 1941, ст. 1—2.

³³ Кандиба, О., Кандиба, О., „Золоте Слово“, Збірник. Прага, (без назви видавництва), 1940, (210 ст.).

³⁴ (—), 3 праць Комісій, „Золоті влова О. Ольжича“, Розбудова Держави, Рік VI, ч. 2, літо, 1954, ст. 1.

³⁵ Жданович, О., „Суворий і Великий“, Орлик, Рік II, ч. 6, червень 1947, ст. 4.

³⁶ Жданович, О., „Революційний шлях О. Ольжича“, Розбудова Держави, Рік VII, ч. 2, II, 1955, ст. 105.

³⁷ Жданович, О., „Суворий і Великий“, Орлик, Р. II, ч. 6, 1947, ст. 2.

³⁸ Кандиба, О., „Евген Коновалець“, О. Олесь — О. Кандиба, Евген Коновалець, (без місця видання), В-во „Український Патріот“, 1948, ст. 17. В 1941 році появилась на світ друга розвідка О. Кандиби про Є. Консвальця, що про неї вдалось нам знайти лише бібліографічну довідку (на підставі праці Б. Романенчука — Бібліографія української книги у Великонімецьчній за час війни [вересень 1939 — грудень 1941], Львів, Українське В-во, 1942), яка звучить: Кардаш, Д., Евген Коновалець, Прага, Секція мистців, письменників та журналістів УНО в Празі, 1941, 22+ (2) ст.

³⁹ Різник, П., „Олег Кандиба“, Промінь, сторінка МУН, Рік II, ч. 5, серпень, 1956, ст. 4, шп. 2.

⁴⁰ Про наукову діяльність О. Кандиби пор. розвідку автора п. з. „Наукова праця О. Кандиби-Ольжича“. Фенікс, зош. 10, 1961.

Населення Магаданської області

Магаданська область, слабо залюднена територія на північно-східному кінці Сибіру, була, і мабуть ще й досі є осідком концентраційних таборів. Табори в'язнів розкинені в глибоких долинах ріки Колими, яка промиває південну частину золотоносного гірського хребта Єрського. В'язні zatrudнені в копання золота, будові доріг, та іншій виснажуючій праці.

В 1951 році — подає Володимир Косик — в концентраційних таборах Колими перебувало 1,100,000 в'язнів. В 1965 році їх число зросло до 2,300,000, а українці становили 54 відсотки всіх в'язнів.¹ Приплив нових в'язнів до цих таборів був великий. Від 1947 до 1955 року до цих таборів прибуло дев'ять мільйонів нових в'язнів.² Але висока смертність і розстріли завжди обнижували число позительців таборів до двох мільйонів. Офіційні советські цифри населення не включають в обрахунок в'язнів концентраційних таборів. Коли в 1956 році число ув'язнених в Магаданській області перевищало два мільйони, державні оцінки подавали населення цієї області на згаданий рік всього 240,000.³

Згідно з переписом 1959 року, „вільне“ населення Магаданської області становило тільки 235,578 осіб.⁴ Навіть державна оцінка на 1963 рік ставить населення Магаданської області лише на 279 тисяч.⁵ Виходило б отже, що концентраційних таборів на загал не перемінено на табори „вільних“ робітників прив'язаних до місця праці.

Не відомо, скільки ув'язнених жило в Магаданській області в 1959 році. Але відомо, що багато в'язнів дожили свій термін засуду до цього часу. Деякі з них повернулися до своєї родини. Інші ходячі кістяки, вже й не мали до кого вертатись, залишилися на півночі. Ще іншим не дозволено покинути Магаданської області. Тепер ці колишні в'язні, при малій загальній кількості вільного населення, творять характеристичну рису структури населення Магаданської області, не помітну в ніякій іншій області Радянського Союзу.

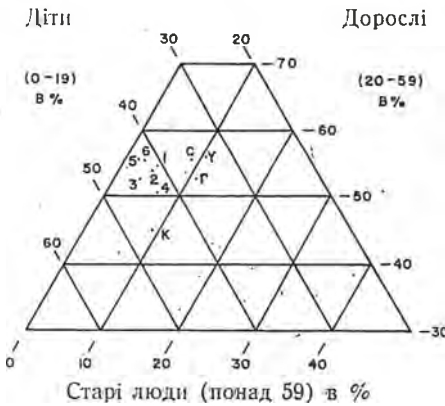
Населення Магаданської області відзначається великою пропорцією дорослих у віку 20 до 59 років, малою пропорцією дітей, і значною відсутністю старих людей, віком понад 59 років життя. Хоч висока пропорція дітей і дорослих є характеристичною рисою всіх адміністративних частин Далекого Сходу, Магаданська область відрізняється від них сильним браком дітей. Це явище показано графічно на ілюстрації 1.⁶ Більш детальна характеристика населення після віку і статі охоплена на ілюстрації 2.⁷

Непропорційно мала частина доросту, особливо у віку 10 до 19 років, до великої частини дорослих людей свідчить про те, що в Магаданській області родилося дуже мало дітей. Частинно цей факт відзеркалює важкі умовини життя і праці на півночі, де „вільні“ молоді робітники, які працюють на півночі, надіються змінити своє місце побуту, заки зложать родину. Частинно це відзеркалює взаємовідношення між чоловіками і жінками, які досі працюють і перебувають в окремих приміщеннях-таборах.

Друга характерна риса населення Магаданської області — це перевага пропорції мужчин над пропорцією жінок. Цей стан являється дуже виїнятковий, бо майже всюди в СССР у віці між 30 а 60 років, жінки переважають кількістю чоловіків.⁸ Щоби догадатися хто ці самітні чоловіки можуть бути,

ІЛЮСТРАЦІЯ 1

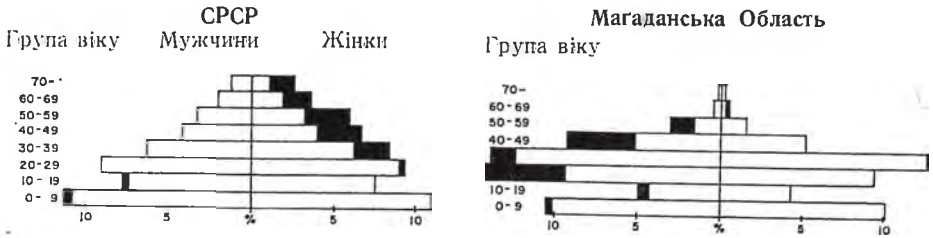
Трикутник-діаграм структури віку населення на Далекому Сході

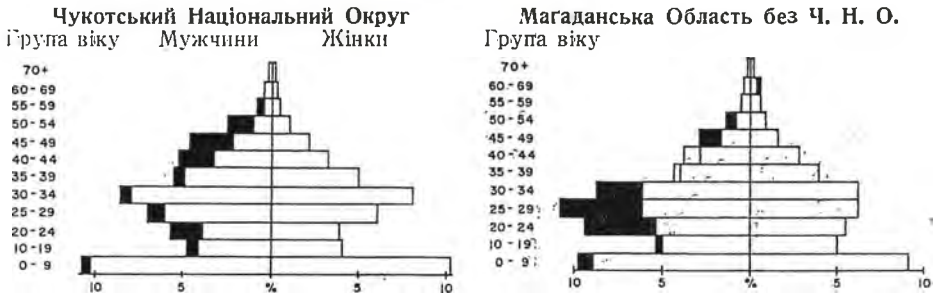
Пояснення

- 1 Далекий Схід
- 2 Приморський Край
- 3 Хабаровський Край
- 4 Амурська Область
- 5 Камчатська О.
- 6 Сахалінська О.
- 7 Магаданська О.
- С СРСР
- У Українська РСР
- Г Грузинська РСР
- К Кіргізька РСР

ІЛЮСТРАЦІЯ 2

ІЛЮСТРАЦІЯ 3

греба заглянути до ще більше детальних даних. До північно східної частини Магаданської області належить Єкутська Національна Округа для якої подані окремі цифри у переписі. На ілюстрації Ч. 3 можна бачити різницю в характеристиці населення тих двох частин Магаданської області.

В Єкутській Національній Окрузі виступає величезна перевага молодого населення (20 до 34 років життя) зокрема мужчин. Це явище відзеркалює важливу роль zatrudнення в летунських та інших військових установах, які стежать за діяльністю американських установ з другого боку Бе-

рінгової Протоки. Але можна також тут спостерігати велику пропорцію „самотніх“ мужчин у віці 40 до 50 років. Тяжко собі уявити, щоби у летунстві держали таку велику кількість старих старшин, і то на півночі.

Ще більше згрупування самотніх старших мужчин віком 35 до 54 років живе в Колимській частині Магаданської області і число мужчин в цій категорії тут рівняється приблизно 20,000, коли в Єкутській Національній Окрузі в їх лише коло 1,400.

ТАБЕЛЯ 1. — Магаданська Область без Чукотської Національної Округи

Національність	Кількість	Чоловіків	Пропорція в %
Росіяни	138,473	74,879	54,1
Українці	26,449	15,152	57,3
Білоруси	4,609	3,020	65,5
Татари	2,517	1,598	63,5
Народи Півночі	2,998	1,470	49,0
Пропущено	13,843	9,235	66,7
Всіх разом	188,889	105,354	55,7

Цікаві дані маємо з ділянки національності і рідної мови.⁹ На таблиці ч. 1 так як в оригіналі, заступлені чотири національності і одна група народів. Категорії для інших не влучено. Тому ті люди, що їх пропущено в зачисленню до національності, можуть належати і до тих національностей вже згаданих на списку. Такий факт видвигає всілякі сумніви щодо точності даних в ділянці національності. З таблиці видно що білоруси, татари, українці, і особливо ті, що їх пропущено в переписі мають більші пропорційні переваги самотніх мужчин ніж росіян. Це явище покривається зі знаним фактом, що пропорційно мало росіян було політичними в'язнями, які відбували кару в концентраційних таборах.

Із згаданих даних важко зробити точний висновок про концентраційні табори. Відсутність наглого збільшення населення Магаданської області між 1956 а 1963 роком веде до висновку, що концентраційні табори далі існують. І було би трудно не прийти до висновку, що навіть советський перепис вільного населення не може замаскувати існування таборів політичних засланих у Магаданській області.

¹ Volodymyr Kosyk, Concentration Camps in the USSR, London. Ukrainian Publishers, Limited, 1962, p. 33.

² Ця цифра подана одним Австрійцем, який працював при картотеці комплексу таборів Колими від 1947 до 1955 року — Mantiel, Les Musulmano sovietques, Paris, p. 192, цитований В. Косиком, стор. 79.

³ В. Г. Удовенко, Дальний Восток, Экономико-географическая характеристика. Москва, Государственное Издательство Географической Литератури, 1957, ст. 237.

⁴ Итоги всесоюзной переписи населения 1959 года, СССР. Москва: Государственное Статистическое Издательство, 1962, стор. 24—25.

⁵ Народное Хозяйство СССР в 1962 году, статистический ежегодник, Москва: Государственное Статистическое Издательство, 1962, стор. 21.

⁶ До конструкції ілюстрації 1 ужито статистичні дані з таких джерел: Итоги всесоюзной переписи населения 1959 года, СССР, стор. 54—55; Итоги всесоюзной переписи населения 1959 года. РСФСР, стор. 72—73.

⁷ До конструкції ілюстрації 2 ужито статистичні дані з таких джерел: Итоги всесоюзной переписи населения 1959 года, СССР, стор. 50—51; Итоги всесоюзной переписи населения 1959 года. РСФСР, стор. 72—73.

⁸ Більша смертність чоловіків — це наслідок війни й політичних чисток.

⁹ Итоги всесоюзной переписи населения 1959 года, РСФСР, стор. 336—337.

The Alliance Between Hetman Iwan Mazepa of Ukraine and King Charles XII of Sweden

Від Редакції:

Про Гетьмана Івана Мазепу, одного з найбільших мужів державного будівництва України, сьогодні вже велика література, що включає об'єктивно-наукові праці, історичні розвідки й нарис, літературні твори й публіцистичні писання. І тому кожна нова праця з цієї ділянки, яка має на меті внести нову оригінальну думку, мусить бути оперта на солідних перводжерельних матеріалах.

В західно-європейських та американських історичних підручниках і працях з історії східної Європи, постать Гетьмана представлена в такому світлі, в якому представляла його стара московська, а за нею нова російсько-більшовицька історичні школи, які опирають свої висновки більше на політичний думки російського імперіалізму, ніж на історичних джерелах та об'єктивній аналізі історичних фактів. Більшість професорів на американських університетах базують свої виклади власне на цих матеріалах, не вглиблюючись у суть історичної правди.

Українські студенти, що студіюють на факультетах історії, в більшості, не маючи достатнього підготування, сприймають ці виклади як аксіому, але є багато наших adeptів історичних наук, які прикладають усіх зусиль і вишукують різні доступні джерела, щоб у своїх іспитових есеях, опертих на об'єктивних матеріалах, оборонити історичну правду української нації та її історичні постаті.

Нижче подаємо такий есей нашого студента, який, незалежно від утертих промосковських шаблонів і русофільської атмосфери в університетах і каледжах вільного світу, старається в існуючих обставинах розглянути ідеї та працю великого Гетьмана в світлі історичних джерел і фактів. Есей цей він предловив професорові історії Росії, одержавши за нього високу ноту і признание.

I. HETMAN IVAN MAZEPA IN WESTERN LITERATURE

Perhaps no other Ukrainian historical figure of Europe had received such a high degree of recognition and acclaim among the literary circles, as did Ivan Mazepa, hetman of Ukraine, 1687-1709. Witness to this serve the countless number of poems, newspaper articles, journals, plays, even operas and musicals, all centering around some aspect of Mazepa's life or endeavors. It is noteworthy, however, that a great amount of this

literary compendium is surrounded by a veil of legendary phantasy, in-temperate conjectures and quixotic romanticism because the disciples of the Muse, living in a world of excogitation and intuition, are not curtailed by historical veracity, and, therefore, to them history and art do not always converge at the same point. The great French essayist E. M. De Vogue once said, that poetry is like a second mother, who, by holding the great figures of the past close to her breast, resurrects them to such a degree as godly phantasy would allow it.¹ Considering Mazepa himself, De Vogue goes on to say, that the great interest and popularity in the hetman can be traced directly to the English poet George Noel Gordon, Lord Byron, who one day read Voltaire's *Histoire de Charles XII*, and centering his creative imagination on the lofty deeds of the hetman, elevated the latter among such illustrious members of the literary Pantheon as Prometheus, Faust and Don Giovanni.²

The oldest work written about Ivan Mazepa is the novel *Souvenir de Azemé* by the French author, André Cantan d'Orville (1764), later

Герб гетьмана Івана Мазепи
Coat-of-arms of Hetman Mazepa

translated into German, Danish, and Russian, in which Mazepa is presented in an anecdotal rather than a historical view.³ The second oldest work, entitled *Beautiful Russian Maid*,⁴ appearing in 1784, is a novel written by an unknown author of German extraction whose theme is Mazepa's love affair with some Polish noblewoman. Another early work is the poem by a Polish Jesuit priest Nikodim Musnicki, called "Poltawa epiczna poema" (1803), in which the figure of Mazepa is very obscured.⁵

The real romantic spirit infused into the character and personality of Mazepa is displayed freely in Lord Byron's famous poem *Mazepa*, in which the poet gives his creative and imaginative genius full reign. Taking a vaguely known incident which occurred during Mazepa's education at the Polish court,⁶ Byron transformed it into a swash-buckling adventure, in which he has Mazepa tied to a wild horse, criss-crossing the broad Ukrainian steppes until the animal drops from exhaustion.⁷

It is the latter part of the incident, that captured Byron's imagination and cast a doubt as to its veracity.⁸ Many authors since Byron imitated, transformed or adopted the latter's romantic spirit and interest in the figure of Ivan Mazepa. As a result, there were written in England six works about Mazepa, all adhering closely to the Byronic tradition while at the same time thirteen appeared in Germany, six in Italy, two in Czechoslovakia, and a handful in Poland, France, Rumania, and Ukraine. Among the literary representatives were such writers as Victor Hugo, Pietro Izoce, Antonio Apiori, A. C. Leopold'a, John Howard Payne, George E. Stebisch, and others. This interest grew especially in the Anglo-Saxon world and manifested itself in the latter part of the nineteenth century through such media as drama, poetry and music. In 1828, H. M. Millner, a London playwright, wrote the three-act play "Mazepa" basing it on an earlier work by Leisseur, *Histoire de Cosaques*. It was successfully performed at the Westminster Bridge Royal Theatre in 1831. Here Mazepa is presented as a Romantic leader of the Tatars.⁹ Two years later, the American playwright John Howard Payne, revised Millner's play and it was performed at the Bowery Theatre in New York, under the name of "Mazepa, or the Wild Horse of Tartary." In 1849, the German playwright A. Mai presented the play "Der König der Steppe" in the Hof-und National Theater in Munich. In this play the historical fact is intertwined with romantic fiction. The action goes far beyond Mazepa's death in 1709, with the romantic fiction still remaining on the scene.

As can be seen, much that has been written in western literature about the character and personality of Ivan Mazepa is purely a collection of whimsical interpretations, based upon the imaginative and creative spirit manifested by the various authors and thus rendering both them and their creations to a strict historical scrutiny. Adding to this, the far-reaching influence of the Romantic "Geist" in literature, opened to the Western author and artist a new outlook on the immediate and the distant milieu. And the unknown and legendary territories of Eastern Europe, especially the broad and rich steppes of Ukraine offered a perfect niche where the Romantic was able to store and regenerate his unquenchable thirst for the quixotic.

II. THE ALLIANCE AND ITS POLITICAL SIGNIFICANCE

From the historical point of view there are two major trends among the scholars and researchers in their analysis of the alliance between Hetman Ivan Mazepa of Ukraine and Charles XII of Sweden. Both propound their own opinions and theories and from these deduct various conclusions. The first theory is the view which under political influences is held by many scholars, that is, theoretically, an alliance between Ivan Mazepa and Charles XII never existed, since the former was a "deserter" and "traitor" used by Charles as a tool in the latter's plans of a victory over Peter I of Russia. The second school of thought, however, maintains that an alliance did exist between the two states-

men and that it was not as a result prepared systematically and beforehand by the hetman. The plan's ultimate objective was the complete break with Moscow and the establishment of an independent Ukraine.

Among the earliest disciples of the first school of thought were the Russian historians such as Andreyev, Kuznetsov, Lebedev and others, whose viewpoint greatly influenced western scholarship, the latter relying heavily upon the interpretations of the former. Andreyev, for example, in propounding the "traitor theory," does not hesitate to remark that: „Изменник Мазепа, правда, присоединился к шведскому с даньгами и 'добрыми советниками' но без обещанных войск и запасов — не как могущественный союзник а как умоляющий о защите беглеї“.¹⁰

Both Kuznetsov and Lebedev do not hesitate to state that Hetman Mazepa did not even play a minimum role in the final outcome. To them he was an unfortunate incident in the overall plan of the ensuing events, and not only did he act as a traitor, but presented himself as a liability to Charles XII, eventually creating havoc within the Swedish stratagem. More precisely: „стойкая оборона русских войск и кроме того, расчет Карла XII на поддержку со стороны изменника — украинского гетмана Мазепы предогледелили изменение его оперативных планов“.¹¹

Eduard Pelz, the noted German historian in describing the events of January 1708, mentions that:

Um diese Zeit empfing Peter die Nachricht dass bereits ins vierte Jahr daurenden Unruhen der Bashkiren endlich gestillt worden waren; dagegen liefen sehr ungünstige Berichte über Masepas verrätherische Absichten ein, derwegen seiner guten Dienste bei der Belagerung von Asoff zum Fürsten der Ukraine gemacht worden war. Es soll dieser Emporkommling dahin gestrebt haben, sich den unabhängigen Besitz der Ukraine zu sichern, und deshalb geheime Verbindungen mit Karl XII und Stanislaus Lescynski angeknüpft haben.¹²

The French scholar A. De Lamartine maintains that Mazepa was not acting in a role of a national liberator nor was he trying to create a specific plan for that purpose, but that his joining with the Swedish forces was purely egoistic, based upon an attempt to establish a secure position within the Swedish camp in case of a victory achieved by the latter. The whole scheme of Mazepa, was a search for self-assertion. De Lamartine further points out that:

L'hetman des Cosaques, Mazeppa, aventurier polonais, traître a toutes ses patries et main tenant transfuge des Russes dans les camp de Charles XII, le détourne de Moscow, et lui persuade qu'en se jetant dans l'Ukraine il déchirera plus profondément le coeur de l'empire.¹³

Jacob Abbott, studying the problem from Russian and Polish sources, concludes that Mazepa although forced to rebel against the czar, never-

theless, remains a traitor since it was a plot contrived under circumstances which rendered the action traitorous.¹⁴

Completely opposite is the view maintained by the scholars who on the basis of primary historical sources argue against the "traitor theory" as brought to light by their respective colleagues. Rene Martell and Èlie Borschak believe that the step taken by Mazepa was a necessary one and that by so doing Mazepa meant to make Ukraine a "uie, puissante, et independante"¹⁵ country with no personal ambitions involved. The Russian scholar and historian, Miakotin, claims that the whole idea of Mazepa as a traitor is absurd and false, and bases his reasoning upon the assertion that as a result of pressures after Peter's victory at Poltava, namely to sway and force the public opinion, intelligentsia, clergy and educational institutions toward the traitor concept, the real motives behind the hetman's plans were thus left highly obscured and perverted. Miakotin in stressing his belief says that „Въ моментъ перехода Мазепы на сторону шведовъ царское правительство постаралось использовать въ своихъ интересахъ исконное нерасположеніе народнихъ масс.“¹⁶

To Clarence Manning Mazepa represents the most misunderstood figure of the eighteenth century. A man of great learning, ability and an extraordinary gift for leadership, he was, nevertheless, unable to penetrate the archaic and simple bonds constraining the Ukrainian peasant who was not capable of grasping the situation when the opportune time allowed it for execution. Hetman's task, explains Manning, "was to finish the work begun by Khmelnytsky and to turn the Zaporozhian Cossacks into the nucleus of a modern state."¹⁷ The Swedish historical opinion also views Hetman Mazepa in a favorable light, excluding quite objectively, the fact, that he was on the side of Charles XII during and after the initial conflict. Mazepa is described as a true national leader and statesman and his aspirations for his country's autonomy did not in any way coincide with any ambitious or traitorous aims.

Som sadan utmärkte sig Mazepa icke för någon större palitlighet men för samycket större diplomatisk skicklighet, da det gallide att upprätthålla det goda förhållandet mellan Ukraina och Moskva. Tva personliga sammanträffanden med tsar peter 1687 och 1696 gjorde sitt till att stärka det goda förhållandet.¹⁸

Italian historiography explicitly denies the idea of Mazepa being a traitor or a deserter, and it assumes the position that not only were the hetman's aspirations and motives justified, but he was also forced to pursue the policy of Peter the First who led Mazepa and Ukraine to the brink of ruin and chaos long before the outbreak of hostilities. Thus Hetman Mazepa's hand was forced, and he wanted to stop the detrimental process at its roots. "Mazepa reputo giunto il momento favorevole per cominciare a liberarsi dal controllo di Pietro e di raggionare l'autonomia Ucraina sotto il potere sovrano del re di Polonia."¹⁹

The Polish historical opinion about Hetman Mazepa's deeds is divided. It is interesting to note that under the present Soviet regime and with the strong influence of Russian historiography, there is a Polish objective approach to the controversy. Mazepa is mentioned as an ally of Charles XII in the attempt to defeat Peter I.²⁰

In view of all the contradictory historical opinions existing since the battle of Poltava, we question the political significance behind the alliance and why it has created such a heated controversy among the historians studying the epoch. By its treaty with Turkey and Crimea in 1681, Russia's plans of a southern empire were momentarily halted. Turkish influence in the southern areas adjacent to Ukraine further reinforced. Five years later, an anti Turkish coalition was formed between Russia and Poland, later joined by Austria, Venice and the Holy See. Ukraine was automatically included, being under the suzerainty of the Russian Czar as a result of the Treaty of Pereyaslav of 1654.²¹ Pursuing his interrupted policy, the Czar, by freely using Cossack troops supplied to him by Mazepa, was able to obtain some strategic territories from the Turks and Tatars in the last decade of the seventeenth century. By the eighteenth century, the Czar's attention turned toward the Baltic, a "window to the West," where additional territory seemed highly probable. Already in 1699 a secret coalition was formed between Russia, Poland and Denmark for the defeat and partition of Sweden, which held the hegemony and was a symbol of power on the continent. It was in the shadow of these and following events that Ivan Mazepa pursued his highly controversial policy. Sweden, with the youthful Charles XII at its helm, immediately realized Russia's threat and decided to smother the spark before it burst into flame. In 1700 Sweden launched a campaign against Russia, and the Great Northern War began. Mazepa grasped the situation immediately. If Russia and her ally Poland would triumph, Ukraine would continue to remain divided, the right bank going to Poland and the left remaining under Russia. In case of a Swedish victory, Ukraine as a whole would fall under Polish suzerainty, since this was one of the demands of the strong pro-Swedish party under the leadership of Stanislaw Leszczynski in return for its support in the Swedish effort.²² Moreover, Mazepa wanted to see a balance of power which would curtail any further Russian expansion, especially in Eastern Europe. The decision to join Charles XII was thus formulated long before the initial combining of forces in 1708, and it stemmed also from other considerations. This was not the first time that the Swedes played a part in Ukrainian policy. The greed of Poland and Russia forced Bohdan Khmelnytsky after the Treaty of Pereyaslav to seek Swedish aid. In 1654 Charles XII pledged his support recognizing Ukraine as an independent State.²³ The constant demand by the Russian Czar for Cossack regiments to fight for his expansion policies, deeply concerned Mazepa and angered the populace. After carefully weighing his decision Mazepa's aim became two-fold: first, to unite both banks of Ukraine into one entity, and, second, to detach the united country from both the Russian and Polish suzerainty. And it was

in Charles XII that the hope for the realization of both lay. It is precisely at this point, the formulation of Mazepa's plans, that the historians of the "traitor concept" show their narrow and one-sided approach to the problem. A. D. Lamartine does not even mention Mazepa's plans and aspirations; neither does Lebedev or Kuznetsov. The same can be said of Pelz, Abbott, and Andreyev. And if we accept Miakotin's view, it would certainly cast a doubtful shadow as to the objective historical veracity supposedly employed by the adherents of the first school of thoughts. Further clarification of the controversy in the light of unfolding events will be taken under consideration in the last section of this article.

II. FROM BATURYN TO POLTAVA

Upon hearing that Mazepa had joined the Swedish forces early in 1708, Peter decided with one blow to suffocate the hetman's cause, at the same time defeating his initial enemy Charles XII. The Czar was further encouraged to pursue his strategy by the news of the defeat of a Swedish army under General Loewenhaupt by the Russian forces in the vicinity of the river Soz, near Lesna. The importance of this victory lay in the fact that the Swedes were forced to abandon the field of battle and all their artillery and supplies which were to be delivered to Charles by the unlucky Loewenhaupt for use in a final showdown with the Czar. This also greatly upset Mazepa's plan which called for meeting Peter on his own soil, in Russia, and thus ending the conflict there. As it turned out, Charles XII, deprived of the aid from Loewenhaupt, was forced to alter his course, which was due east toward Smolensk, and march southward toward Ukraine where he hoped, as soon as possible, to join Mazepa and obtain the necessary supplies and ammunition so vitally needed by the Swedish army.²⁴

Peter's first aim was accomplished with the destruction of the Hetman's residence at Baturyn, and the second with the battle of Poltava. Those two events, occurring in 1708 and 1709 respectively, not only decided the outcome of the Northern War, but also completely revised the configuration of Eastern Europe with the balance of power tilted heavily toward the Russian Empire. But why was Baturyn destroyed? True it was the Hetman's capital, but Mazepa seldom remained there since his area of operations after 1707 centered mainly around those of Charles XII, while a small garrison and a civil populace was left to attend to the capital. The answer lies in the fact that Baturyn was the main arsenal and supply depot for the Hetman's army.²⁵ Furthermore, the destruction of Baturyn was a tremendous blow to that part of the Ukrainian populace which had hope in Mazepa's success. The massacre of the garrison and the populace, including women and children, by the Russian General Menshikov, and the horrible tortures and reprisals inflicted upon all those associated with Mazepa's cause, snuffed out any resistance against the victorious Russian troops.²⁶ Thus, the populace, being in a state of terror, was forced by the czar not to co-operate in any way with the allied forces, even though the Zaporozhian Cossacks

joined Mazepa and Chrales XII late in February 1709.²⁷ Another very important reason why the populace was forced to abandon the Hetman's cause was the pronouncement of the Orthodox Church, exerted by political pressure, an anathema on Ivan Mazepa. Shortly after the fall of Baturyn, a religious synod, called and supervised by Peter, was assembled at Hluchiw on September 11, 1708, at which the ruling prelates hurled an anathema on Mazepa and threatened to do likewise to anyone toying with the idea of joining or in any way assisting the "heretic."²⁸ This acted as a death blow to the deeply religious populace who began to think of Mazepa as a curse rather than a blessing.

Adding further to the allie's woes, was the fact that the winter of 1708-9 was one of the most severe on record. The Swedish troops, wearing their light uniforms, were ill prepared for the winter. The severe cold took a terrible toll of the Swedish and Cossack armies with thousands of men dying from cold and starvation. Their loss was irreplaceable, since, as was mentioned before, with the defeat of Loewenhaupt, no reinforcements were to be expected from Sweden.²⁹

Thus when the two armies met near the fortress of Poltava on June 27, 1709, the numerical and psychological advantage was on Peter's side.³⁰ As was expected, the better fed, superior Russian troops forced the battle-weary Swedes to flee, despite the gallant efforts on the part of the Zaporozhian Cossacks to save the day. What further demoralized the Swedish army was the sight of their king, wounded at the eve of battle while taking part in a scouting mission. Ivan Mazepa himself supervised an orderly retreat and crossing the left bank of Dneiper, both armies sought and received safe asylum from the Turkish sultan, to rest at the town of Bendery in Moldavia. Soon afterwards, Mazepa, broken in body and spirit, died on September 22, 1709. Charles succeeded in getting back to Sweden only to succumb to a Norwegian bullet while defending some unimportant fortress. In 1710, Pylyp Orlyk, Mazepa's General Secretary and well liked by the army and populace, was elected as the new Hetman. In the same year a Ukrainian Constitution was proclaimed and a government in exile set up. A raid by Orlyk into Ukraine in 1711 proved unsuccessful, due to superior Russian forces, and the new Hetman went into a permanent exile abroad, where he promoted the cause of Ukrainian independence till his death in 1742.

IV. GENERAL CONCLUSIONS

As was mentioned before, the destruction of Baturyn and the disaster at Poltava radically altered the configuration of Eastern Europe in particular and left its impact upon the Western world in general. What is also important is the creation of a myth around the figure of Ivan Mazepa labeling him a traitor and a deserter. Closer examination of historical facts in the light of ensuing events, will no doubt, provide the objective historian with an outlet for his own judgment and scrutiny. Ever since the defeat at Poltava, Russian historiography has tried to distort and confuse the actual motives and aspirations behind Mazepa's

break with Peter I, claiming that the former defected to the Swedes as a result of ingratitude, dissatisfaction and egoism.³¹ A part of the myth is also the assertion that the Ukrainian nation as a whole did not accept Mazepa's plan, the populace choosing to remain loyal to Moscow and the Russian Czar.³² This mode of reasoning by Russian historians comes in conflict with a number of historical facts:

For example, in 1692 a rebellion broke out against Moscow by Petryk Iwanenko, a member of Mazepa's chancellory, and was joined by the Zaporozhian Host and a large number of the populace. Although the rebellion was eventually subdued, the seed for Mazepa's later plan was sown.³³

In 1703 the duke of Starodub, Myklashevsky, conducted secret talks with the Lithuanian magnates about the complete separation of Ukraine from Russian influence. He assured the magnates of a national support of the populace.³⁴

During the deciding years of 1706-7, anti-Moscow feelings were so high that Mazepa was afraid that news of his plan might accidentally leak out before he had a chance to put it into operation.³⁵

Finally, when in 1708 a new hetman was chosen under the direction of the Czar, because of Mazepa's joining with Charles XII, Peter not wanting a certain candidate Paul Polubotok, declared „он слишком хитр и может сравниться с Мазепой“.³⁶

That Mazepa achieved the status of a statesman and of an important political leader of a nation, is supported by the fact that when Peter set a price of 300,000 talars upon the Hetman's head, the sultan flatly refused to give Mazepa into the Czar's hands. Upon Mazepa's death, a statesman's funeral was accorded to him while Charles himself and other important dignitaries acted as pall-bearers for their ally.³⁷ Pylyp Orlyk continued Mazepa's policies and established close contacts with French, German and Swedish diplomatic circles. These negotiations were crowned with success when on May 12, 1712 "A Devolution of Ukraine's Rights" was solemnly proclaimed in Constantinople in the presence of high diplomatic dignitaries.³⁸

In this noble document the Swedish-Ukrainian alliance is firmly reassured, the two nations being equal partners in all respects. Also the problem of Ukraine's independence is given a closer consideration, with the Swedish party assuring future aid to Ukraine as its formidable ally anytime that Ukraine would require it.³⁹ After the death of Orlyk, his son Gregory continued the policy of his father and that of the late Ivan Mazepa. Gregory Orlyk eventually became a Field Marshal in the army of Louis XV of France. It is also at this time that Andrew Woynarowsky, Mazepa's nephew, became very active in European diplomatic circles, especially those of France and Germany. Having been educated abroad on his uncle's insistence, Woynarowsky was familiar with Western European sentiments and tried to keep the great ideas of his uncle and Orlyk alive in the minds of Europe's statesmen. However, in the heat of his endeavors he was seized by Moscow's agents in Hamburg in 1716, and after being sent to Yakutiya in Siberia he died there in 1740.⁴⁰

Thus we see that although the idea conceived by Mazepa was not crowned with success in 1709, the seeds were nevertheless disseminated among posterity, which, picking up the banner, held it high in the brief period of Ukraine's independence in 1918-20. That the idea still lives can be seen from the efforts by the present day Communist regime to crush any sign of the faintest resistance which might show up not only in Ukraine, but also within the other subjugated constituents as well.

¹ E. M. de Vogue, *Mazeppa La Legende et L'Histoire* (Paris: L'Academie Francaise, 1913), p. 167.

² Ibid.

³ „Мазепа в західньо-європейських літературах“, „Тризуб“, жовтень 17, 1937, стор. 15—18.

⁴ „Іван Мазепа в європейській літературі“, „Вістник“, Липень 9, 1934, ст. 366.

⁵ Ibid.

⁶ Byron at the beginning of the poem gives the origin of its plot, by citing three paragraphs from Voltaire's *Histoire de Charles XII*, pp. 196, 216, and 218, where the latter explains the incident in detail.

⁷ According to Voltaire the incident took place as a result of Mazepa's love affair with a nobleman's wife while the former was studying at the royal court in Cracow. It seems that the noblewoman's spouse uncovered the unholy relationship and quenched his thirst for revenge by having the arrogant Mazeppa tied to a wild horse and sent out into the steppes. The untamed animal supposedly ran back to Ukraine, where he was finally halted by some peasants (in the poem, Byron has the horse drop from exhaustion) who revived the half-dead Mazepa.

⁸ It must be remembered that the horse (according to Voltaire) ran from Poland to Ukraine (we assume that the starting point must have been in the immediate vicinity of Cracow) a distance close to 900 miles to the steppes of eastern Ukraine. Nowhere in his work does the author mention a respite for the horse or its unfortunate rider.

⁹ Perhaps referring to the original meaning of the word "Kozak" — a warrior, free fighter, was used often by the Tatars when fighting the Zaporozhians. Payne assumed that a "Kozak" is a Tatar.

¹⁰ А. Н. Андреев, „Петр Великий“ (Москва: Издательство Академии наук Союза ССР, 1947), ст. 105.

¹¹ И. В. Кузнецов и В. И. Лебедев, „История СССР“ (Москва: Государственное Учебно-Педагогическое Издательство Министерства Просвещения РСФСР, 1958), стор. 23.

¹² Eduard Pelz, *Geschichte Peters des Grossen* (Leipzig: Verlagsbuchhandlung von B. Lorck, 1848), p. 193.

¹³ A. D. Lamartine, *Histoire de la Russe* (Leipzig: Chez Wolfgang Gerhard., 1855), pp. 63-4.

¹⁴ Jacob Abbott, *Peter the Great* (Akron: The Werner Company), p. 205.

¹⁵ Elie Borshchak et Rene Martell, *Vie de Mazeppa* (Paris: Calman-Levy, p. 13).

¹⁶ В. А. Мякотинь, „Очерки Соціальної Історії України“ (Прага: Vršovice Samov. 665, 1924), ст. 138.

¹⁷ Clarence Manning, *Hetman of Ukraine, Ivan Mazeppa* (New York: Bookman Associates & Publishers, 1957), p. 225.

¹⁸ "Maze'pa", *Svensk Upplagsbok*, Vol. IXX, 1951 ed.

¹⁹ "Mazeppa-Koledinskyj," *Enciclopedia Italiana*, Vol. XXII, 1934 ed.

²⁰ "Mazeppa," *AZ Encyclopedia Popularna*, 1962 ed.

²¹ For the detailed provisions of the treaty, see Rev. Isidore Nahayewsky, *History of Ukraine* (Philadelphia: "America" Publishing House of the "Providence" Association of Ukrainian Catholics in America, 1962), p. 57.

²² Олександр Оглоблин, „Гетьман Іван Мазепа та Його Доба“ (Нью Йорк-Паризь-Торонто: Видання Організації Оборони Чотирьох Свобід України ООЧСУ — Ліги Визволення України), 1960, ст. 262.

²³ Rev. Isidore Nahayewsky, *History of Ukraine* (Philadelphia: “America” Publishing House of the “Providence” Association of Ukrainian Catholics in America, 1962), p. 170.

²⁴ Константин Біда, „Союз Гетьмана Івана Мазепи з Карлом XII“ (Вінніпер: New Pathway Publishers Ltd., 1959), p. 18-9.

²⁵ Григорій Кониський, „Історія Русовъ Или Малой Россіи“ (Москва, Въ Уні-верситетской Типографіи, 1846), ст. 277.

²⁶ Константин Біда, „Союз Гетьмана Івана Мазепи з Карлом XII“ (Вінніпер: New Pathway Publishers Ltd., 1959), p. 18-9.

²⁷ The Zaporozhian Host no longer had its former power, but its Cossacks enjoyed a disproportionate respect and popularity among the entire populace.

²⁸ A detailed description of the anathema and its historical origins including the “Mazepa Anathema,” can be found in the brilliant article by Dr. George Gerych “Something about the Mazepa Anathema and was it ‘Quietly Lifted’?” *The Light*, VII-VIII (July-August, 1959), pp. 332-7.

²⁹ Clarence Manning, *Hetman of Ukraine, Ivan Mazepa* (New York: Bookman Associates & Publishers, 1957), p. 192.

³⁰ The czar had under his immediate disposal 50,000 men and 72 cannons, as compared to the allies who had 31,000 men and 4 cannons.

³¹ И. В. Кузнецов и В. И. Лебедев, „Історія СССР“ (Москва: Государственное Учебно-Педагогическое Издательство Министерства Просвещения РСФСР, 1958), стор. 23—24.

³² Ibid.

³³ B. Krupnyckyj, *Hetman Mazepa and Seine Zeit* (Leipzig: Chez Wolfgang Gerhard, 1942), p. 36.

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid., p. 165.

³⁶ Ibid., p. 167.

³⁷ Rev. Isidore Nahayewsky, *History of Ukraine* (Philadelphia: “America” Publishing House of the “Providence” Association of Ukrainian Catholics in America, 1962) p. 176.

³⁸ Elie Borschak, *Pylyp Orlyk's Devolution of Ukraine's Rights*, *The Annals of the U. S. and S.*, Vol. VI, No. 3, 4, 1958, p. 1297-98.

³⁹ Ibid., p. 1303.

⁴⁰ Л. Винар, „Андрій Войнаровський“, історичний нарис. Мюнхен, 1962, ст. 127.

The Treaty Between Charles XII and Hetman Mazepa

1.—His Majesty pledges himself to defend Ukraine and the territories annexed to the Country of the Cossacks, and to send auxiliary troops without delay if the necessity arises and the Prince and the Estates request help. On their entrance into the Country these troops will remain under the orders of the Swedish generals, but while they are operating in Ukraine, His Majesty will entrust their command to the Prince or his successors. This arrangement will last as long as Ukraine has need of the troops, His Majesty supplying the pay, and the Cossacks the bread and food.

2.—All that is conquered of the old territory of Muscovy will belong by right of conquest to the power which becomes the master of it; but

whatever is discovered as having once belonged to the Ukrainian people, will be returned to and kept by the Ukrainian Principality.

3.—The Prince and the Estates of Ukraine, by virtue of the law which they have hitherto enjoyed, will be preserved and maintained throughout the territory of the Principality and the parts annexed to it.

4.—Ivan Mazeppa, legitimate Prince of Ukraine, will in no manner be disturbed in the possession of this Principality; after his death (and it is hoped that this may not come for a long time), the Estates of Ukraine will preserve their liberties in accordance with their rights and ancient laws.

5.—No change shall be introduced in the present usage of the Arms and the Title of the Prince of Ukraine. His Majesty shall never be able to assume this Title or these Arms.

(From: "Deduction of Ukraine's Rights" by Hetman Orlyk).

СТУДЕНТИ! ЧИТАЙТЕ, ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, ДОПISУЙТЕ!

до слiду ючих вида нь ТУСМ:

„СТУДЕНТСЬКА ДУМКА“, що появляється кожного мiсяця при часописi „Гомiн України“ в Торонті, Канада. Головний Редактор: Володимир Будзяк, редколегiя: Iнiя Гiкава (Чiкаго), Микола Микуляк (Мiннеаполiс), Богдан Керницький (Фiлядельфiя). Представник на Канаду: Наталка Бандера (Торонто).

„СТОРiНКА ТУСМ“, що появляється неперiодично при часописi „Шлях Перемоги“ в Мiнхенi, Нiмеччина, Европа. Головний Редактор: Iгор Заяць Редколегiя: Мотря Богатюк (Сиракуз), Тарас Когут (Дiтройт).

„СТОРiНКА ТУСМ“, що появляється що шiсть тижнiв при часописi „Свобода“ в Джерзі Ситі, Нью Джерзі, ЗДА. Головний Редактор: Христия Кульчицька Редколегiя: Петро Гаврилюк (Монтреаль), Олег Лисяк мол. (Фiлядельфiя).

„СТОРiНКА ТУСМ“, що появляється неперiодично при часописi „Америка“ у Фiлядельфiї, Пеннiсильванiя, ЗДА. Головний Редактор: Христия Кульчицька.

Читайте i поширюйте „ФЕНIКС“, видання ТУСМ, журнал знання культури i суспiльної думки.

Усi числа журналу (комплет) можна набути в Головний Управi ТУСМ: 842 Норт 24-та вулиця, Фiлядельфiя 30, Па. Цiна 12 амер. доларiв, або 13 канад. доларiв, плюс 1.00 дол. за пересилку. Число 12 можна набути у всiх Осередках.

Історичний сюжет і поетичні образи „Слова о Полку Ігоревім“

Від Редакції: „Слово о полку Ігоревім“ досьогодні викликає зацікавлення серед науковців, з яких дехто старається вважати цей документ високої культури княжої України-Руси якщо не фальсифікатом, то принаймні пересунути час повстання цього епохального твору.

Першим дослідником, який уважав, що час повстання „Слова о полку“ це XIV—XV сторіччя, був французький учений А. Мазон. Такої ж думки був і український історик проф. Ілля Боршак. А ось недавно советський історик О. Залинін, — як про це згадує журнал „Вопросы Истории“ — видвигнув на науковому засіданні Відділу Історії Академії Наук СССР здогад, що „Слово о полку“ не є пам'ятником староукраїнської літератури XI ст., тільки твором кінця XVIII ст., а автором цього твору є ярославський архимандрит Іоїль Биковський.

Очевидно, що усі ці здогади, що їх видвигають деякі дослідники, ніяких наукових основ не мають, а коли йде про советських учених, то метою їхніх „здогадів“ є підважити автентичність цього величавого твору княжої Русі-України.

Поміж пам'ятниками світової літератури, невіддільними від живучого джерела народної поезії, одне із перших місць належить „Слову о Полку Ігоревім“ — літературному творові високого мистецтва. У цьому відношенні тяжко знайти між старо-українськими а навіть між світовими творами Старої Доби об'єкт для порівняння із „Словом“.

Це твердження зміло аргументує російський лінгвіст Академік С. П. Обнорський в одній із своїх дослідних праць над „Словом“. Він між іншим твердить, що по силі висловів пам'ятник художності „Слово о Полку Ігоревім“ можна тільки порівнювати із нечисленними прикладами світової літератури.¹

Але високе мистецтво „Слова“ — це ще не все, що робить його одним із важніших творів в українській літературі, бо в парі із тим, йому надається значення джерела української літературної мови Старої Доби. До нас дійшло небагато оригінальних пам'ятників — засобів для вивчення історії розвитку української літературної мови. Але й ті, що дійшли є в більшій частині пам'ятниками вузько-жанрового характеру, які показують розвиток української літературної мови здебільша односторонньо і недостатньо. Виймком є тут „Поучення Володимира Мономаха“ з уваги на широкість та різноманітність свого змісту, що обширно розкриває норми літературної мови того часу. Подібним твором, що вивчає норми української літературної мови є „Слово о Полку Ігоревім“. І тільки в цих двох пам'ятниках загальнолітературного характеру перед нами розкривається матеріал небувалої цінності для дослідів над українською літературною мовою Старої Доби.

Історичний Сюжет

Історія та сюжет „Слова“ приманювали віддавна мовознавців, істориків та літературних дослідників, які по сьогоднішній день аналізують цей цінний

пам'ятник, відкритий щойно наприкінці XVIII-ого століття. Цінність цієї перлини не була б так монументальна, коли б вона родилась в добі класицизму, барокка чи романтизму, коли то творили поети-генії (не дивлячись на те, що стиль „Слова“ не відповідає вимогам жодного із тих трьох напрямків).

Яків Гніздовський: Ілюстрація обгортки „Слова
о Полку Ігореві“

Історична унікальність цього твору невідомого автора є замітна тим, що вже більш семи з половиною століть, бо в 1187-ому році повстав цей геніяльний монумент старо-української літератури, а минулі століття не приглушили його поетичних звуків і не стерли красок, а навпаки зацікавлення „Словом“ зростало з року на рік, що й стало доказом його небувалої цінності.

У вступі до лєнінградського видання „Слова“ російський літературний критик Д. Ліхачов твердить, що цим твором автор хотів досягнути єдності

між поодинокими князями. На його думку „Слово о Полку Ігоревім“ було написане в ті часи, коли процес феодального розпаду Княжої Держави досягнув своєї кульмінаційної точки. В той час, за словами Ліхачова, багато малих князівств — піддержав ворогували поміж собою, оспорюючи одне-у-другого проблему влади, право сеніорату на престол і тим самим втягались у братовбивчі війни в ім'я особистих інтересів.²

З твердженням Ліхачова треба погодитись, бо як відомо, розпад Великої Київської Держави почався ще за життя Ярослава Мудрого, коли то в першій половині XI-ого століття відірвалась Полоцька Земля. Смерть Ярослава Мудрого спричинилась до дальшого розпаду Київської Держави: Згідно із завіщанням Ярослава Мудрого, головні міста того часу: Київ, Чернігів, Переяслав, Володимир-Волинський і Смоленськ разом із своїми областями були розподілені поміж синами Великого Князя, які почали між собою спори та війни. Міжусобиці князів були трагічно ускладнені навислою над Руссю половецькою небезпекою. Половці нарід тюркського походження заняли степи між Волгою і Дніпром, а пізніше проникли навіть на Крим і Балкани. В той час вони були такою могутньою військовою силою, що нераз загрожували існуванню Візантійської Імперії.

Під загрозою половецької небезпеки, як і пізніше під загрозою татарських наїздів, навіть в княжому середовищі назріває ідея кінцевої єдності. В 80-их роках XII-ого століття є спроба замирення ольговичів з монахами. Самі ольговичі зривають зі своєю традиційною політикою „союзу зі степом“, при чому дуже важну роль відіграє сам герой „Слова о Полку Ігоревім“ ольгович Ігор Святославич — князь із Новгороду Сіверського.

М. К. Гудзій у вступі до Київського видання „Слова о Полку Ігоревім“ із 1955-ого року докоряє Ігореві за його відважний а рівночасно некомпетентний поступок, який своїми наслідками втягнув Київську Державу в ускладнену ситуацію.³

Як відомо з літописів, в 1184-ому році Святослав Київський об'єднаними силами всіх князів розбив половців, і здавалось, що тим віддалив половецьку небезпеку від Київської Держави на довгі роки. Однак Ігор Святославич — князь із Новгороду Сіверського не міг брати участі в цьому побідноному поході: Похід почався весною і ожеледа не дозволила його кінноті прибути на час. І тому Ігор, в слідуючій 1185-ому році, не здержавши молодечого запалу, без порозуміння із Святославом та Рюриком, виступив сам в похід проти половців.

Це дало підставу невідомому авторові написати твір про невдалий похід Сіверського князя Ігоря в союзі із братом Всеволодом, князем Трубчевська, сином Володимиром, князем Путивля та племінником Святославом, князем Рильська. Похід почався наприкінці квітня або з початку травня 1185-ого року. Князь Ігор попав в половецький полон, з якого однак втік в осені того ж року. Побувши в Новгороді Сіверським а опісля в Чернігові, Ігор поїхав до Києва (правдоподібно оправдатись за свій вчинок перед Святославом), про що й згадує кінцева частина „Слова“.⁴

Це могло статись не скоріше, як в кінці 1185-ого року або з початком 1186-ого року. З другої сторони треба взяти до уваги, що в „Слові“ згадуються імена двох князів: переяславського Володимира Глібовича⁵ і галицького Ярослава Осмомисла,⁶ як живих, під час коли оба вони померли в 1187 році: перший в квітні а другий у жовтні. Таким чином можна припускати,

що в основному „Слово“ було написане в часі між кінцем 1185-ого а початком 1186-ого і квітнем 1187-ого року. Коли взяти до уваги, що в кінцевій частині „Слова“ автор закликає оспівувати не лиш славу Ігоря і Всеволода але й сина Ігоря Володимира,⁷ який попав в полон і вернувся на Русь щойно у вересні 1187-ого року, то згодом, ця кінцева частина, почавши від епізоду втечі горя, була написана в останніх місяцях 1187-ого року або з початку 1188-ого.

Як загально відомо, рукопис „Слова“ віднайшов в ярославській ма-настирській бібліотеці збирач пам'яток давнини граф Мусін-Пушкін в 1795-ому році. Перший текст рукопису із вступною статтею був опублікований в 1800-ому році в Москві графом А. І. Мусіним-Пушкіном в співпраці із ресортними спеціалістами А. Ф. Малиновським і К. І. Бантиш-Каменським. Вкортці після відкриття зроблено ще окрему копію для цариці Катерини II-ої, яку вперше надруковано в 1864-ому році. На нещастя під час Наполеонських Воєн в 1812-ому році згорів у Москві дім графа Мусіна-Пушкіна а в ньому і рукопис „Слова“. Треба було тоді користуватись копією цариці Катерини, в яку вкрались помилки ще при переписуванні. Згорівший рукопис „Слова“ був садиноким екземпляром того твору так, як наприклад в садиному тільки примірникові дійшло до нас „Поучення Володимира Мономаха“.

Образ Бояна

Особливу увагу в „Слові о Полку Ігоревім“ присвячує автор у вступній частині образів співця Бояна, який жив сто років раніше. Ім'я Бояна згадується в „Слові“, в інших старо-українських пам'ятниках (нпр. літописах) про нього нічого не пишеться. „Віщий Боян“ — це внук поганського бога Велеса, якого автор „Слова“ називає „соловієм давнього часу“.⁸ Він сам творив свої пісні, які опісля співав при акомпанієменті будьякого струнного інструменту. В своїх піснях він оспівував Ярослава Мудрого, Мстислава Тмутароканського, Романа Святославича і других князів, а своєю високопарною манерою літав умом попід небесами, бігав сірим вовком по землі і взносився сизим орлом під облаки.⁹

Образне багатство Боянових пісень одушевлює і автора „Слова“, який мимомало всього протиставить свій твір пісням Бояна з уваги на тематику. Це помітне у словах: „Начати же тѣй пѣсни по былинамъ сего времени, а не по замышлению Бояню“.¹⁰

Тим і автор „Слова“ хотів підкреслити, що в нього є свої завдання набагато відмінні від тих, що їх вибрав собі Боян. В ідейному пляні „Слова о Полку Ігоревім“ образ Бояна має історичне значення. Він потрібний авторі як аргумент для підчеркнення того, що мовляв автор слідує за правдивими подіями того часу. І замість того, щоб оспівувати славу князів, як це робив Боян, автор „Слова“ займається описом реальних історичних картин. В тому полягає розбіжність між Бояном і автором „Слова о Полку Ігоревім“.

Поетичні образи

Образова насиченість „Слова о Полку Ігоревім“ віддавна притягала увагу літературознавців, про що вже писалось у вступному розділі цієї

статті. Завданням цієї частини є подрібна аналіза найбільш яскравих тропів цього твору. Багатство образів „Слова“ зумовлюється безмежною кількістю метафор, порівнянь, епітетів, гіпербол, метонімії та інших поетичних тропів. Вони наче самоцвіти окрашують цей гарний пам'ятник із княжих часів, і як уже писалось у цій статті, не має в українській літературі твору рівного „Слову“ щодо багатства поетичних образів. Найважливішим родом поетичного тропу є:

Метафора

Можна погодитись із думкою Ю. Бешарової, що під метафорою в літературі, а перш за все в поезії, розуміється один із основних поетичних образів, де слово примінюється в переносному його значенні для визначення якогось предмету або явища, подібного йому окремими прикметами.¹¹ Іншими словами поет знаходить одну ознаку, якою з'єднує оба предмети, а читач розумію думку поета. Метафори відіграли в „Слові“ дуже важну роль. Їх мальовничість нагадує нам метафори інших не українських творів. Дмитро Чижевський знаходить подібність метафорів „Слова“ із метафорами тогочасних скандинавських творів т. зв. „Кеннінгів“. На його думку метафори „Кеннінгів“ подібно як більшість метафорів „Слова“ складаються із двотермінових членів: „десять лебедів“ — „пальці“, „криваве вино“ — „кров“ і т. п.¹²

Правдою є, що в „Слові“ кількісно переважають двотермінові або т. зв. прості метафори. Але крім того метафоричне багатство цієї дорогоцінної перлини включає і складні метафори, яких автор не пожалів для насолоди любителів літературного мистецтва. Прикладом складної метафори може послужити опис гри Бояна на гусях:

„Тогда пушашеть 10 соколовъ на стадо лебедѣй: который дотечаше, та преди пѣснь пояще старому Ярославу, храброму Мстиславу, иже зарѣза Редедю предъ пѣлки касожскими, красному Романови Святъславичю. Боянь же, бртѣ, не 10 соколовъ на стадо лебедѣй пушаше, нѣ своя вѣщія прѣсты на живая струны вѣкладаше: они же сами княземъ славу рокотаху.“¹³

Це поширено — заперечуюча метафора, в якій автор „Слова“ оспівує Бояна, який пускає 10 соколів на стадо лебедів, а в другій фразі запереченням скріплює перше твердження начебто не 10 соколів на стадо лебедів а його 10 пальців торкаючись струн гуслів, оспівують славу князів.

Цікаву думку про гру Бояна на гусях наводить Ю. Бешарова. Вона, між іншим, твердить, що Боянові гуслі є передумовою і наслідком слави, тому що вони самі співають пісню на славу князів. На її думку вони є рівночасно і співаком і піснею.¹⁴ Повище твердження Бешарової є суто обгрунтоване самою автором „Слова“ у вислові: „...они же сами княземъ славу рокотаху“, а тим самим воно має логічне підложжя в метафоричному змислі, де символи відіграють важну роль.

В іншій метафорі „Слова“ Боян-соловій є представлений образ фантазії Бояна і його поетичного натхнення. Творення образів поміч уподібнення предметів явищам природи зустрічається і у народніх поетів і ця зустріч дає спроможність виявити творчу індивідуальність автора „Слова“.

Найбільш ярко завважується це схрещення художніх задач у воєнних епізодах „Слова“, де вся поетика визнається стремлінням передати яскраву жорстокість бою, що так трагічно закінчився для княжого війська. У фантазії автора зродилися образи тих грізних явищ природи, які допомогли йому змалювати жорстоку воєнну стихію. Виділяються наступні метафори: „чръныя тучя“¹⁵ — „ворги“, „синіи мльни“¹⁶ — „оружіє“, „гром“¹⁷ — „звук оружія“, „дождь“¹⁸ — „стріли сипляться“.

Метафора „тучі“ — „ворожі війська“ входить органічно в реальну картину природи, але цього переходу не помітно: Наступає ранок бою, реальний пейзаж продовжує натурально розповідь, що в полі дримає хоробре військо Олега, а половці підступають прикриті темнотою. І ця драма починається описом сходу сонця: „Другаго дни велми рано кровавыя зори свѣтъ повѣдають.“¹⁹ Тут вона переходить в другий образ: „Чръныя тучя съ моря идуть, хотять прикрыти 4 солнца.“²⁰

Спершу сприймається цей образ як зовсім реальну картину природи, але згодом пейзаж переходить в метафоричний плян, початий автором як тривожний схід сонця напередодні бою: „Чръныя тучя съ моря идуть, хотять прикрыти 4 солнца, а въ нихъ трепещуть синіи мльніи. Быти грому великому! Итти дождю стрѣлами съ Дону великаго!“²¹ (Під метафорою 4-ри сонця розуміється 4-ох руських князів під проводом Ігоря.)

Такого вмілого підбору подібних метафор у військових картинах ми не находимо в творах усного епосу, а навпаки там опис грізної природи подається у формі відштовхаючого порівняння, що і віддалює нереальний образ, а тим самим метафора в ході дій оповідання, не зливається із текстом.

Розвиваючи метафору „грізна природа“ — „війна“, автор „Слова“ ставить її в різнобарвних сполученнях, для яких є все притаманною нерозривна єдність реального і метафоричного пляну. Це помітно і в другій метафорі: „Се вѣтри, Стрибожи внуци, вѣють съ моря стрѣлами на храбрыя плъки Игоревы.“²² Тут метафора переходить в реальний плян у продовженні: „... пороси поля прикрывають, стязи глаголють. Половци идуть отъ Дона, и отъ моря, и отъ всѣхъ странъ рускыя плъки оступиша.“²³

Метафора „стязи глаголють“ є у цьому випадку дуже речева. Підношенням прапорів кермували військом у боях. Довкруги прапорів збирались воїни. Падіння стягів означало програний бій, як у „Слові“ пишеться про програну Ігоря: „Пadoша стязи Игоревы.“²⁴ По рухам половецьких прапорів Ігор узнає скільки половецького війська наступає на русичів із всіх сторін. Серед пилі піднятої рухом великих мас половецького війська, високо піднесені прапори були більш видні, чим саме військо.

В описі „половци идуть отъ Дона, и отъ моря, и отъ всѣхъ странъ рускыя плъки оступиша“ бачимо подібність опису літопису, де зазначено, що половців було багато більше і вони наступали, як ліс. Невелике військо Ігоря зібрало проти себе „всю землю половецьку“. Княжі війська були оточені тісним перстеном і не могли з нього пробитись.

В метафорах, створених на тлі явищ реальної природи представлена в „Слові“ загибель князів на полі бою. В поясненні Святослава Київського його боярами є теж представлені вражіння атмосферичних явищ пов'язаних із затьмінням сонця.

Астрономічна практика доказала, що при затьмінні сонця появляються

нераз два або чотири сонця, деколи тільки світляні стовпи, а дуже часто навіть два місяці, які зараз же гаснуть на очах глядача. Дуже можливо, що ці явища дали авторові „Слова“ матеріал для створення символічної картини:

„Темно бо бѣ въ 3-й день: два солнца помѣркаста: оба багряная стѣла погасоста и съ ними молодая мѣсяца, Олегъ и Святъславъ, тьмою ся поволокоста, и въ морѣ погрузиста, и великое буйство подаста хинowi. На рѣцѣ на Каялѣ тьма свѣтъ покрыла.“²⁵

Символи: князь — сонце, місяць, що їх стосує автор „Слова“ пояснюються і в усній поезії. Але у „Слові“ автор вміло показує, що за метафорою скривається точна картина реальних атмосферичних явищ, які провозжали затьміння сонця в 1185-ому році.

Із наведених прикладів видно, що стосуванням метафор у воєнних картинах „Слова“ і згадкою про загибель князів на полі бою образами своїх реальних пейзажів. Подібно народній поезії — ці метафори — символи в „Слові о Полку Ігоревім“ разом із списом природи висловлюють органічний зв'язок між життям людини та її оточенням, як це уявляв собі сам автор.

Порівняння

Порівняння належать до ряду простіших тропів. Воно означає явище і поняття в мистецькому творі при допомозі поставлення його з другим явищем маючи загальні признаки явища першого. В „Слові о Полку Ігоревім“ находимо безліч порівнянь людей із птицями та звірятами. Вже у вступних рядках автор вмілим порівнянням характеризує фантазію Бояна: „Боянъ . . . растѣкашеться мыслію по древу, сѣрымъ вѣлкомъ по земли, шизымъ орломъ подъ облакы.“²⁶

Автор „Слова“ міг не приміювати орудного відмінка а вжити частку „як“ і написати; „як думка по дереві“, „як сірий вовк по землі“, „як сизий зрел під облаки“ але тим не змінив би суті тропу, бо в порівнянні або стосується орудний відмінок, або вживається допоміжних часток „як“ „наче“, „неначе“, „немов“ чим не міняється ані образу ані змісту.

З інших прикладів образу порівняння зауважуємо, що у автора „Слова“ княжі воїни — це соколи, ворони, галки. Полоцького князя Річчеслава автор неоднократно порівнює із вовком, Ярославну із зозулею, Ігоря з горностаєм, гоголем, соколом, вовком. Всеволод, брат князя Ігоря носить прізвище „Буй-Тур“, а Київський князь Святослав сам порівнює себе із соколом. Влурь біжить сірим вовком, хоробрі дружини Юрика і Дазида ричуть як тури ранені шаблями. Всі ці порівняння взяті з царини світу природи. Вони є дуже характеристичні для народньої поезії. При тому належало б згадати, що порівняння людей із птицями та звірятами, яких у „Слові“ безліч, зачисляється до типу поетичного образу, що носить назву „порівняння в низ“. Коли навпаки звірину чи птицю порівнюється із людиною, то цю акцію називається „порівнянням у верх“. Але в поезії, а зокрема в „Слові“ порівнянь уверх“ дуже мало, зате „порівняння вниз“ відіграє величезну роль.

Одним із важніших прикладів „порівняння вниз“ в „Слові о Полку Ігоревім“ — це опис втечі Ігоря із полону: „А Игорьъ князь поскочи горностаемъ къ тростию и бѣлым гоголемъ на воду . . . подемъ соколомъ подъ мѣглами . . .“²⁷

Описання втечі Ігоря з полону є не тільки „порівнянням вниз“, як ми це завважували у попередніх прикладах, але й по своєму змісту воно носить характер народнього переказу. Як відомо в переказах, часто, герой спасаючись від чарівника, перемінюється в різні сотворіння.

В „Слові о Полку Ігоревім“ можна найти безліч інших прикладів порівняння, які піднесли образкову вартість цієї унікальної перлини. Але й наведені приклади блистять різноманітною і пишною символікою, яка образно розкриває факти і події у „Слові“.

Епітет

Під епітетом, в загальному прийнятому понятті, розуміємо слово, що означає і характеризує якунебудь властивість, поняття про предмет, при чому описуюче слово походить із іншої області логічного побудовання фрази, як слово описуване. Образна насиченість „Слова“ зумовлена багатством епітетів. Одним із улюблених автором „Слова“ епітетів є „златой“ з його похідними: „златоверхий“, „златоконний“, „злачений“. Деякі з словосполучень, у яких вжито цей епітет у „Слові“, мають собі паралелі і в усній поезії. До них належать: „сѣдло злато“, „златъ столъ“, „златъ шеломъ“, „златъ стремень“ і багато інших.

Автор „Слова“ описує багато явищ епітетами, яких у „Слові“ не менше чим метафор і порівнянь. Найякіші із них це: „криваві зорі“, „бистра Каля“, „криваві береги“, „бистрі коні“, „криваве вино“, „шабля каленая“ (гартована), „прекрасні дівиці“, „острі мечі“, „хоробра дружина“ і т. п. Крім того автор „Слова“ користується і метафоричними епітетами: „залізні полки“, „золоте слово“, „жемчужна душа“, „віщі пальці“, „живі струни“. Деякі із цих епітетів зустрічаються в інших літературних пам'ятниках Старої Доби, інші є характерними тільки для „Слова“. Яскравість епітетів „Слова“ приневолювала дуже часто пізніших поетів стосувати їх в своїх творах. Прикладом того твердження може послужити стаття В. П. Адріянової-Перетц п. з. „Слово о Полку Ігоревім і Задонщина“ на сторінках Київського Літературного Журналу „Радянське Літературознавство“. На думку авторки, епітети „Слова о Полку Ігоревім“: „бистрий Дон“, „криваві зорі“, „сірі вовки“ і „мила братія“ використав пізніший російський автор Софроній в творі „Задонщина“.²⁸

Ця сама авторка спостерігає рівночасно, що тільки найпростіші епітети „Слова“ зустрічаються в „Задонщині“, як теж завважує і те, що автор „Слова“ поводить з епітетами більш уважно, чим автор „Задонщини“. Автор „Слова“ або стосує один епітет при різних іменах, або лучить одне ім'я із різними епітетами. Таких прикладів не спостерігає вона в „Задонщині“, тому, що епітети того твору нічим не зв'язані із глуздом слова.²⁹

З повищих тверджень В. П. Адріянової-Перетц видно, що якраз спосіб стосування епітетів в „Слові о Полку Ігоревім“ і „Задонщині“ вказує не лиш на різницю епохи обох творів, але й на різницю поетичного таланту обох авторів.

Метонімія

Одним із основних поетичних тропів вважається метонімію або перейменування, що замінює в поетичній мові назву, явище і поняття іншим

словом. Під це правило підпадають й деякі такі слова, що мають або колись мали багато інших значень. Так, наприклад, слово „плък“ мало у староруській мові набагато більше пояснень та інтерпретацій, чим воно має сьогодні. Воно означало: похід, військо, військову невдачу, зборище людей а навіть народ. Завважається, що в „Слові о Полку Ігоревім“ автор вживає його в сенсі слова „похід“, як теж дуже часто користується ним в розумінні слова „військо“.

Метонімія „Руськая земля“,³⁰ яку автор „Слова“ часто вживає, це гео-політична назва для цілої Княжої Держави, де автор має на думці звесь народ Княжої Держави, подібно як у метонімії „половецька земля“³¹ автор хотів сказати, що невелике військо князя Ігоря зібрало проти себе „цілу землю половецьку“, тобто всіх живих та здібних до війни половців. В метонімії „Разшибе славу Ярославу“³² автор побоюється, що тогочасні князі спроневірять добру славу Княжої Держави, залишену їм великим князем Ярославом Мудрим. В такий же спосіб можна пояснити зворот „звениць слава у Києві“,³³ де автор мав на думці славне місто Київ та його світле минуле. В метонімії „Были вѣчи Трояни, минула лѣта Ярослава“³⁴ автор хотів пригадати читачам, що славні часи грецького співця Трояна і великого князя Ярослава Мудрого, вже безповоротно минули. У звороті: „А вѣстона бо, Києвъ тугою, а Черниговъ напастьями“,³⁵ описаний настрої населення обох міст Києва і Чернігова після того, як розійшлась по Русі чутка про розгром військ князя Ігоря.

В іншому місці згадує автор „горы Угорскіи“,³⁶ під якими треба розуміти Карпатські Гори, бо і в інших пам'ятках старини можна найти цей термін. Зворотом: „Донѣ ти, княже, кличеть і зовет князи“³⁷ закликає автор „Слова“ князя Ігоря до втечі із полону. Глузд повищої метонімії треба розуміти й так, що князь Ігор втікаючи з полону мусів би переступити ріку Дон, щоб повернутись на Русь.

Ці приклади є і доказом того, що автор „Слова“ вживав метонімію для яскравішого зображення явищ, дій та предметів у переносному значенні.

* * *

Політична ідейність „Слова“, підказана насущними інтересами історичного моменту, в поєднанні із тим, що воно організно зв'язане з багатющою скарбницею народньої творчості, характеризує його як твір епохальний. Але високе літературне мистецтво „Слова“ спирається не тільки на уснопоеитичні народні традиції, але й на відому авторові „Слова“ письменність XI—XII століть. В „Слові“ не трудно найти сліди докладного вивчення „Повісті Временних Літ“ та інших пам'ятників старини, що є найкращими показниками висоти культури Княжої Доби.

В українській літературі зацікавленість до „Слова“ виявили представники „Руської Трійці“: Маркіян Шашкевич та Іван Вагилевич. Перекладами „Слова“ займався О. М. Максимович, який теж сприяв великою мірою поширенню „Слова“ серед українських читачів. Думка перекладу „Слова“ виникла у Тараса Шевченка, ще до часів його заслання. Заслання було великою перешкодою у здійсненні цього задуму. Шевченко зумів тільки перекласти „Плач Ярослави“ та уривок про бій Ігоря на річці Каялі. При тому годиться зазначити, що ямбічний розмір шевченкового перекладу відповідав характерові поеми.

У своєрідній „співомовній“ формі, римованим віршом хореїчного розміру, переклав „Слово о Полку Ігоревім“ на українську мову поет Степан Руданський. Українські переклади „Слова“ зробили теж відомі письменники та літературознавці як: Іван Франко, Панас Мирний, Василь Щурат, Максим Рильський, О. Коваленко та інші. В дослідній літературі начисляється більше як сімсот критичних праць про „Слово“. Крім перекладів на сучасну українську мову, треба згадати, що пам'ятник старини „Слово о Полку Ігоревім“ перекладено на всі слов'янські мови та більшість західньо-європейських мов. Значення „Слова“ особливо важне для нас ще й тим, що воно являється живим і незаперечним доказом високої культури Княжої Доби Руси України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЗНИК

¹ С. П. Обнорский: Избранные работы по русскому языку. Москва: Государственное Учебно-Педагогическое Издательство Министерства Просвещения РСФСР, 1960, Стор. 33.

² Слово о Полку Игореве, Ленинград, Детгиз, 1961. Стор. 6.

³ Слово о Полку Игоревім, Київ, Радянський Письменник, 1955. Стор. 8.

⁹ Там же.

¹⁰ Там же.

⁴ Там же. Стор. 45.

⁵ Там же. Стор. 39.

⁶ Там же. Стор. 40.

⁷ Там же. Стор. 45.

⁸ Там же. Стор. 31.

¹¹ Justine Besharov. Imagery of Igor's Tale Leiden, E. J. Brill, 1956, p. 9.

¹² Dmytro Chizhevskij. History of Russian Literature. S. Gravenhage, Mouton, 1961. p. 452.

¹³ Слово о Полку Игоревім, Київ, Радянський Письменник, 1956. Стор. 31.

¹⁴ Justina Besharov. Imagery of Igor's Tale. Leiden, E. J. Brill, 1956, p. 81.

¹⁵ Слово о Полку Игоревім, Київ, Радянський Письменник, 1956. Стор. 34.

¹⁶ Там же.

¹⁷ Там же.

¹⁸ Там же.

¹⁹ Там же.

²⁰ Там же.

²¹ Там же.

²² Там же.

²³ Там же. Стор. 34—35.

²⁴ Там же. Стор. 36.

²⁵ Там же. Стор. 38.

²⁶ Там же. Стор. 31.

²⁷ Там же. Стор. 44.

²⁸ В. П. Адриянова-Перетц: „Слово о Полку Игоревім“ і „Задонщина“. Київ, Радянське Літературознавство, ч. 7—8, 1947. Стор. 152—153.

²⁹ Там же.

³⁰ Слово о Полку Игоревім, Київ, Радянський Письменник, 1956. Стор. 34.

³¹ Там же. Стор. 36.

³² Там же. Стор. 42.

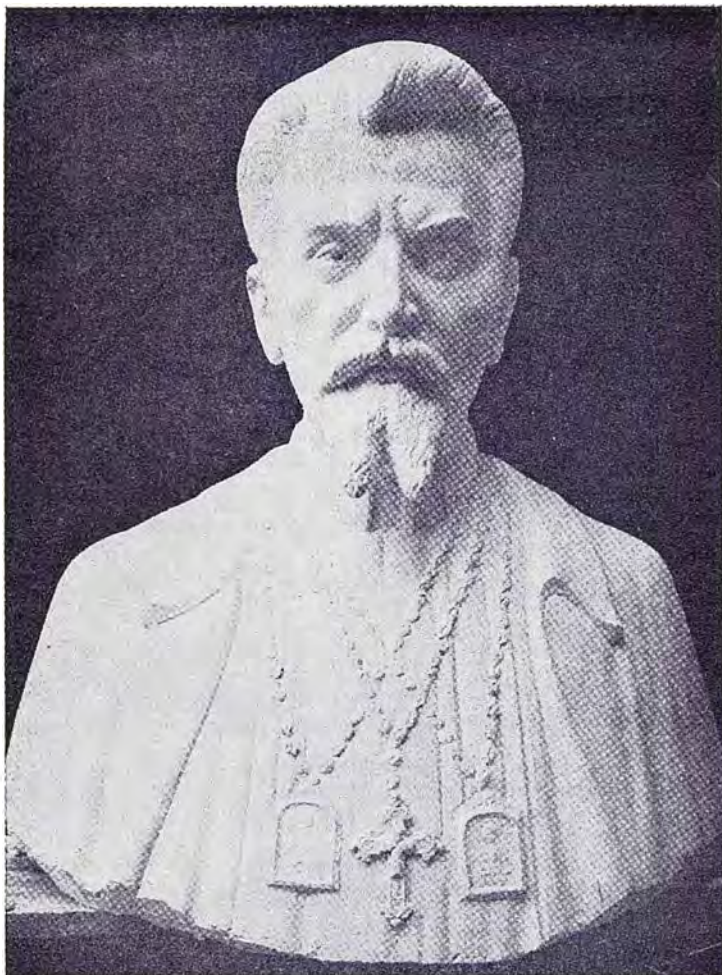
³³ Там же. Стор. 32.

³⁴ Там же. Стор. 35.

³⁵ Там же. Стор. 37.

³⁶ Там же. Стор. 40.

³⁷ Там же. Стор. 41.

Григор Крук: Погруддя Й. Е. Кардинала Йосифа Сліпого

ВЕРХОВНИЙ АРХИЄПІСКОП-МИТРОПОЛИТ ЙОСИФ КАРДИНАЛ СЛІПИЙ

Д-р св. Богословія, професор і ректор Богословської Академії у Львові, 22-го грудня 1939 р. рукоположений Галицьким Митрополитом, Архієпископом Андреем графом Шептицьким в Єпископи, із ступенем Архієпископа „з правом наслідства“. Після смерті Слуги Божого Митр. Кир Андрея 1944 р., Кир Йосиф стає Галицьким Митрополитом, Львівським Архієпископом і Єпископом Кам'янця Подільського з титулом Апост. Адміністратора Київської Митрополії.

Арештований дня 11 квітня 1945 р. московсько-більшевицькою владою, після „показового процесу“ засуджений на 8 років ув'язнення і каторжних робіт у концентраційних таборах на Сибірі, у північних прибігунових країнах, в Середній Азії і в Мордовії. В 1953 р. Кир Йосифа засуджено знову на неозначений час на заслання в Сибір. Втретє засуджено Кир Йосифа в 1957 р. на чергових 7 літ ув'язнення і каторжних робіт, та вчетверте, 1962 р., на ув'язнення в Мордовії.

В 1963 р. звільнений завдяки старанню Папи Івана XXIII. Дня 9 лютого 1963 р. Митр. Кир Йосиф прибув до Риму, 23 грудня 1963 р. Святіший Отець Папа Павло VI затвердив Митр. Йосифові права і привілеї Верховного Архієпископа, дня 25 лютого 1965 поставлений Кардиналом Вселенської Католицької Церкви.

Куди прямує молоде українське покоління?

„Розкинене по світі, як і в рідній, сплюгавленій ворогом святині, молоде покоління України творить такий чин, щоб Воскресіння Народу-Героя прийшло незабаром, як величний і справедливий акт нової тривкої доби. Служити цій ідеї, піднести її й перетворити в дійсність, не всім поколінням дано. Це називається призначенням, і ми, сучасна молодь, маємо честь і обов'язок його мати, бо це призначення передане в заповітах попередників.

Щоб його довершити, хочемо мати чисту і ясну думку, бо думка родить чин. Її зрощенню і плеканню присвячуємо цей журнал, ролю якого хочемо бачити в єднанні думок та в утворенні орієнтаційних дороговказів на шляху до мети.

Основна мета ясна; вона, як і генеральні лінії прямування до неї незмінні. Зате складність життєвого процесу, комплексний струм духового розвою і сама практична дія вимагає щораз нових орієнтирів, компасів і стимулів.

Називаємо наш журнал думкою молодих. Вважаємо, що сучасне покоління української молоді, зокрема її авангард — студентство, мусить мати таку думку: воно має щось сказати собі, суспільству, а суспільство йому. Хочемо бути трибуною такого обміну думок; трибуною в повному розумінні цього слова, а не сальоном просвітянства чи бюргерським клубом нашої скаліченої доби; трибуною, яка збереже святість несплямлених ідей попередників, обнови та зміцнить їх та намітить шляхи їхнього втілення.

Перед українською молоддю на чужині, зокрема ж перед її академічним сектором — студентством, поставлено аж надто багато пекучих і невідкладних питань. Їх значення далеко переходить індивідуальну сферу молодих людей, або, скажемо шабляново, професійні інтереси українського студентства. Їх значення загально-національне, а правильна чи неправильна відповідь на всі ці актуальні питання для непослабленим тягарем заважить на цілій національній спільноті в сучасному і майбутньому.“

(Редакція ФЕНІКС-у: Кілька міркувань з приводу появи першого числа, ФЕНІКС ч. 1, 1951 р. ст. 1—2)

Такими прагненнями та ідеалами горіло молоде покоління — студенти в 1951-ому році. Динаміка, порив, гін до чину, відданість здійсненню української ідеї, жертвенність аж до самозаперечення — це мотори, які керували молодими студентами, свідками збройного та всебічного зриву та опору українського народу під час другої світової війни. Віра і тверде переко-

нання, що „нова тривка доба“ дозволить здійснити мрію про визволення України, що молода генерація **призначена** перевести цю провідну ідею в дію, накреслити їй ясний шлях. Віра мов непохитний мур захищала українських чистокровних ідеалістів від підлості, зла, підступу, матеріалізму, прагматизму. Однак вже в цей час ввижалася їм „складність життєвого процесу, комплексний стум духового розвою“, які нестримною швидкістю котилися відкриваючи перед нею страшне безконечне провалля, на край якого молодь зближаючись відчула, що потребує „нових орієнтирів, компасів і стимулів“, щоб безвладно не скотитися в провалля. Мотори, які порвали молодь, були сильні — лиш віддалили вони її від твердої, прозаїчної та сірої дійсності.

Щасливі ті люди, що могли рости і прагнути до таких висот, такої чистоти, що бачили так ясно перед собою мету. Але чи довго мета була ясною, несплямленою? Чи не почала вона перетворюватися у візію, яка ховалася щораз далше? Чи згодом не почала вона перетворюватися в утопічну стихію, бажання, яке здавалося більш і більш нездійснимим? Отверезіння, удар із брутальною дійсністю на еміграції мусів бути дуже болючим і пригноблюючим, згідно процес непомітного розкладу міг бути повільний і безболісний. Висновки і реакції були різні — тут наведемо лиш два екстремні приклади:

Послідовні ідеалісти-утопітники кинулися у вир української суспільної, політичної, виховної, просвітянської та іншої організаційної роботи, і впродовж 15 років спільно із старшим поколінням поставили на ноги імпортантний український суспільний апарат — для визволення України?

Реалісти із матеріалістичними тенденціями збагнули можливості забезпечення приватного життя і щастя із перспективою поширити українську справу між чужинцями, згідно вибитися на відповідальні становища і звідам „щось робити для української справи“.

Одні і другі збагнули вагу і конечність науки та знання і взялися за науку — частина в науці збаламутилася, але частина високо піднесла свій інтелектуальний рівень. Мабуть всі поділяли погляд, що треба піднести інтелектуальний рівень української політичної еміграції і в цей спосіб збагатити інтелігенцію української нації.

Всі розв'язки були правильні і виправдували кожного, особливо коли можна було вмістити в них „українську визвольну справу“. Однак всі вони, диктовані на коротку мету так геніяльною українською імпровізацією та спонтанною бистротою, не є базою існування на довшу мету ані дороговказом для молодшого покоління.

Коли в 60-тих роках доросло нове покоління, воно ніяк не змогло у всіх цих розв'язках додати „ясної основної мети“, прямого шляху до визволення України, призначення, яким керувалися їхні старші друзі — воно лиш відчуло якісь претенсії до себе, якісь вимоги, якийсь обов'язок в імені чогось великого. Все це якось не в'язалося логічно і не давало молодому поколінню вказівок ані надхнення для дальшої дії. Де ж ясна мета? Чи наше покоління вже не є призначене до здійснення мети? Куди прямує наше покоління? Чи воно стає жертвою асиміляції і потапає в чужому морі? Якщо ні, які перспективи для молодого покоління на еміграції?

Розвиток і зміни в нашій еміграції можуть до певної міри рівнятися

із застрашуючим розвитком техніки, який за останніх 15 років цілковито змінив обличчя світу.

1. Порівняння між молодими поколіннями 1950 і 1965 років

Основна мета — здобуття вільної, незалежної, самостійної, суверенної і соборної української держави — залишилася та сама; однак через призму реальної щоденної боротьби за існування в демократичній технократії для молодого покоління, яке цілковито відірване від української нації, вона вже затінена, віддалена, відірвана від реальних спроможностей молоді.

Але тоді коли кризь віру, запал і посвяту молоді 1950-тих років лиш слабо пробивається знак запитання, тривога за майбутнє, сумніви відносно духових процесів, то молодь 1965-го року ставить один знак питання біля другого, тривожно обраховує майбутній розвиток і в морі розкладових духових процесів шукає дійсної абсолютної правди.

Молодь 1950-тих років прагнула ясної чистої думки, чину, щоб реалізувати ідеал, а молодь 1965 р. підкреслює конечність твердого і чесного характеру, який видержав би всі життєві проби і оздоровив інтригою розложене українське суспільство.

Молодь 1950 р. пересякнута ідеалістичною філософією і світоглядом шукала орієнтації в науці, компасів у студіях політичного розвитку на міжнародній арені, а стимулів в конкретній праці серед українського суспільства. Молодь 1965 р. із сильним прагматичним підложжям умовин життя на американському континенті, із упередженням до ідеалістичних тенденцій (не з матеріалістичних мотивів) теж шукає орієнтації, компасів і стимулів. Вона старається дослідити українську культуру та історію об'єктивно, порівнювати її із надбанням інших націй, знайти українські вартості, які б дали тривку основу українству на еміграції. Не видно компасу, який вказував би напрям, — молодь радше відвертається від традиційних напрямних до віри в інтелект, прагнення необмеженої свободи. Найслабша сторінка — це стимули: українське суспільство не стимулює позитивно, а радше негативно; внутрішні розбиття дезорієнтують молодь. Вона відчуває брак орієнтуючого центру, який пляново виховував би і давав напрямні молоді. Суспільство з одного боку намагається передати молоді тягар і обов'язки ведення українського суспільства, з другого боку не підготовляє і не втягає її систематично до цього. Це явище радше діє як протистимул так, що молодь шукає стимулу в студіях і житті поза українським суспільством.

Студенти 1950 р. і 1965 р. в однаковій мірі прагнуть свободи думки: „...хочемо бути трибуною обміну думок в повному розумінні цього слова, а не бюргерським клішом нашої скаліченої доби, чи сальоном просвітянства...“ Однак студенти 1950 р. виразно застерігають „...трибуною, яка збереже святість несплямлених ідей попередників, оновить та зміцнить їх та намітить шлях їхнього втілення“. Студенти 1965 р. не зв'язані із святістю ідей, вони виходять із прагматичних, антидогматичних залогень скермовуваних у першій мірі на реалістичні інтелектуальні розв'язки. Студенти 1950 р. будують на ідеях попередників і хочуть їх зміцнити та втілити, студенти 1965 р. радше тривожно див-

ляться на майбутні перспективи українства; тривога в них більша, бо хоч не відкидають минулого, то пробують не керуватися близьким минулим, на яке дивляться суб'єктивно-скептично.

Академічна молодь 50-их років відчуває тягар загально-національних завдань і рішень, які „заважать на цілій національній спільноті в сучасному і майбутньому“. Академічна молодь 1965-тих років цей тягар оминає, чи радше не відчуває вже такого тісного зв'язку з українською нацією, який накладає на рішення одиниці всенациональну відповідальність. Це колективне розуміння відповідальності в сучасних студентів зникає в користь індивідуальної відповідальності, бо індивідуальні рішення в демократичній системі мають малий засяг і маловажний вплив на цілість. Проблеми концентруються довкола одиниці, наприклад, як може молода людина повно розвинути свої індивідуальні здібності, коли суспільство їй ставить перепони, обмежує її, і т. п.

2. Положення молодого покоління в 1965-му році

Ми показали, що існує багато рис питомених молодим поколінням 50-тих і 65-тих років, але із спільних цих рис виросли вже зовсім нові, а то й протилежні фактори, які рішуче впливають на формування світогляду нового молодого покоління на еміграції.

Вплив неукраїнського довкілля у всіх ділянках життя щораз сильніше відбивається на українській молоді. Форми суспільного життя, „вей оф лайф“ (спосіб життя), стандарт життя, культурні зацікавлення та форми розривок — прийняті в країні поселення, щораз більше характеризують модерного молодого українця. Це явище не можна осуджувати, і українці покинувши Україну мусіли заздалегідь (хоч несвідомо прийняли це рішення) рахуватися із повільною асиміляцією, як не себе самих, то своїх дітей, внуків і т. д. в країні сталого осідку. Тому замість засуджувати прояви асиміляції, старші генерації повинні шукати засобів, як протиставитися асиміляції і сповільнити її, а найважливіше переконливі аргументи, чому кожний молодий українець мусить протиставитися асиміляції і зберегти своє українське я. Це „чому“ є дуже важливим психологічним чинником для вдержання української духовності — на жаль, його радше оминається або прикривається всевияснюючими фразами як для „української визвольної справи“ і т. п., а українство втовмачується в молодь насилу, бо так мусить бути. Але чому мусить так бути? Молода генерація щораз відважніше і більш відкрито питається чому, але не знаходить задовільної відповіді, а радше зустрічається із обуренням та згіршенням старшої генерації. Щораз більше виходять на верх сумніви, щодо перспектив визволення України в близькому майбутньому, а визволення України — це єдиний еднаючий фактор, який вдержує моральний та ідейний зв'язок українців на еміграції із українською нацією. Що інше, як не тверда віра в остаточне визволення України з-під большевицького гніту, може вдержати українську ідентичність і спинити страшний процес асиміляції на еміграції? А як сумніви і зневіра вкрадуться в молоді серця, яку силу можна протиставити асиміляції (головно в ЗДА, Канаді, Австралії, де перспективи на майбутнє дуже великі теж без визволення України)?

Прагматична життєва філософія щораз більше стає вихідною філософією молодих українців, яка відсуває ідеалістичну філософію українського націоналізму. Ідеалізм — коли ми розуміємо його як синтезу високих духовних ідеалів, за які боремося — не має місця в системі американського життя і думання, хіба прагматичний ідеалізм, який служить практичним потребам і цілям, але не вимагає боротьби. Тому часто ідеалізм, який передають батьки дітям, не знаходить примінення в їхнім комплексі життєвої філософії. Його відкидається або консервується, але не пристосовується до життєвої мети. Тут виринає питання, чи можна ідеалістичний світогляд українського націоналізму пристосувати до життя, яким живе сучасне молоде українське покоління, не накидаючи його силою, не апелюючи виключно до українського сумління, і почуття обов'язку, але до більш творчих духових моторів? Здебільша українська молодь з власної ініціативи і спонтанно протиставиться асиміляції гуртуючися разом в українських організаціях і уникаючи мішаних подруж. Але скільки української молоді зражується українською роботою і організаціями відходить, бо не може погодити різні хворобливі вияви із своїм світоглядом.

Серед хаосу духових струмів, які ЗДА черпають частинно з Європи, а частинно творять самі, серед складних життєвих процесів, що ускладнюються щораз більше, і серед багатства ідейних, культурних та політичних вартостей, які українці передають своїм дітям, молоде покоління щораз більше відчуває потребу селекції і поглиблення. Воно вибирає те, що кому найбільше відповідає і на вибраних факторах будує свій спосіб життя, який мусить бути дуже далеким від образу життя його батьків. Велика частина молоді приймає українські вартості, але шукає як їх зглибити інтелектуально.

Молоде українське покоління не може базувати свого українства виключно на боротьбі за визволення України (включаючи різні засоби: політичні, збройні, революційні, культурні, наукові), бо вона хоч вродилася серед боротьби, то виросла в хаотичному роздвоєнні, в якому шукає творчої сили, ґрунту, що запевнив би йому духове існування і виживання. Чи має воно де черпати творчу силу в близькому минулому — заповненому боротьбою, чи можуть батьки, які вирости на боротьбі дати йому цю творчу силу? Воно радше само мусить шукати в джерелах української культури, української політичної думки, щоб знайти український ґрунт, який його задовольнив би. В умовах життя на еміграції можливості зглибленого творчого шукання і продукції обмежені; ніколи українська молода генерація не зможе своє українство удосконалити так далеко, щоб видати із себе нову, модерну, чисто українську творчу струю.

Наприклад, трудність удосконалення української мови для української молоді це основно перешкода для виникнення нових письменних та поетичних талантів. Найбільш продуктивним і задовільним є, мабуть, наукова праця і дослідження українства.

На це все можна знайти один сильний протидоказ: усі ділянки мають свої українські суспільно-політичні, культурні, наукові організації та інституції, які можуть молодим людям дати тривкий духовий український ґрунт. Ми дійшли до суттєвої проблеми, яка може вияснити „недомагання“ молоді генерації в очах її батьків і тих, що 15 років тому були

в її положенні, але не розв'яже питання для нас самих. Наскільки молода генерація живе в українському суспільстві, а наскільки поза ним? Чи вростає вона в українське суспільство, чи радше віддалюється від нього?

Це болюча точка для старших і для молодих: старше громадянство бачить, що в родинях і організаціях не виховало собі такої молоді, яку воно хотіло б бачити, яка перебрала б тягар суспільної роботи від нього; молоде покоління бачить, що воно незадоволене із організацій, що воно не може ними жити; одночасно воно не бачить можливості, ані сили перебрати чи перетворити організації на свій лад. Реакція різна: одні зражуються і відходять від активної праці в українському суспільстві, другі залишаються і в міру своїх спроможностей йдуть втертими слідами старших. Невидно, щоб серед молодого покоління виростили ентузіясти, які готові пожертвувати своє особисте щастя і матеріальний добробут і віддатися праці для української справи; мабуть, можливості будуть щораз менші. Молода генерація не створила існуючого українського суспільства, і воно їй ніяк не припадає до вподоби — вона живе в ньому лиш частинно, ніколи самовіддано. Цей факт болючий для самої молоді, але вона неспроможна видати із себе ініціативу та віддатися справі в яку вона не вірить. Праця в українських суспільних організаціях в очах молодого покоління не є формою боротьби за визволення України.

Дуже слабе місце українського суспільства — це брак сильного тіла всередині українських організацій і понад ними (як держава в державних народів) яке скеровувало б молодь пляново, яке створило б відповідні шаблі по яких молодь могла б йти вгору і могла б розвивати свої сили. Українське суспільство скорше використало б і вичерпало б сили своєї молоді якщо б вона повно посвятилася. Українська молодь не є 100-відсотково в українському суспільстві, і тільки вона відчуває на собі тиск і надто великі вимоги, вона відтягається. Не під тиском обов'язків, а під умовами максимального індивідуального розвитку молода інтелігенція може дати вклад в українське суспільство.

Молода генерація — вихована батьками в ідеалістичному націоналістичному дусі — не зречеться і не відкине українського суспільства. Однак стоячи перед проблемою, чи жити і працювати в націоналістичному дусі в українському суспільстві чи поза ним, вона шукатиме різних розв'язок, а коли не матиме підтримки ані напрямних від старшої генерації, шукатиме їх сама. Українське суспільство без молоді не має перспектив на майбутнє, тому воно мусить нею дорожити, мусить її розуміти, а принаймні воно мусить її вислухати.

Модерні умовини життя перетворили людину в великій мірі в автомат, який функціонує механічно, але вони рівночасно наразили її психічно-душевне життя на великі зусилля, потрясіння і вичерпання. Молода генерація багато більш вразлива (менше загартована — сказали б старші) психічно і багато легше підпадає всяким зовнішнім ударам, пережиттям та забуренням. Вона дуже вразлива на закиди, претенсії і вимоги, та нездорові прояви українського суспільства — вона попадає в стани психічного роздвоєння і спротиву, і радше відтягається від всяких обов'язків. Психічні кризи і скривлення молодих людей очевидно не можна приписати українському суспільстві, вони є наслідком взагалі модерного життя.

Одначе їх треба брати до уваги — не можна базувати українського виховання на форсованому впоюванню, погрозах і страху, а радше на модерних педагогічних засобах.

3. Молоде покоління і майбутнє

Виховання окремих прикмет духа, як сила волі, цілеспрямованість, відданість ідеї і т. д., в модерних умовах життя, серед демократичної свободи, не дає бажаних вислідів і не стає характеру молодій генерації. Здебільша українські молодечі організації багато уваги присвячують вихованню даних прикмет, але не досягають багато.

Треба класти більше наголосу на вироблення стійкого характеру, який дав би хребет молодій людині і дозволив їй вив'язатися в житті якнайбільш досконало і продуктивно і вміло плисти та зручно керувати собою в струї життя. Одначе цю підготовку молодь здобуває в родині, в школі в умовах життя і студій.

Але бракує одного дуже важного чинника для скріплення українського націоналістичного духа в молодій генерації, проти якого діють усі течії модернізму — без якого людина не може піднятися понад звичайні сіробуденні турботи, і без якого українська молода генерація не спроможеться на таке зусилля для української справи, на яке спромоглися наші батьки і частинно навіть наші старші друзі 15 років тому — це загально віра в майбутнє, зокрема віра в майбутнє української нації, віра в перемогу добра і правди над злом і неправдою, віра в перемогу справедливости. Нашій генерації бракує твердого релігійного підложжя віри в надприродну силу, яка кермує світом і нашим життям.

Ми живемо в добі зневіри і упадку духових і надприродних вартостей, в добі страху і тривоги перед майбутнім, в добі наукової аналізи без віри, в добі шукання об'єктивної правди без віри. Люди не шукають спокою, ані сили у вірі, а радше дусяться в зневірі. В такій добі — коли одну третю світу завоював атеїстичний комунізм, а одну третю технократія, віра вже не є тим рушієм людства, яким вона була колись. Одначе віра надаліше залишається останнім рятунком людини і найсильнішим мотором, який спонукує великих людей до дії. Сьогодні загальноприйнята віра в свободу людини не спонукує людство до дії в цьому напрямку — це означає, що віра є абсолютно слаба і захитана.

Ідеалізм молодих українців мусить базуватися на непохитній вірі у згадані вартості, щоб він був чинною рушійною силою та вийшов понад короткозорий і вузький прагматизм. Віра сьогодні не може зродитися з хвилевого, скорого-згасаючого запалу, пориву, кличів — вона може зродитися лиш на стійкому ґрунті глибокої релігії.

Націоналізм, релігія і наука зродять нову течію реакції проти зовнішнього світу, зворот від існуючих мірил до глибокої віри в майбутнє світу і української нації, віри в перемогу добра, правди і справедливости.

LEV SHANKOWSKY (ЛЕВ ШАНКОВСЬКИЙ)

The Milestones on the Right Road

(Twenty Years of the ABN Activities in the Free World)

For despotically ruled states there is
no salvation except in downfall.

Friedrich Schiller

I

The guiding idea of the ABN — the alliance of the non-Russian peoples, subjugated by Moscow, for the struggle against the Russian imperialism and colonialism, and for the formation of sovereign national states on the ruins of the Russian Empire, has been cherished by the Ukrainian people for centuries. It was in 1711, when acting on behalf of Hetman Philip Orlyk (the successor of Hetman Ivan Mazepa in exile), Ukrainian Cossack Colonel, Samiylo Hertsyk succeeded through his diplomatic efforts in convening an International Conference of non-Russian peoples and in concluding an alliance of the Bashkirs, Cherkesses, Crimean Tatars, Don and Yaik Cossacks, and Ukrainians against Tsar Peter I. The representatives of the Ottoman Empire took part at the Conference and promised the Porta's aid in the struggle for liberation. Two years later, the originator of this first alliance of non-Russian peoples, Col. Samiylo Hertsyk fell victim to Russian man hunters on the streets of Warsaw, Poland, and the same fate befell in 1716 another prominent Ukrainian emigré of those times, Col. Andriy Voynarovsky, who was kidnapped on the streets of Hamburg. Both Ukrainians were forcibly deported to Russia and ended their lives in Siberia. Their sad fate witnessed to the fact that the streets of the European cities were not safer then for the Ukrainian anti-Russian fighters than they are today.

Again it was the Ukrainians who at the time of the darkest Tsarist reaction in the first half of the XIX century, advanced the genuine Slavophile Movement among the Slavic peoples. Whether it was the Society of the United Slav (1823), or the Decembrist Little Russian (Ukrainian) Society (1825) or the Society of Saints Cyril and Methodius (1846) with such prominent members as the poet-laureate of Ukraine, Taras Shevchenko, the famous historian, Mykola Kostomarov, the writer Pan'ko Kulish and many others, they always raised the ideas of the liberation of all Slavic peoples, and their subsequent union in an all-Slavic confederation of equals. Similar program was also adopted at the Congress of Nationalities, held on the initiative of the Central Rada in Kiev, on September 21-28, 1917, with 93 delegates participating (Belorussians—6; Georgians—2; Estonians—4; Jews—10; Cossacks—11; Latvians—10; Lithuanians—9; Tatars—10; Poles—6; Moldavians—6; Russians—3; Turkestanians—7; Ukrainians—9), which worked out the guiding principles for the transformation of Russia into a confederation of free and equal democratic republics.

The roots of the ABN, however, can be found in the First Conference of Enslaved Nations of Eastern Europe and Asia, which took place on the territory occupied by the Ukrainian Insurgent Army (UPA) in Ukraine, on November 21-22, 1943. The Conference was held in the atmosphere of the UPA struggle on two fronts — against the Nazi and Communist imperialisms. It was convoked on the initiative of the UPA High Command and at the request of the Armenian, Azerbaidjan, Georgian, Tatar, and Uzbek national organizations which existed and fought with the UPA. 39 delegates representing the European and Asian non-Russian nations (Armenians—5; Azerbaidjans—6; Belorussians—1; Georgians—6; Idel-Uralians—6; North Caucasians—3; Turkestanians—6; Ukrainians—6) attended and adopted resolutions calling for the coordination of the revolutionary struggle against both imperialisms and for the formation of a single revolutionary center which would plan the strategy and tactics of the struggle and its political and military operations. It was in accordance with these resolutions that the ABN was formed in exile, in 1945, consisting of the representatives of national liberation centers and revolutionary organizations of nations, enslaved by Soviet Russia in Europe and Asia. The ABN was able to convene its First Congress in Munich, Germany, on April 16, 1946. From this memorable date onwards, the ABN consistently developed its activities and extended them to all the countries of the free world. In 1965, the ABN is entering its 20th anniversary of a fruitful existence, and it must be said without exaggeration that some remarkable successes were gained by the ABN during that time.

II

First, the fact must be stressed that by 1965, the activities of the ABN have increased considerably and assumed global dimensions. Since the ABN made its first public appearance with a huge demonstration in Munich, in 1947, to the 10th Conference of the Asian Peoples' Anti-Communist League in Taipei, in 1963, where the resolutions of the ABN were unanimously adopted, there was a long road, but this long road was made. It was made largely owing to the dynamic personality and unyielding energy of Yaroslav Stetzko. The ABN could not have chosen a better leader than Mr. Stetzko. Thanks to him and his brilliant entourage among whom Mrs. Slava Stetzko and Prince Nakashidze must be mentioned, the ABN stormed positions where the indifference to the fate of non-Russian peoples within the Russian colonial empire was well entrenched. Edinburgh (1951), Madrid (1955), Guatemala City (1958), Mexico City (1958), Manila (1961), Tokyo (1962), Saigon (1963), Copenhagen and Stockholm (1964), Taipei (1964) were the milestones on the long road which had to be made in order that the ideas and principles of the ABN have been understood and accepted by the international bodies including the delegates of the United States (Taipei, 1964). By no way the struggle for the acceptance of the ABN ideas in the free world was an easy one. It seemed at the start that insurmountable difficulties that stood in the path of the ABN, would nip all of its activities in the bud.

This writer well remembers the start. Truly, in 1945, at the end of World War II, there existed in the free world an immense amount of goodwill towards Moscow. The infamous association between Stalin and Hitler was forgiven if not forgotten, and the idea captured the minds in the West that Moscow — its “great ally” in war against the Nazi Germany, would cooperate to face the problems of peace. Of course, the public opinion in the West was cognizant of the raging of the Soviet liberation armies in Berlin, Prague, Vienna, or Budapest, but the optimists in the West concluded quickly and convincingly for themselves that a mass rape could have been committed and “recorded” in the “East,” but that it was not even conceivable that the “West” could have suffered from it. Whether the frightful lessons in Congo taught the West of the fallacy of such a reasoning, is still too early to conclude.

Truly, even in 1945, it did not call for an exceptional clarity of vision to recognize the Russian Bolshevism as a frightful barbarian invasion of civilization, but at that time, there was a universal unwillingness in the West to recognize it as such. The West was totally blind to this mortal danger and, moreover, there was in the West a moral obliquity to crimes, perpetuated by gallant “allies” and in the “liberated” countries, despite the ample evidence to the fact.

This post-war attitude of the West put the leaders of the ABN in a truly difficult position. As the representatives of the subjugated, non-Russian peoples, they knew the true features of the Russian Bolshevism from their own experience. Many of them came to the West directly from the battle-fields against Moscow in their native countries. The ABN leaders knew that Communist Moscow had set up one of the worst tyrannies of all times, that the Muscovite tyrants slaughtered millions like cattle, and robbed other millions of hope for a decent life. They knew that the tyrants had opened the gates of the world for the spirit of evil, and had given free rein to the destructive forces of spiritual nihilism and political totalitarianism. And, finally, they knew that the tyrants had developed, refined, and expanded the traditional vehicle of Russian imperialism and had set it out on the conquest of the world.

Yes, the ABN leaders knew what could be expected from Moscow, and could not make any mistakes in this regard, but, unfortunately, they were entirely mistaken in their estimates of the outside world. Their chief mistake was in the erroneous assumption that the conclusions they had drawn about the true face of Moscow, must be accepted by the entire world. They took it for granted that the object lesson Bolshevism had given in Ukraine and in other non-Russian countries, would be sufficient to open the eyes of the rest of the world. They believed that the anti-Bolshevik struggle in Ukraine and in other non-Russian countries would increase the resistance of the West to Moscow's machinations and strengthen the West's resolution not to loose the struggle against Moscow in the international field.

The estimates of the outside world, the hopes connected with the estimates, proved false. The ABN leaders came to the civilized West to ask its assistance for their enslaved and struggling peoples, but they were received abroad with suspicion. Their motives were questioned, and they

were given to understand that as "émigrés" they simply did not count. At the time when the policy of appeasement had reached its peak, they were openly considered as agitators and warmongers. At the international gatherings they were simply isolated and nobody would listen to them. Instead they had the depressing spectacle of the representatives of the civilized world willingly shaking hands with their oppressors, torturers, murderers, and blackmailers. At the international conferences not a soul was "tactless" enough to inquire of the representatives of Moscow about concentration camps, deportations, liquidations, and discrimination of religion. Instead, those whom the ABN leaders sought as their "allies" in the struggle against Moscow, strove only to discover "good sides" in Moscow's communism, "progress" and "achievements" in its practice, or a "super-democracy" where freedom never existed. All signs in the heaven and on the earth proved the sad fact that the courting of world favor by Moscow was shamefully successful. It was particularly fatal that this spiritual and moral capitulation of the civilized West to Moscow affected not only "public opinion" in the West, but also the policy of all Western governments, which were determined not to recognize the danger from Moscow and ignore her writings on the wall.

III

None are so blind as those who are determined not to see. Indeed, time after time, from 1945 to this very day, the points were set wrongly by the Western governments with such an incredibly mistaken instinct that disaster rushed upon them after disaster. While the ABN leaders set their hopes on a firm attitude on the part of Western Powers, they had to witness the triumph of their hated tyrants over the spineless West again and again. While they realized that the Western Powers would have been perfectly able, by acting in time, to make an absolute end of the Russian threat in union with the anti-Russian forces of non-Russian nations, they had to witness the responsible statesmen simply letting slip every opportunity of nipping Moscow in the bud. They could probably have done this with success by the simple and bloodless process of allowing Moscow to "stew in her own juice," entirely ostracizing her diplomatically, mobilizing world opinion against her, and reducing all relations with her to the absolute minimum. Not only did the responsible statesmen do nothing of the sort, but, on the contrary, their intellectual confusion and moral obtuseness united to clear away all the obstacles in the path of advancing Russian bolshevism. And to this very day there is no visible end to the covering up of their disastrous policies and disgusting retreats with all sorts of theories, excuses, euphemisms, or even with an outright justification of evil (Sen. Fulbright). One never knows when the stupidity of some leading statesmen has been exceeded only by their malice, their loquacity, their ignorance, and their swaggering by their secret fear. Indeed, it was the fear which led the Western statesmen to the mirage of co-existence with Moscow in order to postpone the day of reckoning and purchase a few years of peace and comfort at the most terrible price of final catastrophe.

None are so deaf as those who are determined not to hear. If we consider the present world situation soberly and with a scholarly objectivity, we can no longer doubt that the present situation with its dim outlooks in Vietnam and elsewhere, is the gigantic price the West has to pay for its deafness to all warning signals that the Kremlin has set out on the conquest of the world. It is the gigantic price the West has to pay for its disregard to all the warning signals that the bosses in the Kremlin mean what they say, and that they are deadly serious when they declare that they are going to conquer the world. It is the gigantic price for the West's abysmal ignorance about what Bolshevism is, what Bolsheviks are, what they intend to do, and what they certainly will do. Accordingly, it is the gigantic price for the West's refusal to recognize that already today, in every inhabited part of the world, the forces of Russian Bolshevism and forces of freedom are locked together in combat. Indeed, Moscow has been carrying on a total war against the West on all continents (by the new methods), and the final outcome of this war will decide the world's fate for millenia.

However, the present international situation has not been a result of the dangerous ignorance alone. The failure to recognize the true features of Russian Bolshevism has been in the last resort a moral failure. Ignorance of the barbarian features of Moscow, the universal passivity towards her inhuman and barbarian methods, have proved the serious weakness of the moral reflexes. Moral paralysis produced by the West's relativism, greed, ignorance, timidity, lack of vision, moral indifference, became inevitable expressions of spiritual and moral decadence reigning in the West.

Spiritual and moral decadence have explicitly been visible at the time when the infamous policy of "peaceful coexistence" has been reaching the nadir of its fortunes. This is not only the case of some fry hurrying to visit the Cuban "democracy" or to attend Communist youth festivals, but also the official increase of "cultural exchange" which in its typically coexistentialist form serves only the intellectual fifth column work for Moscow. And, besides, moral and spiritual deterioration in the West has produced thousands of books in Western languages spreading praises of Moscow-books whose authors will be wishing sometime that they had never been written. It made funds of great foundations dispensed freely to communis-line writers, artists, teachers. It let endowments of great universities maintain in comfort the notorious apologists for Moscow. And we see Hollywood and Broadway grounding up pro-Soviet movies and plays, we see the Huroquoian attempts at exalting Russian supermanship in ballet, music, folk dancing, singing, etc. We see the churchmen praying for "Holy Russia" while ignoring her victims. And it is, indeed, very humiliating to reflect on how the West keeps silence at Moscow's genocidal practices, at her destruction and discrimination of religion (both have been forbidden by the statutes of the United Nations), or on how easily the Kremlin propaganda can pull the strings of the public opinion in the West and direct its press. It seems that all decadent forces united to speed the West's capitulation before Moscow and to help her to bury the Western civilization for ever.

IV

If we weigh in a static balance the results achieved during the last twenty years, in the struggle for the world, we shall record a net gain for Moscow. A static balance, however, is not a proper instrument for historical measurement. In order not to err in politics, it is necessary to look ahead, to perceive the trend of the political development. History is temporal, dynamic; it is the direction, the trend that counts. Dynamically considered, the last twenty years show a net trend against Moscow. Her international position deteriorated remarkably in the last twenty years; her internal position has been untenable. The problem is whether the present trend will continue? To this we present an unqualified yes as an answer.

This we dare to assert at the time when the program of a coexistentialist policy has been presented. It is its "bible": the book by Sen. J. William Fulbright entitled "Old Myths and New Realities." You do not have to be a prophet to see the false foundations on which the Senator's reasoning has been built.

Sen. Fulbright asks for a radical change in relations with Moscow basing his demands on "new realities" which he estimates as follows: "Soviet Union ceased to be totally and implacably hostile to the West. It has shown a new willingness to enter mutually advantageous arrangements with the West and, thus far at least, to honor them." In our estimate Sen. Fulbright's "reality" is but wishful thinking.

The reality is that the inability of Moscow to solve her national and economic problems is her greatest weakness and the West's greatest protection. Therefore, Moscow is looking upon the "peaceful coexistence" as a bargaining maneuver in order to gain the time needed for mastering her difficulties. What she needs for this purpose is the lack of interference by the West with her internal problems.

Thus, the time, the material support, and the lack of interference is all that Moscow needs at the present time to master her difficulties and having done this, to start the drive for world conquest anew. If, therefore, the West following Sen. Fulbright's advice were willing to help Moscow to solve her problems, it would prepare its own suicide or, rather, would build a guillotine for its own executioner.

Sen. Fulbright rejects "fraudulent game of imagery" and refuses to believe that the 'devil resides immutably in Moscow.' To use Orwellian phrase a significant "un-reality" of Senator's "imagery" lies in his failure to elaborate on what kind of "devil" resides in Peiping and on what kind of influence may the latter "devil" have on the "devil" of Moscow. His phrase that "China poses immediate threat to the free world" does not help to solve the problem.

It is quite natural that if China poses a threat to the free world, then Moscow poses it, too. Instead, Sen. Fulbright spreads a nice myth that Washington and Moscow could enter an alliance against Peiping.

It is my opinion that Peiping disposes of sufficient forces not to allow Moscow to enter any alliance with Washington. Among these

forces, the force of ideology, so neatly underestimated by Sen. Fulbright, occupies the first rank. The fate of Nikita Khrushchev — the darling of some coexistentialist circles in the West, presents the best proof that Fulbrightist disregard for ideology has no value.

Sen. Fulbright's dissatisfaction with nationalism has been ridiculous at a time when nationalism in Asia and in Africa proved a moving force. However, the problem today is not whether the West has to fight nationalisms or not, but whether Asia and Africa, still not in the orbit of Moscow and Peiping, would remain free or succumb to the "super-nationalisms" of Moscow and Peiping.

It is not an exaggeration to state that Sen. Fulbright's program is a remarkable sign of the confusion reigning in the West. However, printing ink had not dried off in his book when his "unthinkable thoughts" were exposed as entirely false by the events in Vietnam, Uganda, etc. And they will continue being exposed as such in many subsequent crises in Washington's relations with Moscow.

From this point of view one can assert that his program will be of a short political duration. His school of thinking that teaches rejection of "moralistic terms," denies the possibility of a clash between "good and evil," does not want to know the facts as they are so an inconvenient knowledge, may be scientifically termed as a "school of national interests" but it offers no solution of problem in relations with the adversary whose "national interests" have been poised at our destruction.

Unpleasant but inescapable fact of the bankruptcy of "fulbrightism" will be visible to all in a short time, and this prediction can be made easily by all those who know "realities" and not "myths" about Moscow's true "national interests." Of course, "fulbrightism" is not only a result of wishful thinking, but also a sign of the spiritual and moral decadence of the coexistentialist circles in the West. However, whether it is true or not that the Western civilization as a whole is old and decadent, or that the United States, too, has already reached this stage, the trend in the West and in the United States is towards the rebirth of the old ideals of the Occident. It is the truth that the ideals of the Occident have been experiencing a rebirth. More and more people in the West, in the United States, and their number daily grows, are determined to fight the spiritual and moral decadence and have so resolved. The knowledge and intelligence are still needed in order to make that rebirth as fruitful as possible a victory of good over evil, but "good" and "evil" have been true "realities" of life and, therefore, the issue of their struggle and victory of good, cannot be longer in doubt.

Civilizations die, in truth, only by suicide. Do Western civilizations want to commit a suicide from fear of death? Not at all! Its present uneasiness versus Moscow is not that of the awareness of death, but rather the tormenting pause before its tremendous leap into the future. The will to exist and to advance is powerfully there, though for the moment in partial suspension. Because the will is there, the suspension will be, sooner or later, resolved.

From this point of view our faith in the survival of Western civiliza-

tion has been immense. With its survival based on the rebirth of the old ideals of the Occident, all political problems will be re resolved; all political objectives attained, too. The present uneasiness versus Moscow may cause a greater cost of the survival, perhaps, or may cause a greater delay and a greater suffering than need be; but it cannot prevent the survival itself. However, if the Western civilization survives, the present struggle will be decided in favor of freedom. In this case, Moscow's ultimate defeat will become inevitable.

It has been reassuring to know that the ABN devoted to "liberty of nations and freedom of the individual," has been marching along the right road since its beginning. This was the reason why its ideas and principles have been reasserting themselves in the free world to an ever-increasing degree. Thus far the ABN has succeeded in introducing the ideas of "liberty of nations and freedom of the individual" into forum of the international politics against the heavy odds. Thus far the trend has been visible in favor of the ABN. However, with the continuation of this trend in the future, it can only lead to ultimate victory. The nations associated with the ABN will ultimately be free and will enjoy their sovereignty to the benefit of the entire mankind.

Управа наймолодшого Осередку Діяльності ТУСМ в Гартфордї, Конн., який
основано 4 грудня 1964 р.

Зліва направо: I. ряд: Галина Рогатинська, Надя Кравець — голова, Ірина Салесцька, Ірина Охрім. — II. ряд: Володимир Кравець, Зенон Нестерчук, Андрій Наконечний, Роман Заставський, Ярослав Заставський.

МИКОЛА ПОНЕДІЛОК

Корнелюко

(Уривок з оповідання „Любисток на Рани“)

Хлопчина розімкнув повіки — і дивувався. Яка з ним зміна приключилася?! Як він зміцнів, ноги не пашать вже болем, а натомість м'яка кавдра тендітно їх обгортає га лоскоче. І жар з грудей вже хто-зна куди вивітрився?

Він обернувся, а йому назустріч повні жмені вранішнього сонця, такого грайливого та відпочилого, як вдарять в очі — і по всьому тілі млюсть і теплота так і розливається.

Корнелюко мружиться, і тоді від дзеркала переливчасті зайчики скакають йому в очі, а з очей — на мідяний посуд, а звідтіля наскрізь розбігаються і всю хату сяйвом наповняють... О, який світ променистий та освіжуючий! І як хлопчина спозаранку ошасливлений усім. Усім... Окрім одного — коли б усередині не тенькала струна, що докучає та пригадає, що він передуже їсти хоче.

Раз-два — сквапливо вибирається з-під ковдри й до мисника дрібцює... Хліб був у нього вже в руках, він навіть вже його підносив, як дід — нізвідкіля він взявся? — тут як тут і обзивається:

— А вмиватися, онучок мій, забувся.

Ай-ай, хлопцеві зашарілися вмить лиця. Кортіло дідові сказати, що він ось так, нехотячи, майже ненароком схопив окраєць, хай дід йому дарує — та через сором і заклопотаність порозгублював усі слова і тільки, звівши на долівку очі, одне „угу“ прокинув.

Вода була холодна — але нема рятунку, дід бликнув запозирливо і хитрувато, мов би казав: „Ближче, ближче, не відчужуйся водиці“ — і Корнелюко хоч-не-хоч гайда вмиватися. Допався до води, хлюпав із миски пригорщами на обличчя, чуб, на шию, а вкінці, наче щоб ще більше придобритися та виправдатися, ну бо найзаповятіше рушником себе аж до болю натирати. Чи дід запримітив Корнелюкину старанність та запопадливість? Хоч би звернув на це увагу.

Хлопчині від серця відтяжіло, як він доглянув, що дідові вкрай поморщені кутики, на які взирають обкошлатені, як вовна вуса, видовжуються і видовжуються, а в очах починають спалахкувати такі свої і знайомі для Корнелюка блиски. Добрий знак, на онучка більше вже не гніваються. А вже цілком необмежені і незміримі радощі огорнули хлопця, коли дід, на весь беззубий рот всміхнувшись, на пошкарублій та сірій, як суха земля під осінь, долоні житню цілушку Корнелюкові підносить. Оце так празник!

Дід такою увагою рідко кого обділює. І обнявши шматок обома руками, він не утамовував ним голод — ні! — він тішився і радувався ним,

бо йому ж хлібець оцей не від кого-будь, а від самого діда рідного ді-
стався. Цей хліб Корнелюкові був понад всі смакочи щонаймиліший...

— Хоче хлоп'як наш дороженький біля діда сістоньки?

Дід ще й питає. Корнелюко аж труситься біля нього примоститися.
Та він охочий отам, на тому вибляклому від давнини ослоні і сидіти,
і їсти, й спати...

— А коли підемо гуляти, діду?

— В хаті будемо. Враги бузувірствують у нашому селі. Війна, те-
пер, Корнелюку.

Туди до лиха! Війна ще не кінчилася. І тягнеться ж вона щось дов-
гувато, вчора була увесь день і на сьогодні, недоброї, ще її стати. Невже
й сьогодні доведеться в рівчаку, де дим в очі шпигає, вимучуватися або
по полю, здригаючись та з каменем у грудях, скільки духу гасати-ман-
друвати?!

Вигуки хвилюючі, а то й розпачливі, перемішані із схлипуванням та
причитуванням, добираються знадвору та ще більше непокоять Корнелю-
кині і так журні думки. Що робиться? Щось діється неладне, він його
не бачить, але воно невмолимо наближається і насувається і його лякає.
Чому він опинився один у хаті? Де ж дід, він же, здається, тількищо
сидів отут і розкуйовджував та пестив Корнелюкину чуприну? Де він,
де всі? Мерщій усіх шукати...

О, знайшов, всі на подвір'ї збилися. І всі очима звернені на узвишся,
що вирізьблюється якраз праворуч їхнього двору.

— Чуєте, танки грімкотять?..

— Коли б нас їхня пімста обминула.

— До найгіршого готуйся.

— Пропали ми...

І знову слів не чути, лише зітхання, стогін і зойки з'юрмлених людей
перемішалися в гармидерне сум'яття.

І раз — принішкли всі, ніхто не звуку...

Зловіщий двигіт — танки зближаються! — спочатку ледь бренть,
по хвилині чіткіше підсилюється — і врешті вже зовсім ясно з віддалі
вітром переноситься. Колись така спокійна вулиця все більше й більше
будоражиться...

— Вороги! Бандити! Не здихатися нам їх!

— Супостати!

— Тримайтесь! Їм у ноги не вклонятися.

— Еге ж, шапкувати перед ними ми не будемо. Не будемо запобігати
у них ласки.

— Звірі вони. Погинемо...

— Не пророкуй, побачимо.

— Віщує моя душа — горе буде... Погинемо.

І свіжости й бадьорости у хлопчиному тілі як і не було — все
шезло. Знайомий від учора осоружний сніг спину йому знов обсипав.
Щось шарпнулося й різнуло в тілі, він хотів скрикнути — „Мамо, болить,
вавка зробилася“ — й не зміг, бо крик у горлі затримався і придушився
й назовні тільки чутним йойканням насилу-но прорвався.

І Корнелюкові нараз світ переінакшився. Посірів так, що ним не
можна вже радіти. А найбільше сонце змінилося, тепер воно не проме-

нисте, а недоладне, вредне, бо незугарне танки зупинити і тим самим людям у біді якнайбільше пособити. Ич, дивиться згори, з усіх кепкує і нікого не рятує. І зайчики із дзеркала, що попереплигували надвір і розмістилися на міріадах росяних бадильок, листків і паростків, — і вони вже зайві, ті зайчики не милують очей, а залазять прямо в душу і там ятять та розвереджують ще більше хлопчачу рану. Як миттю Корнелькові усе уприкрилося та надоїло!

— Погинемо-о-о...

Що робити? Невміч йому стгін з гурту зносити. Він вовтузиться на місці, і від рани в серці, і від сонця, що байдужливо з неба до горя приглядається, і від зайчиків, що мигкотять і осліплюють хлопчину, голова йде обертом.

А двигкіт з-за гори крізь леваду, садки і огороди настирливо й незмовкно прокрадається... І все більше наростає... Корнелько хоче його не чути, хоче від себе відбити, відігнати — але намарно — він чимдалі цупкіше нав'язується й чіпляється йому у вуха. І разом із двиготом у хлопчачу голову тиснуться пересичені лементом і цигарковим димом жаскі слова:

— Прийшов нам усім край...

— Кінець, край... — вторять хором люди.

— Чого біда горнеться, а доля гожа нас цурається?

— Мабуть злії люди нам наврочили...

— І нас спристрітили...

— Спристрітили-и... — хлипають жінки.

— Мовчи.

— Хай говорить, — хтось заступається. — Хай тужить — їй так полегшає.

— Одведи, одведи від нас, — причитує хтось далі і з гурту кудись бігти поривається.

— Куди біжиш? Стій тут. Стій і в безсиллі кулаки не стискуй. Ліпше говори. Плач, тужи, тобі, побачиш, поліпшає...

— Умру я... Не поліпшає...

І Корнелько з гурту, як розжарені вуглини, перехоплює квиління, а не слова, що часом печуть, часом крижанять і все йому очі сріблястою поволокою встеляють. Ні, ні, він рюмсати не буде... Він буде кріпитися, міцніти... І він піде...

І в нього зродилася затятість, якої він ще ніколи не зазнавав й не звідував.

Він, очі кулаком обсушуючи, кмітить і плянує. Он як! Ніхто не наважується на дорозі проти ворога стати — він розхоробриться! Він піде й покаже! Збере й поб'є всіх супостатів. О, він потурати їм не буде! Зціпивши зуби й відігнавши страх, Корнелько ж і погрозить, та ще й погрозить так, що вони, напасники, затіпаються і їм аж побаламутиться в душі й в очах. О, йому не забракне сміливости ворогові вулицю загородити.

— Діду, як їх... зупиню...

Дід ледве помітним відрухом руки показав хлопцеві, щоб той мовчав. Значить, дід не вірить у хлопчину силу та хоробрість. Дід завжди каже, що Корнелько задеркуватий, що він зугарний тільки люблю бучу затівати,

а битися по-козацькому, доладно, він таки не вміє. Ні, Корнелюко вміє битися. Побачить і дід, і мати, і всі, що на подвір'ї тут зібралися, що він мастак і воювати. Ййправо, вміє. Побачать, він перегородить дорогу танкам, їх він нізачо через свою вулицю не перепустить.

І Корнелюко з-під дерева яблуко підняв. Стиснув його в руках, готуючись до зустрічі, до бою...

Танків ще хлопець не запримітив, вони звивистою дорогою аж там через гушавини садків все ще пробиралися. Чітко було чути їхній надсаджений деркіт і наче як важуче сапання, від якого по землі, а потім через поріг і двері по всіх шибках перебігали дріжжі.

Шибкиш мабуть, боялися найбільше, бо безперестанку деренькотали.

Корнелюко пильнував дольний кінець вулиці, звідки сподівалися усі нещастя. Він туди вглядається-впивається й ані заворушиться ні вбік нікуди не оглянеться. Хіба що до матері та діда вряди-годи на якусь куценьку мить зиркає.

Не видно. Ще прокрадаються поза горбами. Та довго ждати їх не треба — ось-ось кожної хвилини вони нагрянуть з обрію й по вулиці плазом перенесуться. І всім відомо, задля чого танки пересуватимуться і плазуватимуть сюди. Вони держать путь до яру. До нього, глинистого й завжди сирого, женуть вірвовкою пообперезуваного партизана. І там на крайчику провалля його й змусять стояти...

— Діду, а я у яр перехилився. Яр глибокий.

— Глибокий.

— А партизанові страшно буде на крайчику ями стояти.

— Йому хустинкою зав'яжуть очі.

— Нащо зав'яжуть На жарт?

— На смерть, Корнелюку, на цілу смерть.

Хлопцеві немога дідові слова якслід збагнути. Навіщо очі закриватимуть. І пощо, вірвовкою скованого, ставитимуть його побіля ями?! Не для того ж, щоб у піжмурки погратися, а на справдешню смерть. Але не буде по-їхньому! Корнелюко і ворогам і смерті впоперек піде, їм обом він на заваді стане. Він, щоб кругу не накидати, прогопцює городами і перехопиться упрост до яру. Там віджене убезвість супостатів, а тоді як затукає скільки сили партизанові: „Дядьку партизане, — кричатиме до нього, — не йміть ви вражим людям віри, вони, безсовісні, тільки вас обдурювали. Ви стоїте не на рівному, а у небезпеці, біля провалля, ви, певне, й не здогадуєтеся, яка позаду вас зіє яма. Розв'язуйте-но очі і від ями утікайте“. Достойно він так дядькові казатиме. Та ще й...

Але думки урвалися. Недалеко, за закрутом, земля курявою вкрилася. Перегнуті та зжмакані куці хрустіли й тріскалися. Хлопець одступив назад й від того, що його очам відкрилося, жахнувся. І ні пари з уст — окляв, занишк. І дід, і мати, і всі в подвір'ї заніміли...

Один, два... Танки врешті крізь зелені проштовхалися. І найстрашніші в них колеса... Колеса, що на них несотворенною гадюкою ланцюги звиваються... Колеса, що ледве можуть вміститися на вузькій дорозі, що повзуть й несуть на своєму покрученому, колінкуватому линовинці гранчасті муругі брусся, над якими, як кругла щілина в металевому гробу, жерло гармат

темною плямою підноситься... Колеса, що вгризаються і грасують землю, а потім ще й навколо гар і порохняву, розлютовані розризкують.

Ще ближче підповзають... Ще недовго — і танки, на те схоже, тинок Корнелькового двору згребуть під себе і почавлять, розгортають.

— Рятуйте! — мати стиха, висилено, як по покійникові завела — їдуть, рятуйте.

— Хто порятує? — і дід приклавши руку на голову, уласкавлює її. — Нема кому нас рятувати.

І тут Корнелькові терпечь урвався. Не можна далі витримати. Хоч мото-рошно робиться йому і від обланцюгованих колес, і від жерла, наче пасті, що готове всього хлопця у своє нутро втягнути і там розкромсати, хоч і лачно й від супостатів, що в залізних кашкетах по боках насуспені крокують, він навіть боїться того бідолашного дядька-партизана, якого зіщуленого, з вірьовками на грудях, задній танк по п'ятках переслідує — дуже він всього боїться — але любить свою матір він ще більше й дужче. Вона благає порятунку — то ж він зробить так, як плянував і кмітив. Він докаже, що він не з полохливих. Він всіх, а найперше діда й матір порятує...

І хлопець з яблуком в руці вискакує на вулицю. І збоку за деревом ховається. Мати його за стовбуром не бачить, а він усіх ворогів із танками, як на долоні, спостерігає.

Танки скрегочуть, рикають, а Корнелько їм яблуком грозить, грозить, щоб вони стихли та зупинилися. Він уподібнився комашці, на яку насувається чавунний віз, щоб роздушити — але так воно не буде! Хлопець за них сильніший. Він перегородить шлях і звелить їм стати. Він таки сткнеться з ними, щоб їх перемогти, побити. О, їм він накаже...

І ту Корнелько потерпати став. Накаже? А що як?.. А чи послухають?! вони ж он їдуть... Їдуть, щоб заштовхати його в кут. Вони ж можуть всією вагою вгородитися в Корнелька, можуть розпанахати йому його таку чистеньку в горошок і червону ягідку сорочку, а його самого покалічити ще можуть... І він покалічений, рознедужається і помре, і лежатиме у хаті на столі із свічкою в руках, як лежала колись його бабуся.

О, що з Корнельком діється. Йому треба і супостатам пригрозити і їх через дорогу не пропустити, а тут від страху й переполоху зуб із зубом він не зведе. Ой, ляку ж він й набрався! Він з такою страшною потугою воювати не призвичаївся. Та ще б коли серце втихомирилося, а то, непослушне, воно гак калатається, що аж ноги підкошуються і рівно не тримаються...

Але — „рятуйте!“ — лопотить у вухах голос матері. „Нема кому нас рятувати“ — просверлює йому всю голову дідуся розпач...

І Корнелько через силу шбуриляє уперед яблуко, вигукуючи ворогам та танкам на все горло:

— Мамо! Мамо!

І яблуко й Корнелькові вигуки-погрози — диво! — притишили обидва танки. Ланцюги на колесах ще гарчали і перегиналися — але вже не сунилися далі...

Все стихло і спинилося. І це ще хлопця перелякало більше.

— Мамо!

І яблуко й Корнелькові вигуки-погрози — диво! — притишили обидва прямує: його високі чоботи вилискують, а Корнелькові вбачається, що вони не лискають, а на нього жаскають ножами.

— Мамо — ще більше настрашений, розпачливо хлопець верескає
Ма...

І ось вже чоботи просто б'ють в лише... Ворог, що від нього несе ма-
зутою, тютюном, згинається і підхоплює Корнеляка... І ось Корнеляко чу-
приною майже вже черкає супостатові плече...

— Пустіть!

— Синочку, — і ворог міцніше хлопця до себе притискує, — га, си-
ночку, чого ж так необачно перед танками ти крутишся. Як ти сюди попав?

— Пустіть! Бандити! — залящав тоненький хлопців голос. — Бандити,
супостати!

— Я не бандит, синку.

— Бандити! — і хлопець часто гупає кулачками йому в груди, — Ми
не будемо запобігати ласки... Шапкувати перед вами не будемо... Ми бу-
демо триматися... Звірі, звірі ви... От хто ви...

— Я не звір, синку, я тато... Тато...

— Ви не тато. Мій тато кращий... Але його нема...

— Я маю, дитино, таких п'ятеро як ти. П'ятеро таких малих, хороших...

— Нема таких, як я, хороших. Я, мама каже, єдиний в неї і найкращий
в світі. Пустіть...

Коли... Корнеляко примічає, що супостат часто-частенько кліпає очима.
В його очах, далєбі, проглянули оті зайчики, що спалахують і виблискують
на ровах... Що з ним? Не інакше, як супостат боїться. Від того, що Кор-
неляко б'є його в груди, він перелякався... Супостат здався... У хлопця
очі щастям виблискують, йому весніють лиця. Він, Корнеляко, непоборний.

— Ви плачете? — сказав хлопець примирливіше, коли вирвався з рук
ворога й опинився знову біля дерева — Плачете?

— Ні, бач, сміюся.

— А чого?

— Бо тебе бачу.

— А вам боляче, як я вас бив по грудях. Боляче?

— Аніосьтрішечки.

— Не вірю. — і Корнеляко до ворога вперше посміхнувся — Не вірю.

— Не віриш? Хочеш, спробуй ще раз вдарити. Мені буде приємно.

— Не хочу. А ви злякалися мене?

— Еге, — і ворог присів і жартівливо з Корнеляком лобом буцнувся, —
еге, злякався

— І ви зупинили танки, бо мене злякалися.

— Зупинив, бо тебе злякався. А тепер дозволь... Як тебе хоч звати?

— Корнеляко, а баба звала мене — „киця“.

— Дозволь, Корнеляку-Кицю, щоб танки рушили. Дозволь, щоб
рушили?

— А ви не будете нас убивати?

— Хлопче, — і супостат заткнувся, він якби камінь старався проковту-
нути, — ой, хлопче, ти не знаєш, що таке війна... Не знаєш і щоб ти її
й не знав. Ну то дозволь, щоб рушили?

— Рушайте, — погодився Корнеляко.

Де не візьметься мати. Чого так розтривожена? Замість сміятися, що
Корнеляко перемиг, вона, крий Боже, яка он розжалоблена. І чому навзрид так
плакати? Плаче, що сльоза сльозу підгонить і побиває. І чого ж то мати у во-

рога вибачення просить? І як на всі лади дякує йому?! Як хто заслужив дяку — то тільки він, Корнелюк, що танки й супостатів зупинив, а опісля лише з своєї ласки дозволив їм з місця двигнутися.

О, цього ще не доставало?! Мати хватає Корнелюка й не веде, а за руку тягне в двір, та ще й по дорозі ляпанців йому в штанці всипає. Завіщо?

Хлопець на призьбі хлипає. Не від болю, зовсім ні, а від приниження і кривди, яких тількищо він спробував. Де ж справедливість в світі?! Він заради матері, заради того, щоб вона, дід і всі в дворі були щасливі, — він рішився ворогів затримати і налякати. І він затримав, а того супостата, що наважився Корнелюка на руки взяти, як він завзято кулаками стусував у груди. Страх як стусував! Той аж підупав на силах і почав крізь сльози у Корнелюка вже проситися. І що ж за його відвагу й сміливість йому мнуть вуха та ще й ляпанців куди не слід всипають...

Хлопець ще б хлипав та роздумував — та... Супостат з мусанжовим обличчям підняв угору руку... Танки ніби пройняли дриготи, вони двигтіли і шпурляли з себе повно іскор й диму. На колесах знову заворушилися линовища гадючі... І знову вороги в залізних картузах вистунчилися й попростували.

Раз... два. Раз... два.

Проминув один танк... І проминає вже ось Корнелюкову хату і зв'язаний дядько-партизан, якому другий танк металевими бруссями і жерлом із гармати неблаганно на ноги наступає...

Члени Осередку Діяльності ТУСМ в Міннеаполісі, Мінн.
Посередині Голова Головної Управи ТУСМ, інж. Богдан Кульчицький і студент
Микола Микуляк, голова Осередку. 1964 р.

РЕЦЕНЗІЇ

Arthur E. Adams. **Bolsheviks in the Ukraine**. New Haven, Yale University Press, 1963.

Українська історіографія збагатилась ще одною працею Артура Адамса „**Большевики в Україні**“. Ця цікава книжка описує другу большевицьку кампанію на Україну від листопада 1918 р. до червня 1919 року. Як видно з дат, праця обіймає лише семимісячний протяг часу, але своїм змістом, проблемами та рішальними моментами є дуже важною, а може й переломовою, в історії України. Це ж бо перша спроба московських большевиків завоювати Україну, з якою в'яжеться чимало справ української самостійности, окремішности, большевизації, національного та соціального спротиву комуністичній системі та чистки й погроми.

Праця обіймає понад 400 сторінок, що їх охоплюють двадцять розділів, які розглядають такі питання: большевицька підготовка наступу на Україну, здобуття Харкова та Києва, український партизанський рух Григорієва, Махна, Зеленого та інших, ліквідація французької висадки на Чорноморському побережжі та здобуття Одеси Григорієвом, спорадичні повстанські вибухи українців проти большевиків, безуспішне повстання Григорієва проти большевиків, розвал московсько-большевицької адміністрації в Україні, большевицька поразка й заключення.

Праця Адамса — це перша спроба докладнішого висвітлення здобуття большевиками України шляхом вужчого та спеціалізованого трактування тієї ж теми. Таким чином праця ця в чужомовній літературі заповнює до певної міри поважну прогалину в історії українських визвольних змагань. Це безумовно становить багатий матеріал для загальної історії тої ж доби. І в цьому саме головна заслуга автора.

З другого боку, праця вияснює також багато вже для українців відомих речей, які вважались тут на Заході або контроверсійні, або націоналістично-сторонні, бо ж, із браку інших праць, Захід черпав дотичні відомості з односторонніх московських джерел. До таких справ у першу чергу належить питання — хто і як завоював Україну. Сила ворожої пропаганди доказує, що Україну „визволили“ самі трудящі України, а сама роль місцевих большевиків роздувається до неспівмірних розмірів. І тут автор виразно й недвозначно заявляє, що Україну завоювали москалі. На початку другого розділу автор гаварить: „12 листопада Револьюційна Рада Російської Советської Федеративної Соціалістичної Республіки (РСФСР), на чолі з Троцьким, поробила заходи, щоб посунути большевицькі сили в Україну. Діючи згідно з інструкціями Леніна, Ради Народніх Комісарів, Військова Рада покликала Владіміра Антонова-Овсєєнка з уральського фронту й дала йому наказ зробити інвазію на Україну продовж десятиох днів“.¹ Зараз же створилась Українська Револьюційна Військова Рада, в яку входили такі „українці“, як Сталін, Пятаков, Затонський і Овсєєнко.² Знову ж на 13-тій сторінці автор явно висловлюється про здобуття України.

Цікаво також відмітити факт, що, в протизагу до загальноприйнятих інтерпретацій та наświetлень, автор явно й неодноразово підкреслює бажання українського народу до самостійности, його бурхливе та масове національне пробудження та бажання бути власним володарем на своїй землі. Національне відро-

¹ Адамс, ст. 25.

² Там же.

дження та національні тенденції автор відмічає не лише серед правих, але також серед лівих кіл українського суспільства, навіть серед найбільш збольшевичених

шарів українського селянства. Це видно навіть з Універсалів Григорієва, що, в противагу до Махна, ясно наголошує право українських селян та робітників бути власним хазяїном України. Національні моменти виявляються також у масовому спротиві українського населення проти московсько-большевицького режиму, коли він показав себе без маски, а його обіцянки пустими брехливими фразами. Про це автор на сторінці 231 говорить так: „Високопарні слова резолюції РКП про національне самовизначення не означали, що українська національна незалежність буде ось-ось здійснена. А якраз навпаки. Помимо будь-яких та всіх обіцянок, Україна в поглядах російських партійних провідників і надалі залишилась інтегральною частиною Росії, а доля Москви була так залежна від українських копалень, фабрик та збіжкових піль, що справжнє самовизначення не могло бути додержане або шановане“. Насправді, — каже далі автор, — Ленін, позуючи як чемпіон національних стремлень, на ділі завдав їм фатального удару. Серед українських селян зродилось переконання, що вони були окрадені, обманені й через це перейшли у спротив.¹

Автор теж відмічає нездарність українського уряду УНР, його зволікання, втрати часу на свари, де пропадало багато енергії та цінний час. Очевидно, Адамс не розробляє цієї проблеми та не витягає з неї належних висновків, однак згадує, що армія, яка згуртувалася повалити гетьмана, скоро — після грабунку громадського майна — розійшлась, не додаючи, що це спричинилось до того, що перед большевицьким наступом Україна залишилась майже безборонною.

Треба також признати факт немалої ваги, а саме те, що автор без застережень чи упереджень, як це часто роблять американські чи московські вчені, широко використав українську літературу: між іншим праці проф. Дорошенка, Мазепи,

Решетара, Дмитришина, Христюка, Кононенка, Винниченка та інших. На жаль, не має між тою літературою праць Грушевського, Липинського, Донцова, Борщака, Стахова, чи Костюка. Також бракує спогадів-мемуаристики Скоропадського, Цегельського, Чикаленка, Іваниса, Калічака, Ковалевського, Яворського, Волицького, Петрова, Шухевича, Сінкевича й інших. З українського боку ці спогади дають добре доповнення та вияснення в багатьох питаннях теми, особливо чоловічих людей та учасників українських визвольних змагань. Поминення таких важних первісних джерел серйозно обмежило авторове знання та розуміння української проблеми. Крім того, до кращого розуміння самої ж вузько-спеціалізованої теми потрібне також ширше знання українського минулого, а зокрема українсько-московських взаємин, чого в автора також не видно. Ці браки, на жаль, не дали можливості авторові підійти до теми глибше і зробити більш загальні й більш ґрунтовні висновки.

Таким чином головним недоліком праці являється слабе й часто поверхове знання України. Натомість автор добре орієнтується в московському большевизмі, виявляючи часто навіть блискучу аналізу про що однак не можна сказати, коли мова про українську проблему. Через те в його з'ясуваннях большевицької експансії та політики на Україні часто виявляється поверховність та механічність. А це передусім наслідки того, що вплив московсько-большевицьких джерел був надто більший ніж український, щоб втримати більш зрівноважений та безсторонній тон авторового дослід. Наприклад, автор вживає терміну Все-Росія (All Russia) як окреслення якоїсь супернації, з Московією, Білоруссю та Україною як її вітки. Цей термін уживають як синонім на „олд-Іюніон“, або всесоюзний на окреслення Советського Союзу. Такий термін, очевидно, разить свідомих Українців, однак не треба забувати, що того самого терміну (всеросійський) у

¹ Там же, тс. 232.

тому самому розумінні вживав у своїх писаннях Драгоманов, до якого могли б українці мати більш претенсій, ніж до Адамса. Однак сам цей термін, чи пак погляд, як методологічний підхід викликає багато застережень, бо можна сумніватись у його фактичних та раціональних підставах. На перший погляд здавалося б, що проблема „трьох націй“ сягає далеко в минуле, щоб мати вплив чи значення на події 1917-20-их років. Однак якраз цей недолік спричинює неясність та слабе розмежування питання, що саме становить українське, а що московське чи большевицьке. Через його „всеросійщину“ автор часто трактує український фронт, КП(б)У, як українську, хоч спочатку вона складалась — так як і фронт — з москалів. З тих самих причин тяжко говорити про українську партію чи уряд, коли все це творили в подавляючій більшості неукраїнці.

Другою такою делікатною справою являється у автора український антисемітизм та погроми. Ця дуже загострена справа ще й сьогодні докладно не в'яяснена, тому авторові виводи, що погроми були зумовлені через утотоження жидів із чужим та визискуючим елементом, хоч мають багато правди, нічого нового не дають, бо ж нових фактів він не відкриває. Крім того, у такій сваволі й анархії та режимових змін, які переживала тоді Україна, тяжко скидати вину на український національний рух, тоді, коли й білі й червоні й інші рухи несли зі собою шалений терор та нищення. Таким чином повторені автором загально прийняті думки про погроми нічого не роз'яснюють, лише загострюють людські припасті.

На кінець треба признати, що, помимо недотягнень, ця перша піонерська спроба в цьому полі являється позитивним вкладом у дослідях історії України тої ж доби.

Микола Протиняк

Бескид Юліян. Український Академічний Дім у Львові; Кузня українського мозку й характеру. Торонто, „На Сторожі“, 1962, стор. 79.

Історія українського студентства дотепер ненаписана. Зокрема ж така багата в драматичні події історія студентства західно-українських земель ще чекає на свого літописця. 1920-30 рр. — це окрема світла сторінка в житті українського студентства західної вітки України.

І власне автор книжечки, відомий історик Лемківщини, поставив собі за завдання схарактеризувати життя студентства ЗУЗ та його твердиню Український Академічний Дім у Львові.

Український Академічний Дім закупив для українських студентів великий патріот та меценат Євген Чикаленко в 1907 році. З того часу Академічний Дім став дійсно кузницею українського мозку й характеру. Автор коротко переповідає історію українського студентства та Академічного Дому за часів Австрії, а дає основний перегляд того ж життя під польською окупацією. (Під німецькою окупацією Львова, впродовж II світової війни, Академічний Дім було перемінено у військові касарні для італійських частин, що брали участь у східній кампанії проти Сов. Союзу).

Автор накреслює розвиток студентського життя та ролі Українського Академічного Дому в формуванні майбутніх інтелектуальних та суспільних, а зокрема політичних провідників нації. Зокрема ж на долю нашого студентства 1920-39 рр. припало завдання бути авангардом політично-національного, культурно-освітнього та суспільного життя нашої вужкої батьківщини. І ці свої завдання наше студентство виконувало з самопосягою, ідеалізмом аж до самозаперечення. Цей ідеалізм найкраще замаркований списком студентів, що згинали за Україну з рук поляків, німців і московських большевиків.

У своїй праці автор теж заторкнув ин-

тання українського університету (тайного) у Львові, як також інших високих шкіл. Тут знаходимо виїмок із книжки В. Мудрого „Український університет у Львові“, як також виїмки статей на цю тему, що були друковані в нашій заокеанській пресі.

Книжка читається легко і цікаво. Вона повинна стати лектурою нашого наймолодшого покоління студентів. Тут воно знайде насагу до праці для України.

М. Кравчук

НЕ СМІЄШ ЦЬОГО ЗВАТИ ЗРАДОЮ

John A. Stormer, None Dare Call It Treason, Liberty Bell Press, 1964.

У лютому 1964 р. на книжковому ринку Америки появилася мала 254-сторінкова книжечка формату 4x7 п. з. „Не смієш цього звати зрадою“, а про її успіх хай говорять числа; досі продано біля 7 мільйонів примірників. Автор — голова Федерації Молодих Республіканців стейту Міссурі, Джон А. Стормер, залишив успішну кар'єру генерального менеджера передового електронічного журналу, щоб боротись проти загрозливої комуністичної небезпеки. Стормер має закінчену університетську освіту, є практикуючим християнином та ветераном Корейської війни.

Книжка Стормера цікава для нас зокрема тим, що являється рідкістю щодо своєї здорової протикомуністичної постанови, як теж і тим, що кожне твердження, кожна заввага — основно удокументовані. На 254 сторінках аж 818 приміток під текстом. У книзі автор вказує на велику про-комуністичну зраду останніх тридцяти років не тільки в американських школах, але й церквах, пресі, радіо, телевізії, робітничих спілках, а навіть у самому уряді ЗДА. Комунізм просувається вперед і досягає нових успіхів, завжди коштом Америки.

Впродовж останніх років у світі не було жодної більшої війни, проте комуністи вигравали низку менших воєн. Як

заявив католицький сенатор стейту Коннектикат, Дотт, наступних п'ять років будуть свідками важливих боїв, які вирішуть на майбутні століття питання, чи людство житиме у свободі чи в кріпацтві. В книзі обговорюється ціла історія колективістичного загарбання, як теж стверджується, що американську освітню систему пограбовано елементів здолання і мети, які в минулому успішно ставили спротив колективізму. Повна державна контролі, загублення усієї релігійної спадщини — видаються неминучими. Найвищий Суд ЗДА не тільки прогнав релігію й Бога зі шкіл, оплачуваних державними фондами, але й взагалі внемовив всяке законне здушення безсоромності і порнографії.

Американському житті накидається чужа господарську систему, запозичену від англійського фабіанського соціалізму. В наслідку останньої війни Америці насилу накиненими приязнми, за всяку ціну, з таким „благородним“ союзником як Москва. Американський Конгрес, майже одностайно, ратифікував договір про створення ОН, а комуніст А. Гісс був призначений головним представником для плянування ОН та її чартеру, який сприяв промощенні шляху для комуністичного захоплення ОН та цілого вільного світу. Комуністичну роботу Гісса було доказано в 1948 р. Тому, що Москві було дано право вета, в кожному грубшому порушенні чужих прав чи законів, ОН залишалися безсильними і комуністи завжди могли похвалитись дальшими перемогами.

Комуністичні впливи в ОН такі сильні, що ЗДА навіть неспроможні усунути комуністів із власного представництва при ОН; деяких усунених з роботи комуністів, наново zatrudнено і навіть виплачено „відшкодування“ висотою 40,000 доларів. Автор документально доказує як ОН просякли комуністами, як секретним договором ЗДА погодилися, що кожний другий щодо важливості пост в ОН віддаватиметься комуністам. Тому в Ко-

рейській війні усі боеві плани ОН регулярно переходили через руки комуніста, другого щодо ранги. Військові командири не раз заявляли, що „від нас вимагають програної“ при втраті 50,000 вояків. ОН — найсильніша п'ята колона у світі — сталася пасткою для вільного світу. Якщо їх повністю не уздоровити, без комуністів, тоді їх треба знищити — заявив нещодавно колишній президент США Герберт А. Гувер.

Книжка Стормера глибоко зворушлюва й хвилююча; вона розкажує про ліберальне присплювання патріотичного громадянства та зріст комуністичних впливів у США та вільному світі, те про що ліберальна преса завжди вперто мовчить або представляє у несправдливому світлі. „Не сміши цього звати зрадою“ складається з 14 розділів, між іншим таких, як про походження і ріст світового комунізму, про модерну виховно-освітню систему та комуністичні впливи в американському релігійному житті, пресі, радіо, телевізії та робітничих спілках. Окремі розділи присвячено господарському житті та американському урядові, інтернаціоналізмові та психічному здоров'ї. Деякі розділи книжки звучать: „Чи з'їхали ми з глузду?“, або „Слова супроти дії“, або „Що нам робити?“.

Книжку беззастережно рекомендується українському пагіртові, антикомуністові, а зокрема українському студентству, як настільну книгу і конечну лектура. Щодо української справи, то її згадується у зв'язку зі злочинами Хрущова та роллю світового комунізму (ст. 49). У сім'ю публікації Конгресового Комітету Дя Панамериканської Діяльності пригадується, що „Хрущов особисто задумав і виконав масовий голод і знищення 6—8 мільйонів українців ранніми тридцятьма роками. Хрущов був головним катом у судових розправах у зв'язку з кривавими московськими чистками 1936 року. Він наглядав над убивствами тисяч жертв. Упродовж його дворічного панування в Україні в 1937-38 рр., Хрущов

вирівав дальших 400,000 людей. Хрущовська післявоєнна чистка в Україні знищила або заслала до таборів невольничої праці сотні тисяч людей“.

Декілька ярих доказів свідомої чи несвідомої комуністичної зради: Конгрес США останніми роками призначив поверх 6 біліонів дол. на військову та господарську допомогу комуністичним країнам (ст. 8). Ракетні боеві літаки типу Ф-86, виряджені в радарні прилади та кожний вартості понад 300,000 дол., продано комуністичній Югославії за ціну 10,000 дол. кожний (ст. 8). Впродовж 1940-их рр. американський уряд тримав на високх та дуже відповідальних постах таких комуністів, як Дж. С. Сервіса, О. Латтімора, А. Гісса, Л. Кюрі, Дж. Абта і багато інших (ст. 12—13). Обговорюючи походження комунізму, автор згадує, що радикальні ідеї К. Маркса зливались з ідеями різних революціонерів та „вільнодумців“ (ст. 20).

Ленін і сімох спільників, що створили більшовизм, упродовж перших чотирьох років зросли були тільки до 17 осіб, а для своєї діяльності діставали щедру допомогу від фабіянських соціалістів. У 1907 році пізніший прем'єр Англії Р. МекДоналд дав для вжитку групи Леніна одну з лондонських церков, а 3,000 англ. фунтів для фінансування більшовицької авантюри прийшли від лідера фабіянського руху, американського продуцента мп-ла Джозефа Фелса (ст. 25). Після того, як викрито роботу комуністичного агента А. Гісса, в його обороні виступили були такі постаті американського життя, як Еліно́р Рузвельт, Дін Раск, Адлай Стівенсон, Фелікс Франкфуртер та ін. (ст. 25).

Основник фабіянського соціалізму Англії, Дж. Бернард Шоу, після відвідни СССР в 1931 р., писав таке: „Тішить мене, що я, стара людина, зможу спокійно йти до гробу, знаючи, що світова цивілізація буде врятована. Тільки тут у Росії переконався, що нова комуністична система спроможна вивести людство з сучасної кризи та зберегти його від повної анархії

та руїни" (ст. 26). Американська харчова та медична допомога Москві зміцнила диктатуру та тиранів, які в наступних 40 роках вбили принаймні 60 мільйонів людей та поневолили більше одного біліона (стор. 28).

Свого часу ЗДА вимагали від Чіянґ Кай-шека, щоб він прийняв до китайського уряду комуністів, а коли цей відмовився, на зарядження ген. Дж. Маршала китайським націоналістам стримано всю американську допомогу, що вкінці довело до захоплення Китаю комуністами у 1949 р. (ст. 29—30). В Кореї бажання перемоги, а не затримки чи поразки було єдиним проступком ген. МекАртура; його за це покарано, а мости, що ними дозволено комуністичну зброю і танки для північно-корейців, не дозволялись бомбардувати, як це заявив ген. Марк Кларк (стор. 32). Поділена Корея дала китайським комуністам вільну руку для заатакування кожного місця у південно-східній Азії; після Кореї прийшов поділений Індокитай, а далі сьогоднішній в'єтнамський конфлікт (стор. 34).

За уряду Айзенгавера почато іноземну допомогу комуністичній Польщі та Югославії; в 1961 р. вартість харчів, промислового устаткування, ракетних бойових літаків тощо, досягла суми 3-ох більйонів дол., тоді, як обі країни ніколи не зреклись своєї вірності Москві (стор. 35). ЗДА щедро давали допомогу Сукарнові в Індонезії та Лумумбі в Конго, як теж іншим прокомуністичним країнам (стор. 36). Ген. Айзенгавер був тим, хто призначив Ерл Воррена до Найвищого Суду ЗДА, де в 1956—1958 рр. на 52 справи, що стосувались комунізму або підривної роботи, 41 вирішено в користь комунізму, а тільки 11 в користь проти-комунізму (стор. 38). В 1954 р. през. Айзенгавер у секретнім листі наказав членам кабінету „охороняти“ їхніх працівників від конгресових слідств щодо льояльності та минулої діяльності, відомого під назвою „урядового п'ятого додатку“, а згодом усі справи виконної влади були пов-

ністю закриті для всяких конгресових слідств (стор. 39—40).

Під час мадярської революції 1956 р. Державний Департамент ЗДА запевняв Тіта, що ЗДА не попирають урядів ворожих до СССР; отже не дивно, що вже 36 годин після цієї заяви, московсько-комуністичні танки залили цілу Мадярщину; а це не мусіло наступити зі страху Москви перед еventуальною всеохоплюючою революцією всіх поневолених народів (стор. 40). Кубинська авантюра та Ляос мають у книзі Стормера багато місця. В Альжирії, в Африці, в Китаю — комуністичні терористи поновляли чимало насильств над селянством, називаючи себе одночасно „аграрними реформаторами“, в що на Заході наївно вірили (стор. 52). Дін Раск працював у Державному Департаменті під час трагічного китайського періоду, і в 1949 р. у своїй промові на Пенсильвійському Університеті він порівнював Мао Тсе-тунґа до Джорджа Вашингтона! (стор. 56—67).

Коли в 1961 р. протикомуністичні патріоти доконали висадку на Кубу, през. Кеннеді заборонив ужити американського летунства для підтримки військових операцій, що раніше приобіцяно, а зброя для кубинського підпілля була не до вжитку та дуже різного калібру (стор. 57—58). Під час кубинської кризи през. Кеннеді погодився секретно на перешкодження всякій інвазії Куби, навіть із неамериканських баз, та усунути американські ракетні стрільна з Туреччини та Італії (стор. 61—63). В 1954 р. відомого фізика Р. Оппенгаймера усунуто з праці в Комісії для Атомової Енергії за його комуністичні симпатії та щедрі датки для комуністичної партії ЗДА; стверджено також, що членами комуністичної партії були його брат, його дружина, його полюбовниця. Проте в 1936 р. йому було приділено урядову 50-тисячну безподаткову премію імені Енріко Фермі (ст. 72).

Цензурування промов визначних військових лідерів ЗДА — дуже поширене. Урядові цензори вичеркують із промов

такі фрази, як „постійний комуністичний успіх“, або „зрадницька комуністична ідеологія“, чи „Совети зовсім не змінили свого рішення запанувати над світом та знищити наш спосіб життя“ (ст. 76). Побоюючись проти-комуністичного, патріотичного руху в ЗДА, Гас Голл, генеральний секретар комуністичної партії ЗДА пропонував „єдиний фронт лівниці“, коаліції комуністів, лібералів і прогресивних (ст. 87). Директор ЕфБіАй Гувер останньо перестерігав Америку, що загроза із зовні не сміє нам перешкодити усвідомлення комуністичної небезпеки, що грозить із середини (стор. 80).

Стільки з першої третини цієї незвичайно цікавої й цінної публікації, а такими кожна сторінка, чи навіть кожний параграф, аж угинаються від тяжкої та страшної правди. Кожне речення дає патріотичному читачеві даліше усвідомлення того, якою дорогою прямує західний, сьогодні ще вільний світ, а разом із ним і ЗДА. Для українців ця книжка має зокрема непересічну важливість, бо скріплює наше переконання, що комунізм 1960 років такий самий чи навіть більш зрадливий і хитріший від комунізму двадцятих чи тридцятих років.

Книжка Стормера „Не смієш цього звати зрадою“ є безцінним підручником модерних комуністичних методів і тактик, вживаних серед високо промислових західних народів, головним чином у ЗДА. Для наших власних чистокровних „ікроїдів“ та „реалітетників“ — це предобра лектура для протверезіння. Авторів пощастило переконати читача (успіху він не буде мати у засліпленого та впертого колективістично-соціалістичного читача, який книжку цю з упередженням відкине, як чисту вигадку), що прокомуністична зрада в американському житті є справді дуже серйозною і актуальною справою

Микола Ю. Богатюк

Шевчук, М. Г. Культурне будівництво на Україні у 1921—1925 роках. Київ, В-во Академії Наук, 1963, стор. 432.

Праця Шевчука присвячена історії культурного розвитку України цих років у ділянках шкільної і позашкільної освіти, організації шкільництва всіх ступенів, створення наукових та дослідних закладів, розвитку преси, організації видавництва тощо.

Звичайно годі тут знайти об'єктивне наświetлення всіх накреслених автором питань. Усе це написано згідно з директивами партії. Тож не дивися, що й тут багато нападів на „українських буржуазних націоналістів“. Не дає спокою москowsькому окупаційному режимові в Україні інформаційна діяльність нашої еміграції та чужинців — приятелів України. Зокрема автор не може простити Кларенсові Меннінгові його двох книжок: „20th Century Ukraine,“ та „Ukraine Under Soviets.“ Шевчук пише, що: „У першій книзі автор (Меннінг) докоряє американським спільникам по агресивних блоках, що вони не вчинили збройного нападу на СРСР і закликає до його здійснення“. У другій книзі він закликає український народ до боротьби проти російського народу, проти радянської влади, проти революційного руху в усьому світі“ (ст. 39). І далі: „Така фальсифікація, що використовується у розпалюванні нової світової війни, офіційно підтримується імперіалістичними урядами. Відомо, що конгрес США прийняв горезвісну резолюцію з закликом до „визволення“ пібито „поневоленних країн“, у тому числі України. В США організують „тижні поневоленних народів“, „дні незалежності України“ та інші провокації“ (стор. 40).

Автор закидає чужинцям історикам та „українським буржуазним націоналістам“, що вони фальсифікують історію України. На думку Шевчука: „Зразком такої відвертої фальсифікації може бути так звана „Велика історія України“, ви-

дана в 1948 р. у Вінніпегу. Розділи, де подається історія України з 1923 до 1948 р., написав запеклий буржуазний націоналіст Дмитро Дорошенко" (стор. 41).

Автор накреслюючи „блискучий“ розвиток української „радянської“ культури подає, „що в даньму періоді при ВУАН існувала постійна комісія для складання словника української живої мови під головуванням академіка А. Кримського, що опрацьовувано академічний словник української мови та 41 термінологічних словників“. Однак не подає, що всі видані словники були знищені, а укладачі їх були поголовно заслані або розстріляні.

Не забув автор і Михайла Грушевського, пишучи про роки українізації: „Відвертіше стали виступати буржуазно-на-

ціоналістичні елементи в галузі історії та літературознавства (які групувалися біля Грушевського та Єфремова) з проповіддю єдиного потоку“ (ст. 339).

Характеризуючи видавничий рух автор подає, що в той час існували і приватні видавництва „Рух“ у Харкові, „Друкар“ та „Сяйво“ в Києві, що в своїх книгах ширили „буржуазно-націоналістичні та контрреволюційні ідеї“.

Та твердження автора про буйний розвиток української культури найкраще заперечує його ж власна праця. Бо ж книжка, що розрахована на широке коло читачів, науковців, викладачів та студентів надрукована з тиражі 590 (пятьсотдев'яносто) примірників. Ця цифра є кричущим свідком поневолення України. (ак)

РІЗНЕ

Чи справді ростемо?

Всі ми свідомі одного, що з року на рік наша еміграція чисельно маліє, щоб не сказати, вимирає. Вправді в якісному аспекті з року на рік маємо більше українців інтелектуалів, професорів, бібліотекарів, інженерів та взагалі професіоналістів. Натомість кількісно маліємо, старші відходять, а молодь не завжди включається в українське культурне чи наукове життя. Тому інстинкт самозбереження каже нам консолідувати наше життя та творити і зберігати сильні в кожному напрямку установи й інституції.

В наших умовах досить мати одно наукове товариство, випосажене в фонди та кадри науково-дослідних працівників. Вправді в нас дві наукові інституції — Наукове Товариство ім. Шевченка і Українська Вільна Академія Наук. На нашу думку і цього забагато.

Та іншої думки є гурт молодих істориків, який недавно дав початок оснуванню „Українського Історичного Товариства“. Заклик вступати в члени новоствореного товариства підписали не лише молоді історики, але теж деякі визначні сеніори української історичної науки.

Прочитавши заклик ініціаторів напрошується питання, чому творити нежиттєздатні новотвори? Такі товариства не мають майбутності, хочби тільки з фінансових причин. Хто дасть гроші на публікації т-ва, коли наші дві академії (НТШ, УВАН) постійно борються з фінансовими труднощами.

Припускаємо що „Укр. Історичне Товариство“ правдоподібно повстало внаслідок незадоволення певної частини наших істориків з праці двох наших наукових інституцій. Принаймні таке враження впливає зі статті п. Олексан-

дра Домбровського (Свобода від 30. грудня 1964, ч. 243) п. н. „Українське Історичне Товариство“ де читаємо: „На терені Американського Відділу НТШ подибуємо дивне явище; в той час, коли Філологічна Секція видала деякі свої збірники й просідінгс, а Математично-Природнича Секція може похвалитися багатьома випусками просідінгс, Історично-Філософічна Підсекція (Секція знаходиться в Сарселі) видала одинокий просідінгс ще в 1951-му році, і на тому стало.“ Вправді в дальшій частині статті автор стверджує, що новозасноване т-во буде радо співпрацювати з нашими двома науковими товариствами. Але ж стаття зовсім не переконує, що таке історичне товариство конечно потрібне, не дає аргументів, що воно буде життєздатне.

З практики знаємо, що тому декілька років основані два товариства з професійними та науковими завданнями ледви животіють і поза своїми зїздами не проявляють надто великої діяльності. Тому замість творити нові, скріпим два наукові товариства дотепер існуючі.

Знову ж перед НТШ і УВАН повстає питання притягнути в свої лави молодий науковий нарібок і цим скріпити свою наукову дослідчу працю. Лише поставлена на високому рівні українська наука зможе переконати своїх і чужих та виконати своє високе призначення (ак.)

Україніка в американських і канадійських бібліотеках

(Дарувати книжки чи ні?)

В нашій пресі дуже часто читаємо про те, що українська патріотична громада дарує книжки до американських і канадійських бібліотек. Взяти хочби такий патріотичний вчинок наших лікарів, що закупили 100 пр. англomовної енциклопедії та подарували їх америкаським конгресменам. Або ж жест п. Тимчука з Лос Анджелес, що дарував 5 прим. англomовної енциклопедії українознавства до міської бібліотеки та університетів Каліфорнії. Знову ж Студентський Клуб Іллінойського Університету в Урбані запланував збірку грошей і книжок на поповнення україніки в університетській бібліотеці. В нашій пресі закликається передплачувати „Юкрейніен Квортерлі“ для американських бібліотек.

Всі ці прояви свідчать про високий патріотизм та насагу нашої спільноти допомогти справі визволення України. Все це дуже добре, але треба сказати, що така акція є принаймні на 10—15 років спізнена, а тому й недоцільна. Тому п'ятнадцять літ про Україну і українців мало знали. Мусимо собі усвідомити, що зі зростом слов'янознавчих та советознавчих студій українська проблема виросла, і сьогодні її не можуть заперечити навіть наші найбільші вороги. Тому великі унірситети радо купують україніку зокрема з ділянки мовознавства, фолкльору, літератури, економіки та історії України.

Дарування україніки є невказане з таких причин:

1. Коли даруємо поважний твір про Україну то американці розцінюють його як пропаганду (а слово пропаганда має в американців негативне значення);

2. Ніколи не маємо певности, що дарована книжка до бібліотеки буде скаталогована і доступна для відвідувачів бібліотеки (В 1950 рр. в Чикаго даровано багато українки до місцевих університетів і каледжів, згодом донатори переконалися, що тих книжок взагалі немає в бібліотеках, лише в одній бібліотеці була закатологована „Історія України“ Грушевського.

3. Ми за бідні, щоб дарувати книжки, тоді коли американські університети і каледжі дістають грубі тисячі а то й мільони на розбудову славістичних та советознавчих колекцій від Фондації Форда, Східньо-європейського Фонду та інших численних фундацій.

Краще ці гроші, що їх маємо зужити на закупню книжок для американських чи канадійських бібліотек подарувати НТШ в Сарселі, щоб цим приспішити вихід дальших томів Енциклопедії Українознавства.

Та бувають випадки, що потрібно дарувати українку до університетських чи публичних бібліотек. Є багато малих бідних каледжів зокрема католицьких чи інших релігійних віровизнань, що не мають великих фондів і радо приймуть даровані книжки. В такому випадку відділ УЖК чи інша установа повинні домовитися з даною бібліотекою, що ми даруємо книжки, а дана бібліотека зобов'язується їх скаталогувати та приготувати до вжитку для читачів. У випадку коли бібліотека цих книжок не потребуватиме, тоді вона їх не викине до пивниці, але поверне цій українській установі, що зробила дарунок. Така умова між, скажемо відділом УЖКА а даною бібліотекою, повинна бути складена на письмі.

Крім цього багато для поширення українки головню в університетських бібліотеках можуть зробити наші професори, бібліотекарі та студенти. Бібліотеки на домагання читачів та заінтересованих завжди купують вимагані книжки. (-чук)

М. Дмитрия

Новий злочин Москви в Києві

(Спалення українки в Публ. Бібліотеці Української Академії Наук в Києві)

За повідомленням агенції „Ассошіейтед пресс“ майже вся американська преса з 17—18 березня, ц. р. принесла вістку про те, що в пожежі парохіяльного дому протестантської церкви в м. Веллсбург ньюйоркського стейту згорів примірник Біблії, виданий тому 152 роки. Вартість цієї копії, яка до речі, не була єдиною на терені ЗДА, оцінюють на 40,000 дол. Коментарі до цієї події, що сталась в малій приватній парохіяльній книгозбірні, підкреслюють велику втрату, бо ж пропала безповоротно копія старої рідкісної книги. Так zareагувала американська спільнота на страту лише одного, відіраного від багатючих американських книгозбірень, примірника не дуже то старого друку Святого Письма.

Кілька місяців скоріше в Києві гине від вогню ціла колекція українки. Пропадає безповоротно найменше 600.000 томів (про що офіційно подано на спеціально спрепарованому суді в цій справі) старих рукописів, стародруків і матеріялів та документів — оригіналів, після яких не осталось ніяких фотокопій, відбиток, чи друкованих видань. Якщо оцінювати цю страту

з економічної точки зору, то порівнюючи з вище згаданою американською книгою, українська нація втратила із цією збіркою не мільони, а біліони твердої валюти. Але грошевою міркою тут зовсім неможливо міряти вагу спаленої в київській державній бібліотеці колекції; цю подію можна лише назвати черговим лихоліттям вандалського нищення багатотомових культурних надбань України. Якщо б глибше застановитись над порівнянням найбільш трагічних епізодів у житті української нації, то поруч з наїздом Андрія Боголюбського на Київ, татарським лихоліттям і штучно застосованим голодом в 30-х роках, слід покласти плянове знищення української збірні в Києві в травні, 1964 року.

Голос розпуки нашого народу, що дістався і до українців у вільному світі (пор. поширюваний в Україні документ, передрукований під н. „Україна обвинувачує“, Свобода, 2 березня 1965), на основі даних, що їх вдалось дістати із згаданого судового процесу, зовсім переконливо стверджує, що пожежу в українському відділі бібліотеки заплянував і виконав той самий злочинець який перед тридцятьма роками післяв мільйони українців на голову смерть та знищив фізично, або морально цілу провідну верству української нації. Як тоді, так і тепер ці жахливі події відбулись не під час війни, революційних заворушень чи протестаційних демонстрацій, а в часі миру, коли знищення Москвою якогонебудь організованого збройного спротиву зі сторони українського народу належало вже до історії.

Коли пригадується глибше над цим рафінованим і без сумніву найбільшим ударом, що його відчула Україна від чобота Москви, то можна прийти до висновку, що плянував його окупант від довгих років. Тоді, коли майже всі більші бібліотеки Росії вже від двадцятих років мали відповідний персонал, який на кошт режиму приводив їх до належного порядку і відповідного захисту перед небажаними випадками, — українські наукові, дослідні і історичні пам'яткові бібліотеки, були не лише залишені всякої опіки, але й наставлені на часті грабії висланників Москви, які в її імені забирали старинні рукописи і книги на . . . папір.

Під час другої світової війни стародруки і історичні документи російських більших бібліотек старанно перевезено в безпечне місце, а українські бібліотеки залишено на поталу переходячих фронтів. Після війни кожную важнішу бібліотеку забезпечено всіма можливими засобами доступної техніки від пожежі, а їхні рукописи і важні книги знайшли місце в огнетривалих сховищах. В той час в Україні навіть найбільша київська бібліотека не мала не лише примітивного забезпечення, але навіть не була як слід упорядкована, а її найцінніші збірки, до речі, недоступні для дослідників, чекали в жалюгідному стані аж до свого трагічного кінця хочби поверховного опису. І врешті майже кожна важніша російська книгозбірня, в першу чергу публічні бібліотеки Москви і Ленінграду, бібліотека Академії Наук СРСР, Синодальна та інші від років публікують цілі томи каталогів не тільки своїх рукописів і рідкісних документів та стародруків, але й книг загального фонду. При кінці 50-х років національні бібліотеки й інших советських республік (Казахської, чи Узбецької) встигли видати кілька томів каталогів своїх рукописів і найстарших своїх книг. В тому часі українська національна бібліотека не змогла спромогтись навіть на картковий каталог своїх найважливіших матеріалів; примітивну картотеку українці приміщено разом з цією колекцією, щоб не минула її доля цілої книгозбірні.

Всі ці факти вказують на те, що плян цілковитого знищення української частини київської бібліотеки підготовлювано послідовно від довшого часу і накінці цей плян рафіновано, як лише вміє азійсько-московська рука, зреалізовано. Цим актом злочину, як справедливо стверджує голос з рідних земель, знищено українській нації частину мозку, — знищено безповоротно найцінніші матеріяли, які повинні були колись служити українським науковцям всеціло виявити правду про рідну історію, культуру, церкву і політичне життя. Загинувши в вогні, не залишили ті цінності по собі навіть загального реєстру, жодного опису, найменшого сліду.

В обличчі цієї трагедії насувається послідовно страшне питання, — коли прийде черга на львівську бібліотеку з відомою книгозбірнею Наукового Товариства ім. Шевченка та колекціями Франка, Гнатюка, Щурата, Возняка та інших, які знаходяться в такому ж самому стані „забезпечення“? Чи стріне подібна доля рештки прецінних пам'яток, зібраних по українських монастирях, що ще зберігаються в Національному Музеї у Львові, що його заснував і по-батьківськи ним опікувався Великий Митрополит Слуга Божий Кир Андрей Підкреслюємо — рештки, бо багато з цих матеріалів, як і книгозбірні та архіви митрополичої палати у Львові та станиславівської і пере-збірні та архіви митрополичої палати у Львові та станиславівської і перевезено до Ленінграду і Москви.

Серце стискається з болю, ум пронизує жаж, коли подумати, що в добі найвищого розвитку культури й цивілізації, над нашою нацією панує варварсько-жорстокий терор, використовуючи всі засоби цієї ж цивілізації. В обличчі останнього злочину знову видніє тінь Боголюбського, несеться зловіщий гомін татарських вершників, долітають зойки катованих та стають в очах примари голодової облоги; чотири вершники апокаліпси українського чорнозему. Чи видержимо шал цих їздців, що прямують з півночі? Це залежить від нас самих, головно від завтрішньої провідної когорти нашого народу — сьогоднішнього українського студентства.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Ярослав Бенцаль — Євшан

21-го липня 1964 р. несподівано помер на удар серця **Ярослав Бенцаль — Євшан**, абсолювент Духовної Семінарії в Станиславові, народжений 26 лютого 1916 року. Покійний був видатним членом ОУН, кол. Тереновим Провідником Німеччини, довгорічним членом Проводу ЗЧ ОУН та суспільно-громадським діячем, головою Головної Управи Центрального Представництва Української Еміграції в Німеччині і керівним членом інших численних товариств і організацій.

Ярослав Бенцаль — Євшан був одним із видатніших українських націоналістичних діячів, тому передчасна його смерть залишила глибокий жаль і смуток для українського народу, а Організація ОУН втратила незламного націоналіста-революціонера.

Вічна Пам'ять Вірному Синові України-

Полковник Андрій Мельник

В неділю, 1-го листопада 1964 року помер в Європі на 74-тому році життя полк. Андрій Мельник, сотник Українських Січових Стрільців, полковник Січових Стрільців, Шеф Штабу Дійової Армії УНР, член Начальної Команди УВО, Голова Крайового Сенату УВО-ОУН, Голова Проводу Українських Націоналістів (ПУН), колишній в'язень польських тюрем і німецьких концентраційних таборів, почесний член різних Товариств і Організацій в Європі й за океаном.

Із смертю полк. Андрія Мельника український нарід втратив свого видатного члена.

Хай чужа земля буде Йому легкою, а пам'ять про нього — вічною!

СТУДЕНТСТВО

VIII Конгрес ТУСМ ім. М. Міхновського

КОМУНІКАТ ПРЕЗИДІЇ

Восьмий Конгрес ТУСМ-у відбувся в днях 13—14 червня 1964 року. Перший день нарад був переведений в приміщеннях Українського Інституту, — другий день, присвячений організаційно-діловим справам, в приміщеннях Дому Визвольного Фронту в Нью Йорку. У Конгресі взяло участь 78 умандатованих представників ТУСМ-у з слідуючих Осередків Діяльності: Філядельфія (26), Нью Йорк (12), Монреаль (11), Дітройт (9), Нью-арк (7), Торонто (5), Шикаго (3), Вашингтон (3), Клівленд (1), Міннеаполіс (1). Крім того в Конгресі брали участь гості в числі біля 25 осіб — представники Організації Визвольного Фронту, представник СУСТА, як також представники різних українських центральних організацій, які зложили усні привіти для 8-го Конгресу.

На руки Президії Конгресу наспів ряд письмових привітів, між іншим, від Проводу ЗЧ ОУН, Центральної Управи АБН (за підписом голови п. Я. Стецька), Українського Конгресового Комітету Америки, ЦЕСУС-у, та інших молодечих і громадських установ та поодиноких визначних громадян.

8-им Конгресом провозидила вибрана Президія в складі: Ігор Заяць (Нью-арк) — голова, П. Гаврилюк (Монреаль) — заступник, Оріся Пашак (Вашінгтон та Наталка Ковальчук (Філядельфія) — секретарі. Частинно секретарювали Світляна Луцька (Нью Йорк) та Осип Грот (Шикаго).

Конгрес відкрив голова Головної Управи ТУСМ-у інж. Богдан Кульчицький. Молитву, якою започатковано Конгрес, провів о. М. Дирда, ЧСВВ. Змістовним словом до учасників Конгресу виступив сеньйор праці з молоддю організацій Визвольного Фронту, д-р М. Кушнір.

В програму Конгресу входили дві доповіді на тему: „Український націоналізм та російський комунізм“ — В. Будзяка, та „Американська закордонна політика і Україна“ — К. Савчука. Відбувся також цікавий панель на тему актуальних проблем зовнішньої діяльності ТУСМ-у,

в якому брали участь Наталка Бандера (Торонто), Оріся Пашак (Вашінгтон), Іня Гикава (Шикаго) та Петро Гаврилюк (Монреаль). Панель підготував і був його модератором мгр. А. Бедрій (Нью Йорк).

Під час Конгресу діяли слідуючі комісії: мандатна — голова Зиновій Филипович (Філядельфія), номінаційна — голова Марта Савчак (Нью Йорк), статутова — голова Наталка Бандера (Торонто), резолюційна — голова Ігор Заяць (Ньюарк), програмова — голова Христя Кульчицька (Філядельфія).

Конгрес заслухав звітів голови уступаючої Управи Б. Кульчицького, 1-го заступника ідеологічно-політичного референта К. Савчука, фінансового референта В. Будзяка, представника Управи на Канаду Петра Гаврилюка в заступстві Романа Гуцала. Крім того заслухано коротких інформаційних звітів представників майже всіх діючих Осередків Діяльності ТУСМ-у. Після живих дискусій над звітами, на внесок голови Контрольної Комісії інж. Ігоря Чуми уділено одноголосно абсолюторію уступаючій Управі.

На внесок листи із Залі, яку подала Тамара Дужа (Дітройт) Конгрес великою більшістю голосів (63) вибрав нові керівні Органи ТУСМ-у. За листом Номінаційної Комісії голосувало 5, а здержалися від голосування 10.

Склад Головної Управи такий: Богдан Кульчицький, Філядельфія — голова, Ігор Заяць, Ньюарк — 1-ий заступник та ідеологічно-політичний референт, Тарас Когут, Дітройт — 2-ий заступник та організаційний референт, Петро Гаврилюк, Монреаль — 3-ій заступник та реф. зовнішніх зв'язків, Роман Гуцал, Монреаль — 4-ий заступник та представник на Канаду, Богдан Жерницький — фінансовий референт, Тамара Дужа, Дітройт — пресовий референт, Оріся Пашак — секретар протоколів, Христя Кульчицька — секретар кореспонденції, Зеновій Филипович, Філядельфія, Марійка Стебельська, Торонто, Зеня Сохор, Філядельфія і Зірка Колінко, Філядельфія — вільні члени.

Контрольна Комісія: Роман Циган, Філядельфія — голова, Ігор Іваницький Дітройт, Ігор Тоған, Дітройт, Квітка Семанишин, Ньюарк і Олег Лисяк — Філядельфія члени. Товариський Суд: Юрій Кульчицький, Клівленд — голова, Ірма Бойківська, Торонто, Павло Крутяк, Шикаго, Рената Шаран, Філядельфія, Наталка Ковальчук, Філядельфія — члени.

Комітет для скликання З'їзду в Канаді з повноваженнями Крайової Управи: Наталка Бандера, Богдан Вальків, Роман Гуцал.

Конгрес звернув окрему увагу на майбутній організаційний розвиток ТУСМ-у в інших країнах поселення українців та доручив новообраній Управі поробити заходи для скликання відповідних Краєвих З'їздів ТУСМ-у, зокрема в Канаді.

Конгрес прийняв резолюції і програмові напрямні праці. Конгрес закінчено в неділю, 14. червня 1964 р. о год. 4:30 по полудні.

ЗА ПРЕЗИДІНУ КОНГРЕСУ:

Інж. Ігор Заяць, Ньюарк

Петро Гаврилюк, Монреаль

Секретарі:

Наталка Ковальчук, Філядельфія

Оріся Пашак, Вашингтон

Заступники секретарів:

Осип Грот, Шикаго

Світляна Луцька, Нью Йорк

3 діяльності українського студентства

12-ий ЗАГАЛЬНИЙ З'ІЗД ФЕДЕРАЦІЇ ТУСК „ОБНОВА“

30—31 травня 1964 р. відбувся в Гемтремк, Мишиген, 12-тий Загальний З'їзд Федерації ТУСК „Обнова“ в ЗДА. Участь у З'їзді взяли делегати існуючих відділів ТУСК „Обнова“: Філядельфія, Дітройт і Чікаго. Головну доповідь виголосив проф. д-р Богдан Лончина на тему „Байдужність — духовна недуга нашого часу“,

другу доповідь виголосив І. Ісаїв „Основні проблеми праці й існування „Обнови“. До нової управи вибрано: Люба Маркевич — президент, К. Дяків — віцепрезидент, секретарі — О. Коверко, М. Кульчицька; Я. Ганкевич — фінансовий реф. та О. Семянчук — прес. реф. Контр. Комісія — І. Ісаїв, Т. Когут та Х. Камінська.

ОРГАНІЗАЦІЙНА КОНФЕРЕНЦІЯ СУСТА

6—7 червня 1964 р. на „Союзовці“ відбулася Організаційна Конференція СУСТА. В програму конференції входили дві доповіді: З. Кравець „СУСТА в суспільно-громадському житті“ та І. Чума „За

скріплення організаційної мережі СУСТА“.

В рамках Організаційної Конференції відбулася забава з танцями, засідання Управи СУСТА та зустріч членів Громад з Управою СУСТА.

МАСОВА УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА У ТОРЖЕСТВІ ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА ШЕВЧЕНКОВІ

72-го червня 1964 р. відбулося відкриття пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні, де понад 20 тисяч української молоді зорганізованої в молодечих організаціях та студентських установах звеличало це врочисте Свято. ТУСМ був чисельно ре-

презентований членами із ЗДА і Канади та маршував із групою СУСТА, маючи свої транспаренти. У відкритті пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні взяло участь понад 100 тисяч українців із різних стейтів ЗДА та інших континентів.

УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ В АСАМБЛЕЇ „ПАКС РОМАНА“

У Вашингтоні від 20 до 30 липня 1964 р. відбулася 25-та Асамблея Католицького Світового Руху „Пакс Романа“, де було репрезентовано 47 країн. Українська де-

легація через ТУСК „Обнова“ складалася з таких осіб: Галина Сагата, Квітослава Дяків, Христина Камінська та Іриней і Юрій Ісаїви.

СТУДІЙНІ КОНФЕРЕНЦІЇ „ЗАРЕВА“

Оселя ім. О. Ольжича. 1-го серпня 1964 року. Крайовий Провід „Зарева“ влаштував студійну конференцію з доповідями: М. Герець „Причини нашої бездержавності“ та В. Бакум „Які є реалітети для існування української держави“.

29—30 серпня 1964 р. відбулася друга конференція „Зарева“. Перша частина цієї конференції була присвячена сл. п. О. Ольжичеві. Доповіді виголосили В. Кейс „Поетика О. Ольжича“, А. Процик

„О. Ольжич — учений“ та М. Царинник „Ольжич, як людина“. Друга частина конференції подала інформації про діяльність „Зарева“. М. Герець „Завдання і можливості праці ділових комісій „Зарева“, Б. Гасюк „Праця клітин „Зарева“ і наше відношення до студентських професійних організацій“, О. Зінкевич „Видавничі справи „Зарева“, П. Дорожинський „Зарево в світовому масштабі студентської та академічної діяльності“.

17-ий КОНГРЕС ЮСНСЕЙ

Представники Союзу Українських Студентських Товариств Америки (СУСТА) взяли участь у 17-му Конгресі Американських Студентів — ЮСНСЕЙ, який відбувся 16—27 серпня 1964 р. в Міннесотському університеті, Міннеаполіс, Мінн. Понад 400 університетів і коледжів були репрезентовані на цьому Конгресі своїми делегатами. Було багато різнонаціональних груп, представники яких мали тільки дорадчий голос у дискусіях, без права голосу у вирішальних справах. Наради Конгресу відбувалися по семінарах, які присвячували увагу різній проблематиці. Представники СУСТА, Богдан Футей — президент, Ярмо Підгайний — голова УСГ в Міннеаполісі та Микола Микуляк — голова ТУСМ-у в Міннеаполісі — брали участь у семінарі, який займався проблемами міжнар. студентської співпраці.

Представники СУСТА, разом із представниками литовських і лотиських студентів старалися поширити минулорічну резолюцію про брак академічної свободи у Східній Європі. Для цієї акції видруковано і роздано всім учасникам Конгресу понад 500 примірників брошури про пригнічення академічної свободи в поневолених Москвою народів, між ними в Україні, Литві, Латвії. Спільна резолюція знайшла багато прихильників, але офіційні чинники Конгресу не поставили її на порядок нарад, мотивуючи, що цим разом ще вистачить резолюція, яка тепер є в книгах. Однак вони обіцяли зробити це на наступному Конгресі ЮСНСЕЙ.

СУСТА, з допомогою УСГ в Міннеаполісі, підготувала Виставку Українського Народнього Мистецтва, книжок і видань СУСТА.

СТУДІЙНА КОНФЕРЕНЦІЯ СУСТА

СУСТА — Союз Українських Студентських Товариств Америки, влаштував 3—4 жовтня 1964 р. Студійну Конференцію на сучасну українсько-американську політичну тематику: „Працюймо для добра Америки і визволення України“. Конференція відбулася в Клівленді. В програму конференції входили: доповіді — „Теорія Американського Консерватизму“ Константин Савчук, та „Голдвотер і українська справа“, Юрій Волошин, та панель на ак-

туальні справи, зв'язані з темою конференції.

В неділю, 4 жовтня, відбулася зустріч українського студентства з д-ром Л. Добрянським, професором Джорджтаунського університету й президентом УККА, та з Дост. Р. Тафтом, мол., членом Конгресу ЗДА.

Господарем Студійної Конференції СУСТА було Українсько-Амер. Студ. Т-во ім. Адама Коцка в Клівленді.

„УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ“ У МОНТРЕАЛІ

Союз Українських Студентів Канади (СУСК), до якого входять Університетські Клуби та співпрацюють Обнова, Зарєво і ТУСМ, організував уже традиційний „Український Тиждень“ у Монреалі. Він тривав від 10 жовтня до кінця листопада 1964 р. і відбувався по різних місцях Монреалю. Щоб підготувати відбуття цієї імпрези, вибрано Студентський Комітет на чолі з Романом Гуцалом (голова ТУСМ-у в Монреалі). До складу Комі-

тету входило 25 українських студентів із Монреалю. Почесний Комітет очолював прем'єр провінції Квебек, Дост. Жан Лесаж, і до його складу входили: мейор Монреалю п. Жан Драпо, сенатор Д. Гнатишин і сенатор Павло Юзик з Оттави. В програму „Українського Тижня“ входили: виставка експонатів „Українці в Канаді“, виставка „Українська Культура“, була відслужена показова українська католицька Служба Божа, відбуто

багато панелів, зустрічей, викладів про Україну та її важке сучасне становище, показ народньої нощі тощо. Виступав студентський хор під диригентурою п. В. Бринявського, танцювальний ансамбль п. Марунчака і т. д. Головною подією „Українського Тижня“ був показ п'єси видатного французького сучасного драма-

турга Жана Ануї „Жайворонок“ у перекладі на українську мову В. Мироша. Цю виставу відіграв 25-особовий театр „Заграда“ з Торонто, що його очолює Слав Теліжин. Про „Український Тиждень“ подали монреальські часописи, радіо і телевізія. Був це гідний показ досягнень української культури в Канаді.

З діяльності Головної Управи ТУСМ-у

ПРЕСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ

Під редакцією В. Будзяка за останній рік появилось 12 чисел „Студентської Думки“, органу Головної Управи ТУСМ-у, що друкується періодично при тижневику „Гомін України“ в Торонті. Крім того під редакцією І. Заяця появилося три „Сторінки ТУСМ-у“ при тижневику „Шлях

Перемог“ в Мінхені, три „Сторінки ТУСМ-у“ при щоденнику „Свобода“ під редакцією Хр. Кульчицької та одна „Сторінка ТУСМ-у“ при щоденнику „Амеріка“, під редакцією Хр. Кульчицької. Видано теж 12-те число „Бюлетеню“ для внутрішнього вжитку членів.

НОВІ ОСЕРЕДКИ ТУСМ-у

Вашінгтон:

В неділю, 2 лютого 1964 р., у Вашінгтоні, Д. К., відбулися основуючі збори, на яких створено Осередок Діяльності ТУСМ-у. Збори скликав ініціативний ко-

мітет, який очолювала студ. Орнеса Пашак. На збори прибув голова ГУ ТУСМ, інж. Богдан Кульчицький, який виголосив доповідь на тему: „ТУСМ, його цілі і завдання“. Нсву управу вибрано в такому

Засідання ГУ ТУСМ, 14 червня 1964. Зліва: Б. Кульчицький, Б. Вальків, Т. Дужа, Х. Кульчицька, О. Пашак, І. Заяць, Р. Циган, Б. Керницький, І. Бойківська, К. Семанишин, М. Стебельська, О. Лисяк, П. Гаврилюк, З. Филипович, Н. Ковальчук, П. Крутяк.

складі: Орися Пащак — голова, Іван Корш — заступник голови та організаційний референт, Аня Шевченко — секретар та Іван Зарубайло — фінансовий. Контр Комісія: В. Маєвський і М. Данкевич. Товариський Суд: Т. Царик та С. Слюта.

Виліямс-таун, Н. Дж.:

В неділю, 12 липня 1964 р., у Виліямс-тауні, Н. Дж., відбулися установчі збори ТУСМ-у. На сходинах був прихвильний голова ГУ ТУСМ-у інж. Богдан Кульчицький, який виголосив доповідь. Управа новоствореного Осередку: Степан Ваповський — голова, Ігор Кобаса — заступник і організаційний референт, Валя Лісний — секретар, Аня Ваповська — фінансовий референт. Контр. Комісія: Іванка Бабій —

голова, Марія Яциник і Василь Мінзяк — члени.

Гартфорд, Конн.

В п'ятницю, 4 грудня 1964 р., в Гартфорді, Конн., оснований новий Осередок ТУСМ-у. На основуючих зборах був прихвильний представник Головної Управи, студ. Олег Послушний. Управу новоствореного Осередку вибрано в такому складі: Надя Кравець — голова, Роман Заставний — заступник голови і організаційний референт, Ірка Салелька — секретар, Володимир Кравець — скарбник. Контрольна Комісія: Галина Роготинська — голова, Андрій Наконечний і Зенко Нестерук — члени.

СТУДІЙНА КОНФЕРЕНЦІЯ В МОНТРЕАЛІ

В днях 15 і 16 лютого 1964 р. у Монтреалі, в МекГілл університеті, відбулася Студійна Конференція на тему: „Ідеї та концепції Української Національної Революції“. Конференцію влаштували спільно Осередок Діяльності ТУСМ-у в Монтреалі та Головна Управа.

В першій частині конференції виголошено такі доповіді: мгр. В. Бринявський „АБН як чинник Української Національної Революції“, студ. Р. Сеньків „Шлях нашої боротьби“, студ. І. Березовський „Основні завдання Української Національної Революції“. Після цих доповідей відбулася цікава дискусія, особливо молодих студентів, які становили переважачую більшість учасників конференції.

Друга частина була присвячена творчості д-ра Дмитра Донцова. З доповідями виступили: Марта Савчук „Дмитро Донцов — ідеолог українського самостійництва“, мгр. К. Савчук „Дмитро Донцов — ідеолог українського аристократизму“ і В. Будзяк „Дмитро Донцов — ідеолог українського традиціоналізму“.

Третя частина конференції була присвячена студентським справам. Мгр. К. Савчук говорив про ТУСМ і його відношення до станових студентських організацій, як СУСТА і СУСК та інші. Про діяльність Головної Управи ТУСМ-у говорив В. Будзяк.

ДВОДЕННА КОНФЕРЕНЦІЯ В СПРАВАХ ІДЕОЛОГІЇ, ПОЛІТИКИ І ДІЯЛЬНОСТІ

В суботу і неділю, 29 лютого і 1 березня 1964 р., в приміщенні Дому Визвольного Фронту в Нью Йорку, відбулася дводенна конференція ТУСМ-у з доповідями на тему ідеології, політики і діяльності. В конференції взяло участь 50 репрезентантів із 11 на 13 Осередків. Темати доповідей були: „ТУСМ і український сту-

дентський рух“ — інж. Михайло Почтар, „Минуле ТУСМ-у“ — мгр. К. Савчук, „Сучасне ТУСМ-у“ — інж. Б. Кульчицький, панель з участю представників усіх Осередків на тему „Діяльність ТУСМ-у“ — керівник панелю В. Будзяк, „Діяльніс-тевий інструктаж“ — Ігор Заяць, „Ідеологічно-програмові заложення ТУСМ-у“ —

мгр. К. Савчук, „Ідеологічно-програмові напрямні ТУСМ-у“ — Ігор Заяць, „Розвиток української націоналістичної думки“

— Іван Вівчар, „Українська визвольна політика“ — мгр. А. Бедрій, „Концепція української держави“ — мгр. Є. Гановський.

ІНФОРМАТИВНИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ ВЕЧІР У ВАШІНГТОНІ

Заходами Осередків Діяльності ТУСМУ з Вашингтону і Філадельфії відбувся 7-го березня 1964 р. Студентський Вечір у приміщеннях Католицького університету у Вашингтоні. Метою Вечора було поінформувати студентство міста Вашингтону про потребу існування ТУСМ-у. В програмі Вечора, на який прийшло велике число слухачів, було три топові: „Московські впливи на американських університетах і українська студіююча мо-модь“ — Леся Чорнобрива, „Чому по-

трібно ідеологічних товариств“ — Христина Кульчицька, та „Микола Міхновський наш патрон“ — Богдан Керницький. В другій частині Вечора відбувся панель на актуальні теми міжнародних подій, української визвольної політики та завдання українського студентства на еміграції. В панелі брали участь: Оріся Пашак, Іван Корж, Зеновій Филипович та Олег Лисяк.

Вечором проводив голова ГУ ТУСМ-у інж. Б. Кульчицький.

ІДЕОЛОГІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ В ДІТРОЙТІ

Осередок Діяльності ТУСМ-у в Дітройті влаштував 14 березня 1964 р. Ідеологічну Конференцію, присвячену темі „Пістоліття українського збройно-визвольного чину“. У конференцію входили такі доповіді: „Нарис Історії Українських Січових Стрільців“, „УВО і ОУН — носії

визвольної боротьби української нації“, „УПА — модерний чинник партизанської стратегії“ та „Ми і американський світ“.

Мінстєцька частина Ідеологічної Конференції була зложена з рецитатії поезій звязаних із темами вище згаданих доповідей.

ЗУСТРІЧ ІЗ СТ. ЛЕНКАВСЬКИМ

Голова Проводу ЗЧ ОУН проф. Степан Ленкавський відбув у суботу, 4-го липня 1964 р. зустріч із студентами ТУСМ-у, яку приготувала Головна Управа на Оселі СУМА в Елленвіл, Н. Ї.

Відкрив цю зустріч голова ГУ ТУСМ-у інж. Б. Кульчицький, підкреслюючи вагу цієї зустрічі та привітав дорогого гостя з Європи. Опісля проф. Ленкавський коротко поінформував численних приявних про проблеми політичних напрямних в українському та міжнародних секторах, як також підкреслив значення існування ТУСМ-у не лише для визвольного руху, але для студентського життя в цілому.

В запитах і дискусії, що розвинулася після короткої доповіді Шановного гостя, брало участь поважне число приявних студентів. Опісля поодинокі голови або

члени управ Осередків із Філадельфії, Ньюарку, Нью Йорку, Вашингтону і Спракюз, як також поодинокі референти Гол. Управ інформували голову Проводу ЗЧ ОУН про свою працю, пліани та проблеми, які існують на інших теренах, не тільки в студентському, але в українському й американському житті.

В цілому це була незвичайно цікава та успішна зустріч, яка залишила тривкий спомин, віру в ідеї ТУСМ-у та дала змогу проф. Ст. Ленкавському познайомитись із проблемами студентського життя та праці ТУСМ-у.

Дякуючи голові Проводу ЗЧ ОУН за такі цікаві й цінні думки, висловлені на цій зустрічі, голова Гол. Управи ТУСМ-у інж. Б. Кульчицький закрав цю незабутню зустріч.

ГОЛОВА АБН МІЖ УКРАЇНСЬКИМИ СТУДЕНТАМИ

Голова АБН, Ярослав Стецько, кол. прем'єр уряду Зах. України, відбув зустріч із студентами, членами Головної Управи ТУСМ та членами поодиноких Осередків дня 25 липня 1964 р. на Оселі СУМА в Еленвілл, Н. Й.

Цю зустріч, на якій також були присутні представники нашої преси — В. Будзак, редактор „Студентської Думки“, та д-р М. Богатюк, головний редактор жур-

налу „Фенікс“ — відкрив коротким словом голова ГУ ТУСМ інж. Б. Кульчицький, який подав Гостеві звіт про стан та діяльність Товариства. Опісля Я. Стецько у своїм слові з'ясував численно зібраним студентам значення України у закорд. політиці і ролю АБН під сьогоднішню пору.

Після доповіді відбулася коротка дискусія і запити, на які п. Я. Стецько давав вичерпні відповіді.

1-ший СЕМІНАР ПРОБЛЕМАТИКИ ТУСМ-у

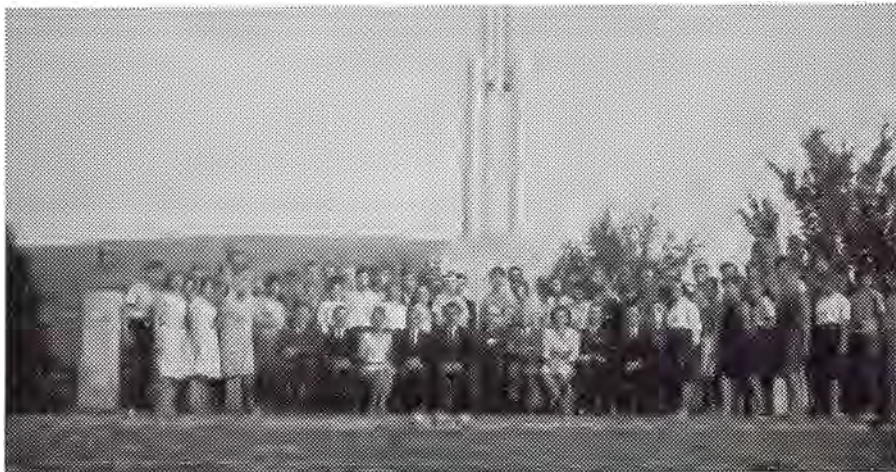
1-ший Семінар проблематики ТУСМ-у, що його влаштувала ідеологічно-політична референтура Головної Управи ТУСМ-у в днях 7—13 вересня 1964 р., з участю 82 студентів і студенток, був першим та успішно проведеним починаючи не тільки в діяльності ТУСМ-у, але й цілого зорганізованого студентського життя у вільному світі.

Повна співпраця між доповідачами — членами ТУСМ-у та численно заступленими студентами різних місцевостей Канади й Америки, як Вінніпег, Монреаль, Торонто, Гемілтон, Лондон, Дітройт, Мін-

неаполіс, Омага, Вашингтон, Нью Йорк, Сиракузи, Бостон, Рочестер, Філадельфія й інші, повністю виправдала сподівання ексекютиви ТУСМ-у щодо потреби влаштування такого семінара.

Виследи в дискусіях і прагнення до знання в запитах, які були на високому академічному рівні, ствердили важливість і konieczність студентського націоналістичного руху та потребу мати більше таких зустрічей, щоб спільно обговорити проблеми студентського життя.

Проводив Семінаром професор економіки ЛеМойн Каледжу в Сиракузах, д-р

Викладачі і Учасники I-го семінара проблематики ТУСМ, що відбувся в днях 7—13 вересня 1964 р. в Еленвілл, ЗДА. Посередині сидить Достойний Ярослав Стецько. Ліворуч голова Гол. Управи інж. Б. Кульчицький, праворуч д-р П. Мірчук.

Учасники панелю 2-го Семінара ТУСМ-у в Чікаго в дні 26—29 листопада 1964. Від ліва: Богдан Керницький (Філадельфія), Ігор Іваницький (Дітройт), Марійка Стебельська (Торонто), Наталка Бандера — керівник панелю (Торонто), Микола Микуляк (Міннеаполіс), Павло Надзікевич (Чікаго), Юрій Кульчицький (Клівленд).

М. Богатюк. Викладачами були члени ТУСМ-у, як теж запрошені гості: Ярослав Стецько, голова АБН, д-р Петро Мірчук та ред. Ігнат Білинський.

Теми доповідей: „Засади організаційної праці“ (Богдан Кульчицький), „Ідеологічно-політичні засади націоналістичного руху“ (Ігор Заяць), „Політично-економічні державні системи“ (д-р М. Богатюк), „Українські наукові установи у вільному світі та в УССР“ (Петро Гой), „ТУСМ і громадське життя“ (Володимир Будзак), „Українська преса і ТУСМ“ (Христия Кульчицька), „Високе шкільниц-

тво і ТУСМ“ (Мотря Богатюк), „Американські політичні партії і українська визвольна справа“ (д-р М. Богатюк), „Нарис українських політичних угруповань на еміграції“ (ред. І. Білинський), „Розвиток українського націоналізму“ (д-р Петро Мірчук).

Після доповідей відбувались дискусії і панелі, для zorganizування яких присвятив багато часу п. Петро Башук.

Офіційно закінчено Семінар прощальним спіданням, на якому промовляли викладачі і гості. Учасники вшанували поляглих за Україну під Памятником Героїв.

ЗУСТРІЧ ЧЛЕНІВ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ТУСМ З ОСЕРЕДКОМ ТОРОНТО

10 жовтня 1964 р. в Торонті відбулася зустріч членів Головної Управи із студентами міста Торонто, яку підготував місцевий Осередок ТУСМ-у. У зустрічі взяло участь около 30 студентів. Були виголошені дві доповіді: „Роля і завдан-

ня ТУСМ-у між українськими студентами“, голова ГУ ТУСМ інж. Богдан Кульчицький, та „Платформа американських партій і їхнє відношення до визвольної політики України“, редактор журналу „Фенікс“ д-р М. Богатюк. Після цього

відбулась цікава дискусія. Крім згаданих членів ГУ були приявні: Хр. Кульчицька, редактор „Сторінки ТУСМ-у“ при що-

деннику „Свобода“, та академічний до-
рачник Осередку ТУСМ-у в Чікаго, мгр.
Д. Штогрин.

2-гий СЕМІНАР ПРОБЛЕМАТИКИ ТУСМ-у

Намагаючись дати можливість студен-
там західніх стейтів ЗДА поглибити своє
знання в ідеологічній діяльності, ідеологіч-
но-політична референтура Гол. Управи
ТУСМ-у zorganizувала 2-ий семінар про-
блематики ТУСМ-у, який відбувся в Чі-
каго в днях 26 до 28 листопада 1964 р.
Господарем Семінару був Осередок
ТУСМ в Чікаго. У Семінарі взяли участь
крім членів Чікаго, члени з Міннеаполіс,
Клівленду, Дітройту, Ньюарку, Філадель-
фії й Торонто.

В четвер, 26 листопада, відбулася зу-
стріч членів Осередку з Головною Упра-
вою, на якій переглянено діяльність та
стан Осередку. В програму Семінара вхо-
дили такі доповіді: „Ідеологічні заложен-
ня українського націоналістичного руху“
(Ігор Заяць), „Ідейне обличчя сучасної
української студіюючої молоді“ (мгр.

Богдан Керницький), „Комунізм і еконо-
мічно-політичні системи“ (д-р М. Бога-
тюк), „Микола Міхновський, основопо-
ложник українського революційного ру-
ху“ (мгр. Д. Штогрин), „ТУСМ в сучас-
ному та перспективі майбутнього“ (Та-
рас Когут), „Потреба ідеологічних това-
риств та їхнє значення в студентському
житті“ (Богдан Кульчицький). В суботу
відбувся під проводом Наталки Бандери
панель на тему „Український націоналізм
у практичній дії“. Участь у ньому взяли
представники таких Осередків: Богдан
Керницький — Філадельфія, Юрій Куль-
чицький — Клівленд, Ігор Іваницький —
Дітройт, Микола Микуляк — Міннеапо-
ліс, Марія Стебельська — Торонто, Петро
Надзікевич (Чікаго).

Участь у Семінарі взяло 48 студентів
із вище згаданих Осередків.

СТУДІЙНА КОНФЕРЕНЦІЯ ПАМ'ЯТІ СТЕПАНА БАНДЕРИ

13-го грудня 1964 р. відбулася в Нью
Йорку Студійна Конференція, яку влаш-
тувала Головна Управа і нью-йоркський
Осередок ТУСМ-у, з нагоди 5-тої річниці
смерти сл. п. Степана Бандери. Доповіді
виголошені: „Бандера як політик“ —
Анатоль Бедрій, „Бандера, провідник ре-

волюційного підпілля“ — Таня Коршун,
„Бандера в післявоєнному періоді рево-
люційної боротьби“ — Юрій Несторчук,
„Бандера в світовій пресі“ — Петро Гой.

В рамках цієї Студійної Конференції
відбулася виставка статей у світовій
пресі про Степана Бандеру.

3-тій СЕМІНАР ПРОБЛЕМАТИКИ ТУСМ-у

В днях 19 і 20 грудня 1964 р. в Пассей-
ку, Н. Дж., відбувся третій із черги Се-
мінар проблематики ТУСМ-у. Влашто-
вано цей Семінар за ініціативою ідеоло-
гічно-політичної референтури ГУ ТУСМ-у
при співучасті Осередків у Нью Йорку
Ньюарку, Філадельфії та Осередку СУМА
в Пассейку. Доповіді виголошені: „Ви-
брані питання української зовнішньо-
політичної праці“ — д-р С. Галамай, „Ко-
мунізм і господарські системи“ — проф.
М. Чировський, „Ідеологічно - політичні

заложення українського націоналізму“ —
Ігор Заяць, „Ідейне обличчя українсько-
го студента“ — Богдан Керницький,
„ТУСМ сьогодні“ — інж. Богдан Куль-
чицький. Також відбувся панель на тему
„Український націоналізм у практичній
дії“, яким керував Володимир Будзак, а
панелістами були: Ігор Чума, Богданна
Нагірна, Таня Коршун і Юрій Несторчук.
Участь взяли студенти з Пассейку, Кар-
терету, Нью Брансвіку, Бриджпорту й А-
сторії. Число учасників понад 50.

З М І С Т:

	стор.
Річниця, що зобов'язує	3
Ген. Роман Шухевич	7
De patrono nostro	8

СТУДІЇ

М. Богатюк: Свобода і колективістична думка	11
Д. Штегри: Політично-публіцистична праця Олега Кандиби-Ольжича	25
І. Стебельський: Населення Магаданської Області	35
I. Kutynsky: The Alliance between Hetman Iwan Mazepa of Ukraine and King Charles XII of Sweden	32
The Treaty between Charles XII and Hetman Mazepa	48
Я. Томашівський: Історичний сюжет і поетичні образи „Слова о Полку Ігоревім“	50

ПРОБЛЕМИ

Н. Бандера: Куди прямує молоде українське покоління?	61
L. Shankowsky: The Milestones on the Right Road	68

ЛІТЕРАТУРА

М. Понеділок: Корнелюк	76
------------------------------	----

КНИЖКА І ПРЕСА

Рецензії	83
----------------	----

РІЗНЕ

Чи справді ростемо?	90
Україніка в американських і канадських бібліотеках	91
М. Дмитрик: Новий злочин Москви в Києві	92

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Ярослав Бенцаль-Євшан	94
Полковник Андрій Мельник	95

СТУДЕНТСТВО

VIII Конгрес ТУСМ ім. М. Міхновського	95
З діяльності українського студентства	97
З діяльності Головної Управи ТУСМ-у	99